

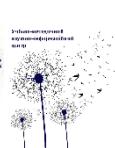
**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА
ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

ДЕРЖАВНА
НАУКОВА
УСТАНОВА

ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ

CamTouch
ПРЕВРАЩАЕТ ЛЮБУЮ ПОВЕРХНОСТЬ В ИНТЕРАКТИВНУЮ

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

**«ІННОВАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ:
КОНЦЕПЦІЇ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ»**

17 жовтня 2019 року, м. Київ

Київ, 2019

УДК 37. 014. 5: 005. 591.4/6

Укладачі:, к.пед.н., доц. І. С. Голяд, к.пед.н., доц. Т. Ю. Чернова.

Рецензенти:

В. Т. Лозовецька – д. пед. н., професор кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

О. В. Вісцька – к. екон. н., старший науковий співробітник Інституту економіки промисловості Національної академії наук України, керуючий партнер Smart Science Lab

О.В. Даниліна – к. філол. н., доцент, педагог-коуч, координатор Smart Science Lab

Рекомендовано Вченою радою ІПФ

Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

(протокол № 3 від 23 жовтня 2019 р.)

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та трансформації: концепції, проблеми, перспективи» (17 жовтня 2019 р.) / за заг. ред. Д.Е. Кільдерова. – Київ, 2019. – 121 с.

Матеріали конференцій відображають актуальні освітні інновації та педагогічні технології, проблеми та перспективи впровадження інноваційних та трансформаційних підходів в сучасних умовах, налагодження співпраці та обміну досвідом між студентами, науковцями та практичними працівниками різних країн.

Для здобувачів вищих педагогічних і технічних закладів формальної, неформальної, інформальної освіти, магістрів, аспірантів, докторантів, учителів трудового навчання, технологій, креслення, педагогічних працівників гуманітарних та інженерно-педагогічних закладів вищої освіти, закладів системи післядипломної педагогічної освіти, професійно-технічних навчальних закладів.

©Інженерно-педагогічний факультет, 2019

©НПУ імені М.П.Драгоманова, 2019

ЗМІСТ

1. Андрущенко Галина	
<u>ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ</u>	
<u>10-11 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ</u>	<u>7</u>
2. Арабаджи Надія	
<u>ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГОВОГО ПІДХОДУ У ЗВО ДЛЯ РОЗВИТКУ</u>	
<u>ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ</u>	
<u>ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ</u>	<u>9</u>
3. Базилевич Людмила	
<u>ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ</u>	<u>10</u>
4. Вдовченко Віктор	
<u>ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СПЕЦКУРСУ «ХУДОЖНЄ</u>	
<u>ПРОЄКТУВАННЯ»</u>	<u>14</u>
5. Войченко Олексій	
<u>ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ У ВИМІРІ МОБІЛЬНОГО</u>	
<u>НАВЧАННЯ</u>	<u>16</u>
6. Даниліна Олена	
<u>ГРА У НАВЧАННІ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ</u>	<u>20</u>
7. Дебре Олексій	
<u>ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ</u>	
<u>СТАРШИХ КЛАСІВ</u>	<u>23</u>
8. Джевага Григорій	
<u>ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ У</u>	
<u>МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ</u>	
<u>МОБІЛЬНОСТІ</u>	<u>24</u>
9. Єгорова Олександра	
<u>ІННОВАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ США</u>	<u>28</u>
10. Жерноклєєв Ігор	
<u>ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ</u>	
<u>ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ</u>	
<u>ТЕХНОЛОГІЙ</u>	<u>30</u>
11. Зубар Надія, Волкова Аліна	
<u>ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ</u>	
<u>ГОСПОДАРСТВІ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЇХ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ</u>	<u>34</u>
12. Іващенко Наталія	
<u>МАЙБУТНЄ КОУЧИНГУ</u>	<u>37</u>
13. Іщенко Світлана	
<u>ДИДАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ В ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО</u>	
<u>НАВЧАННЯ З ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ</u>	<u>40</u>

14. Каленська Таїсія	
<u>ВИКОРИСТАННЯ КОУЧИНГОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У</u>	
<u>ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ</u>	42
15. Кисіль Ольга	
<u>ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ТА</u>	
<u>ПРОГРАМИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО КУРСУ ВІМ ТЕХНОЛОГІЇ В</u>	
<u>УКРАЇНСЬКОМУ ВИШІ</u>	44
16. Кихтенко Светлана	
<u>СОВРЕМЕННАЯ ПРОФОРИЕНТАЦИЯ УЧАЩИЙСЯ МОЛОДЕЖИ</u>	46
17. Кітова Ольга	
<u>СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО</u>	
<u>НАВЧАННЯ</u>	49
18. Козирод Ольга	
<u>ГЕЙМІФІКАЦІЯ: СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ</u>	
<u>ГУРТКА ТЕХНІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ</u>	
<u>ОСВІТИ</u>	52
19. Кравченко Юлія	
<u>ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ</u>	
<u>ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ОСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ</u>	54
20. Кудря Оксана	
<u>ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК</u>	58
21. Куліш Людмила	
<u>ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-САЙТІВ В МАЙБУТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА</u>	61
22. Мамутова Анжеліка	
<u>РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ВИБОРУ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ</u>	
<u>ПРОФЕСІЙ УЧНЯМИ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ</u>	
<u>АНКЕТУВАННЯ</u>	63
23. Мачача Тетяна	
<u>ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ</u>	64
24. Мельник Валентина	
<u>РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ПІДЛІТКІВ НА ПРИКЛАДІ</u>	
<u>РІЗНОВІКОВОЇ ШКОЛИ “ I AM LEADER”</u>	66
25. Олексюк-Казо Лариса	
<u>ПРОЦЕС ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ</u>	
<u>КЕРІВНИКІВ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ</u>	69
26. Охріменко Лідія	
<u>СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО</u>	
<u>КОСТЮМА</u>	71

27. Павлюк Любов	
SMART-ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ	74
28. Петренко Тетяна	
РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	76
29. Піддубська Олександра	
РОЗВИТОК КОУЧИНГОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	80
30. Савенко Владислав	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ	83
31. Сліпчишин Лідія	
З ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГОВОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ МАЙБУТНІХ РОБІТНИКІВ ТЕХНІЧНИХ ПРОФЕСІЙ	87
32. Слушний Олег	
ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ШКІЛЬНОЇ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ (З ДОСВІДУ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗШ №20 ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ).....	90
33. Тищук Олександр	
ПЕДАГОГІЧНИЙ КОУЧИНГ: КОНЦЕПЦІЯ, ПРИНЦИПИ І ЦІННОСТІ	93
34. Трохтій Катерина	
МЕТОДИКА КАР'ЄРНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ МАЙБУТНІМИ УЧИТЕЛЯМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЇ	96
35. Тропіна Ірина	
МОДЕЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	99
36. Тропіна Марія	
ІГРОВІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНТЕРАКТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ	102
37. Туташинський Василь	
ІННОВАЦІЇ В ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ: ВІД ТЕХНОЛОГІЙ МИНУЛОГО ДО ІНДУСТРІЇ 4.0	104
38. Цина Андрій, Шах Ірина	
КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ МЕТОДИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	106

39. Черно́ва Тетя́на	
<u>ТРАНСВЕРСАЛЬНІ УМІННЯ І НАВИЧКИ У РОЗВИТКУ КОУЧИНГОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ</u>	<u>109</u>
40. Шевченко Ярослав	
<u>МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ЗАСОБІВ ІНЖЕНЕРНО-КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ ДЛЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ</u>	<u>111</u>
41. Шелест Людмила	
<u>КАР'ЄРНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ІГРОПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</u>	<u>113</u>
42. Шереметьєва Світлана	
<u>УМОВИ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ</u>	<u>115</u>
43. Юрженко Володимир	
<u>ПРОБЛЕМИ ДИДАКТИЧНОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ: ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ</u>	<u>117</u>
44. Ющенко Альона	
<u>ТЕХНОЛОГІЇ ПОШУКУ ІНФОРМАЦІЇ ЗА КЛЮЧОВИМИ СЛОВАМИ В ПОШУКОВІЙ СИСТЕМІ GOOGLE</u>	<u>120</u>

*Андрущенко Галина,
магістрантка II року навчання,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

**ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ**
galina1095@ukr.net

Технологічна освіта підростаючого покоління у третьому тисячолітті стала неминучою складовою загальної середньої освіти, необхідною умовою неподільного й злагодженого розвитку індивіда школяра. Всі зміни у суспільстві потребують докорінних змін у формулюванні нових орієнтирів технологічної освіти та пошуку підходів до її організації в загальноосвітній школі.

Головна мета технологічної освіти лягає у формуванні технічно, технологічно і комп'ютерно освіченої особистості, підготовленої до життя й активної природовідповідної предметно-перетворювальної діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, життєво необхідних знань, умінь і навичок ведення домашнього господарства і сімейної економіки, основних компонентів інформаційної культури учнів, забезпеченні умов для їх професійного самовизначення, виробленні в них навичок творчої діяльності, вихованні культури праці, здійсненні допрофесійної та професійної підготовки за їх бажанням і з урахуванням індивідуальних можливостей [1].

Важливою місією технологічної освіти є забезпечення неділимого фізичного, інтелектуального, соціального і духовного розвитку особистості школяра, формування його технологічної культури, виховання внутрішньої вимоги й поважного ставлення до праці, підготовка до успішної творчої предметно-перетворювальної діяльності та професійного самовизначення.

Традиційно технологічна освіта учнів відбувається протягом усього етапу навчання в загальноосвітньому навчальному закладі. Подібний підхід обумовлюється тим, що мета технологічної підготовки має вирішуватись впродовж усіх столітніх періодів розвитку учнів із врахуванням їхніх особливостей. З цієї точки зору виділяються три етапи відповідно до трьох ступенів шкільної освіти. У відповідності до структури загальноосвітньої школи, за особливостями форм і методів, з урахуванням віку дітей, обсягу та рівня їх компетентностей технологічна освіта здійснюється у початковій (1-4 класи), основній (5-9 класи) та старшій (10-11 класи) школі [3].

Компетентність у галузі технологічної освіти розглядається як досвід, освіченість, ерудованість учня у сфері виробничих технологій, у різних видах предметно-перетворювальної діяльності, його уміння і навички, підготовленість, знання та ерудиція, а також здатність до визначення шляхів і можливостей їх набуття та функціонування за допомогою свідомості й мислення [2].

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів, зміст якої є інтегративним, відбувається у результаті застосування під час вивчення всіх предметів навчального плану діяльнісного підходу. Навчальною програмою передбачається внесок навчального предмета у формування зазначеної компетентності. Інформаційна компетентність передбачає здатність учня орієнтуватись в інформаційному просторі, володіти й оперувати інформацією відповідно до потреб. Компетентності з ІКТ передбачають здатності: застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в навчально-трудовій діяльності, раціональне використання комп'ютера для пошуку та опрацювання необхідної інформації, розроблення творчих проектів; конструювати і моделювати за допомогою засобів ІКТ; давати оцінку процесові й досягнутим результатам технологічної діяльності.

Основою набуття компетентності є власна активна діяльність людини, що зумовлює вибір прийомів, форм, засобів навчання. До них належать: розв'язування практично орієнтованих завдань; аналіз життєвих ситуацій; використання наочності; проведення експерименту ужиткового спрямування; проведення учнівського дослідження; виконання проектів, розв'язування проблемних завдань, застосування технології розвитку критичного мислення.

Проектно-технологічна компетентність пов'язана з оволодінням навиком освоювати різноманітні способи перетворення матеріалів, енергії, інформації, враховувати економічну ефективність і можливі економічні наслідки технологічної діяльності, визначати свої життєві й професійні плани.

Однією з важливих вимог, які висуває сучасне інформаційне суспільство до школи, є конкурентоспроможність випускника, набуття ним певних якостей, які формують його життєву компетентність: самостійно, критично та творчо мислити; усвідомлювати, де і яким чином здобуті знання можуть бути використані у практичній діяльності; грамотно працювати з інформацією (вміти збирати потрібні факти, аналізувати їх, висувати гіпотези, розв'язувати проблеми, робити необхідні узагальнення, зіставлення з аналогічними або альтернативними варіантами розв'язання, встановлювати статистичні закономірності, робити аргументовані висновки, використовувати їх для вирішення нових проблем); вміти самостійно працювати над розвитком особистої моральності, інтелекту, рівня культури тощо. У зв'язку з цим чимало

науковців вважає, що необхідно посилити практичний напрям змісту шкільних курсів природничо-наукового циклу; вивчати явища, процеси, об'єкти, які оточують учнів в їх повсякденному житті; переносити акценти на інтелектуальний розвиток учнів за рахунок зменшення частки репродуктивної діяльності; враховувати знання, які отримують учні поза школою з різних джерел [1].

Література:

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Трудова підготовка в закладах освіти. -2012. -№2-3. – С. 2-9.
2. Коберник О. Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України (проект) / О.Коберник, В.Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2010. - №6. – С.3-8.
3. Стешенко В.В. Зміст трудового навчання (технологій) - на наукову основу // Трудова підготовка в сучасній школі. – 2013. - №3. – С. 2-4.

*Арабаджи Надія,
студентка 2 курсу магістратури,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГОВОГО ПІДХОДУ У ЗВО ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

На сьогодні існує проблема існуючих традиційних методів навчання в процесі підготовки майбутніх викладачів трудового навчання у системі вищої освіти. Сучасність змінюється дуже швидко. Змінюються технології, сучасне ставлення до навколишнього світу. У сучасних студентів світосприйняття та пріоритети відрізняються навіть від тих, хто вчився десять років тому, не кажучи про більш старших. Змінюються також відносини: батьки-діти, вчитель-учень, батьки-викладачі, та багато інших факторів які впливають на процес навчання Молодь вже важко зацікавити за допомогою звичних досі методів подачі інформації. Навчальні програми в ЗВО мають постійно оновлюватись, методи викладання повинні постійно трансформуватись.

Змін в освіті ЗВО потребує як сучасність так і прагнення України до європейського освітнього простору. Дані зміни потребують від викладачів ЗВО

багато зусиль для постійного перетворення подачі інформації. Тільки завдяки постійному розвитку власних компетенцій викладачі ЗВО досягнуть високої якості підготовки майбутніх викладачів трудового навчання.

Сьогодні в багатьох сферах набирає популярності новий підхід – коучинг. Цей підхід також починають застосовувати в освіті і він має великий потенціал для розвитку здобувачів освіти на всіх ланках. Коучингові методи дуже цікаві тим, що вони легко інтегрується та трансформується під аудиторію. За його допомогою можна не тільки подавати нову інформацію, а також підводити студентів до осмислення важливості розвитку особистої компетентності, як фахівця, бажання та розуміння постійного саморозвитку, бажання експериментувати з новими ідеями завдяки звільненню від страхів помилок, що зробить викладацьку діяльність різноманітною, такою, що трансформується, цікавою, як для викладача, так і для студента. В свою чергу, для використання коучингової методики викладач ЗВО повинен стати не тільки коучем, а й опанувати ролі модератора та фасилітатора.

Педагогічний коучинг це ще зовсім новий напрям у педагогічній науці. Він потребує багато роботи для створення програми, яка буде працювати за його методами. Потрібно провести експерименти, довести доцільність включення його в програму, провести титанічну роботу по упровадженню в навчальний процес. Але я вірю в те, що ця праця в свою чергу принесе колосальну віддачу, тому що коучинг спрямований на працю зсередини людини, а не на тиск на людину ззовні, а така робота не може не бути правильною.

Упровадження педагогічного коучингу має відбуватися в цей час, так як саме зараз в Україні проходять глобальні реформи системи вищої освіти. Також Україна стала однією з перших хто впровадив педагогічний коучинг у навчання в ЗВО, що також є доказом, що коучинг має великий потенціал розвитку. На даний момент багато видатних українських вчених досліджують коучинг в освіті, його вплив на особистий розвиток студентів.

Чомусь вважається, що трудове навчання не є особливо важливим предметом, але це не так. Це один з небагатьох предметів, де дитина може втілювати в роботу на уроках свою фантазію, пропонувати свої ідеї та втілювати їх у життя. Фантазія та ідеї в свою чергу допомагають розвиватись логіці та варіативності мислення. Викладач трудового навчання може дуже ефективно використовувати методи коучингу для підтримки учнів в їх проектах допомагаючи в свою чергу дітям бути більш впевненими у собі та заохочувати до розвитку особистості

Я вважаю, що впровадження в систему освіти вищих закладів коучингового підходу для майбутніх викладачів трудового навчання, є дуже важливим для розвитку особистих та професійних компетенцій студента.

Література:

1. Гульчевская В. Г. Коучинг – инновационная технология поддержки в обучении и индивидуально-личностном развитии учащихся / В. Г. Гульчевская. [Електронний ресурс]. http://nauka-it.ru/attachments/article/1331/gulchevskaya_vg_rostov_konf13.pdf.
2. Чернова Т. Ю., Голіяд І. С., Тіщук О. А.. Педагогічний коучинг : навч.-метод. посіб. / Т. Ю. Чернова, І. С. Голіяд, О. А. Тіщук // [за заг. редакцією Д.Е. Кільдерова]. – Київ: 2016. – 166 с.
3. Шевчук С. П., Шевчук Е. С., Николаевский национальный университет имени В. А. Сухомлинского, г. Николаев, Украина. Дата надходження статті до редколегії 21.01.2016. Коучинг как метод обучения студентов в контексте реформирования высшего образования в Украине.

*Базилевич Людмила,
студентка магістратури,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

ludmilabazilevich@gmail.com

Протягом останніх років продовжувалась робота щодо систематизації та пошуку стратегій впровадження енергозберігаючих заходів, формування оптимальних систем енергопостачання та енергозбереження.

Державна політика забезпечення енергетичної безпеки України складається не лише з диверсифікації постачання енергоносіїв та видобутку власних вуглеводнів, але й з розробки та впровадження ефективної програми енергозбереження та розвитку альтернативної енергетики. В умовах всесвітньої економічної кризи продукція енергоємних українських підприємств металургійної, хімічної та нафтопереробної галузей не здатна конкурувати з західною, оскільки частка енергії у ціні української продукції складає близько 40-50%, а на деяких підприємствах близько 60%, тоді як в економічно

розвинених країнах лише 18-25%. Висока енергозатратність роботи застарілого промислового устаткування компенсується власниками підприємств за рахунок низької заробітної плати працівників та пониження соціальних стандартів. Протягом останніх двадцяти років, коли українська економіка переживала період первинного накопичення капіталу та перерозподілу виробничих потужностей між фінансово-промисловими групами, зацікавленість приватного сектору у впровадженні енергозберігаючих технологій була достатньо низькою, незважаючи на те, що державою було здійснено ряд законодавчих та інституційних кроків у сфері розвитку енергозбереження:

Закон України “Про енергозбереження”, ухвалений Верховною Радою України у 1994 році;

Комплексна державна програма енергозбереження України, ухвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 5 лютого 1997 р. № 148;

Закон «Про альтернативні джерела енергії», ухвалений Верховною Радою України ухвалений у 2003 році;

Державна цільова економічна програма енергоефективності на 2010-2015 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України № 243 від 1 березня 2010 р.

Закон про «зелені тарифи» на електричну та теплову енергію (2008 рік), ухвалений Верховною Радою України.

Державні інституції, що регулюють політику енергозбереження:

26 липня 1995 року Указом Президента України № 666/95 створено Державний Комітет України з енергозбереження;

Постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 1999 року № 575 “Питання Державної інспекції з енергозбереження” при Держкоменергозбереження утворено Державну інспекцію з енергозбереження, в структуру якої увійшло 2 регіональні та 23 обласні інспекції з енергозбереження;

Указом Президента N 1900/2005 створено Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів (2005 рік);

Кабінет Міністрів України постановою від 2.09.1993 створив при Держкомнафтогазі Державну інспекцію з ефективного використання газу (Держгазінспекція).

З державного бюджету України кошти на розвиток енергозбереження почали виділятися лише з 2001 року, в обсязі 25 млн. грн. на запровадження енергозберігаючих технологій у бюджетній сфері. Але, проголошені наміри держави щодо енергозбереження у 2001 році виконані лише на 30%, На проведення енергозберігаючих заходів було виділено лише 7,6 млн. грн., що

засвідчило недостатньо ефективну роботу держави в секторі реального скорочення споживання паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР). В подальшому, у державному бюджеті України на 2002 рік було передбачено лише 17 млн. грн. для завершення фінансування незакінчених у 2001 році енергозберігаючих проектів, реально було профінансовано 1,3 млн. грн. Бюджетом на 2003 рік було передбачено лише 7 млн. грн. У 2010 році на реалізацію затвердженої програми з енергоефективності на шість років держава виділила 800 млн. грн. У бюджеті на 2011 рік на потреби програми виділено 600 млн. грн. За висновками окремих спеціалістів для реалізації затвердженої програми енергозбереження, існуючої державної фінансової підтримки недостатньо. Для запланованого скорочення споживання ПЕР на 20% щонайменше потрібно виділити близько 40 мільярдів гривень протягом шести років.

Важливим завданням раціонального використання (споживання) енергоресурсів неодмінно має стати впровадження енергозберігаючої моделі розвитку економіки, що передбачає значне скорочення витрат енергії завдяки технологічному та структурному енергозбереженню.

Вирішуючи проблеми енергозабезпечення та енергетичної безпеки, Україні слід тісніше узгодити національну енергетичну стратегію з європейською, щоб позиція нашої держави була представлена і врахована в документах, які стосуються енергетичної безпеки Європи. Адже диверсифікація джерел постачання та шляхів транспортування енергії залишається одним із першочергових завдань для країн Європейського континенту.

Література:

1.Бурлака В.Г., Шерстюк Р.В. Трансформація ринків нафти і газу: Монографія / За ред. Г.Г. Бурлаки. К.: НАУ, 2005. - 320 с.

*Вдовченко Віктор,
доктор філософії в галузі дизайну,
Інститут педагогіки Національної
академії педагогічних наук України*

ПЕДАГОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СПЕЦКУРСУ «ХУДОЖНЄ ПРОЄКТУВАННЯ»

v_vdovchenko@ukr.net

Вперше в освітній галузі «Технології» старшої школи виконано наукове моделювання (2018) та експериментальну апробацію (2019) двох моделей: Модель 1. «Взаємозв'язок задоволення особистісно зорієнтованих уподобань з художнього проєктування в процесі проєктно-технологічної підготовки»; Модель 2. «Зовнішні та внутрішні педагогічні умови у спецкурсі «Художнє проєктування» для формування художньо-проєктних компетентностей».

Модель 1 розкриває: види навчального проєктування у шести видах дизайну (дизайнерське, технічне, технологічне), технології роботи з різними матеріалами, втілення проєктного задуму в матеріалі, з дотриманням дидактичних принципів наступності між основною та старшою загальноосвітньою школою, перспективності – між старшою та вищою школою. Узгоджено: зміст художнього проєктування під час навчання у загальноосвітній школі та поглибленого навчання у позашкільних закладах освіти, під час самоосвіти на дозвіллі; зміст навчальних програм, підручників, посібників, довідкових та методичних матеріалів, проведено координацію проєктно-технологічної діяльності учнів в різних формах освіти – стаціонарної (*шкільної /загальноосвітня та спеціалізована школа, ліцей, гімназія, колегіум/, позакласної /гуртки, студії, факультативи, курси за вибором, спецкурси, елективні курси/, позашкільної /гуртки, студії будинків творчості, станцій юних техніків, Мала Академія наук/*) та самоосвіти (*в домашніх умовах /за індивідуальною програмою, екстернатне навчання, дистанційне навчання, навчання у Малій Академії наук/*).

Модель 2 розкриває зовнішні та внутрішні педагогічні умови спецкурсу «Художнє проєктування» для формування художньо-проєктних компетентностей.

Зовнішні педагогічні умови.

1. Метод художніх проєктів: словесний, графічний, предметно-пластичний.

2. Професійно спрямований зміст та методика навчання художньому проєктуванню.

2.1. Класифікація професій (за акад. Клімовим Є.О.) Ознаки класифікації: предмет праці. Вид класифікації: типи професій. Сфери життєдіяльності: людина – природа, людина – техніка, людина – знакові системи, людина – людина, людина – художні образи. Ознаки класифікації: мета праці. Вид класифікації: Клас професій: *гностичні*: розпізнавати, розрізняти, оцінювати, перевіряти; *перетворюючі*: перетворювати, обробляти, організувати, переміщувати; *пошукові*: придумувати, винаходити; конструювати, знаходити певні варіанти.

2.2. Класифікація професій (за Голландом Дж.). Типи професій: реалістичний, інтелектуальний, соціальний, художній.

2.3. Класифікація видів дизайну, відповідно до сфер життєдіяльності (за проф. В.В. Вдовченком): ландшафтний дизайн, промисловий дизайн, графічний дизайн, веб-дизайн, дизайн костюма, дизайн середовища.

3. Організаційні форми взаємодії вчителя і учнів: на уроках, в позаурочній діяльності, в позашкільній діяльності; колективна, групова, мікрогрупова, індивідуальна.

4. Предметно-розвивальне середовище: природне довкілля, комплексно обладнане приміщення шкільної майстерні, соціальне середовище (центри дитячої художньої та технічної творчості тощо)

Внутрішні педагогічні умови.

1. Основні види проектування: художнє, наукове, технічне.

2. Основні типи сприймання інформації довкілля учнями: емоційний, візуальний /”глядачі”/; абстрактний, аудіальний /”слухачі”/; конкретний, сенсорний, кінестетичний, тактильний /”діячі”/.

3. Основні типи мислення учнів: емоційно-чуттєве, мисленнєво-абстрактне, конкретно-дійове.

4. Особистісний фактор вчителя за типами мислення: образний, математичний, технічний.

Література:

1. Вдовченко В. В. Структура та методика профільного навчання технологій за змістом спецкурсу «Художнє проектування» у старшій школі. С. 35-47. *Технологічна освіта* : Збірник наукових праць/ Тарара А. М. та ін. – Київ: Педагогічна думка, 2019. Вип. 4. – 45 с. (електронне видання).

2. Вдовченко В. В. Засадничі положення національної неперервної художньо-проектної освіти. *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2016 рік*. Київ: Ін-т педагогіки, 2016. С. 255–257.

3. Вдовченко В. В. та ін. Національна художньо-проектна освіта на засадах етнодизайну: теоретико-методологічні основи. *Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції*. Кн. 1: зб. наук. пр. / Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2018. С. 3–15.

4. Вдовченко В. В. Новітня педагогічна технологія розвивального навчання в освітній галузі «Технології» для сучасної методики викладання труд. навчання в 5–9-х, 10–11-х класах. *Технологічна освіта: метод. рекомендації МОН України щодо організації навч. процесу в 2017/2018 навч. році; оновлені на компетентнісній основі навч. програми для 5–9-х класів ЗНЗ; метод. коментарі провідних науковців щодо впровадження ідей Нової укр. школи*. Київ: УОВЦ «Оріон», 2017. С. 56-61.

5. Вдовченко В. В. (кер. авт. кол.) та ін. *Основи дизайну: підручник для 10 кл. загальноосв. навч. закл. Профільн. рівень* / [за ред. Вдовченка В. В.] Київ: Пед. думка, 2010. 304 с.: іл.

**Войченко Олексій,
науковий співробітник,
Міжнародний науково-навчальний
центр інформаційних технологій та
систем НАН України та МОН України**

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ У ВИМІРІ МОБІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

alvo@ufdml.org

Одним з важливих чинників трансформації системи освіти сьогодні є інтенсивний розвиток мобільних технологій та значне розширення сфери їх використання. В процесі інтеграції мобільних технологій в систему освіти виник феномен мобільного навчання, яке наразі має вважатись важливим елементом освітньої екосистеми [1].

За визначенням, мобільне навчання (mobile learning) – використання освітніх технологій на мобільних пристроях у зручний час [2].

Мобільні технології в розвинених країнах успішно інтегруються у різні ланки системи освіти, від шкільної до вищої, а також у сегмент корпоративного навчання.

Як впливає з дослідження [3], найбільш активні користувачі мобільних пристроїв мають вік 18-29 років, що також є типовим віком студентства.

Результати дослідження показують, що 74% студентів використовують мобільні пристрої в навчальних цілях.

Дослідження довели, що мобільні технології успішно інтегруються в контекст змішаного навчання [4].

Одним з прикладів такої інтеграції є використання мобільних пристроїв для надання учням доступу до навчального контенту за межами класних кімнат. Треба заохотити учнів переглядати попередньо цей контент перед уроком. Важливим питанням, що стосується успіху такого підходу, є залученість до попереднього перегляду, оскільки це визначає подальшу навчальну діяльність учнів на уроці. У дослідженні [5] було реалізовано модель навчання на основі навчального контенту в форматі ePUB3. Особливості реалізації формату ePUB3 можуть бути використані для відстеження попереднього перегляду контенту учнями. Таким чином, завдяки використанню мобільних технологій, стає можливим отримати надійні дані і на їх основі оцінити навчальну ефективність методу попереднього перегляду у різних випадках.

Взагалі, можна дійти висновку, що інтеграція мобільних технологій у змішане навчання за певних умов вважається перспективним напрямом подальшого розвитку [6].

Останнім часом розроблюється та впроваджується зростаюча кількість мобільних навчальних додатків саме для використання за моделлю змішаного навчання [7].

У деяких випадках викладач вже має широкий вибір мобільних додатків для використання при вирішенні конкретних навчальних задач [8].

Проводяться і більш загальні дослідження щодо оцінки інтегральних показників впливу використання мобільних пристроїв на ефективність навчального процесу. У дослідженні [9] визначали вплив використання планшетів на результати навчання дітей у школі. Дані були зібрані з обох типів аудиторії, тобто з аудиторій, які використовують і не використовують планшети для навчання. Результати беззаперечно свідчать, що діти, які використовують планшети у класі, мають кращі результати.

У більш широкому контексті варто розглядати вплив використання мобільних технологій на навчальну екосистему в цілому. Результати дослідження [10] свідчать, що запропонована модель інтеграції мобільних пристроїв у шкільний навчальний процес сприяла не тільки успіхам учнів, але й професійному зростанню вчителів.

Треба зазначити, що збільшення навчальних можливостей, яке надається мобільними технологіями, також висуває певні вимоги і до їх користувачів, тобто до викладацького складу. Робота [11] присвячена розгляду вимог до

вчителів та певного досвіду, який вони отримують в процесі викладання з використанням мобільних технологій.

Зростання технологічних, педагогічних та предметних знань вчителів, в процесі побудови ефективного навчального процесу з використанням мобільних пристроїв розглянуте у [12].

Розробники деяких мобільних додатків вже бачать своєю аудиторією не учнів, а саме викладацький склад і намагаються задовольнити інформаційні потреби вчителів [13].

А університет Ashland навіть пропонує курс для викладачів з використання мобільних пристроїв [14].

Взагалі, мобільні технології мають розглядатися, як засоби, що дозволяють вчителям і учням долати багато бар'єрів, таких як жорсткі графіки і пропуски, які є досі притаманними традиційній формі навчання. Але, для ефективного використання потенціалу сучасних технологій, вчителі мають бути обізнані щодо їх можливостей. Вони мають знати, наприклад, як розробляти сценарії навчання, що в повній мірі використовують можливості мобільних технологій, а не зводяться до механічного переносу та відтворення існуючих моделей та підходів.

Але процес впровадження та використання мобільних технологій не вичерпується виключно взаємодією вчителів та учнів. Одну з ключових ролей у цьому процесі відіграють також розробники цих технологій.

У статті [15] описується проектування і реалізація мобільного навчального інструментарію для вчителів, щоб реалізувати інноваційне бачення, виходячи з практичних потреб освітян. Основна мета такого інструментарію – допомогти їм збільшити свої знання та поглибити власне розуміння різноманітних мобільних педагогічних підходів та можливостей.

Висновки: В роботі було розглянуто проблему трансформації сучасної освіти у вимірі мобільного навчання. Проаналізувавши сукупність розглянутих питань, можна дійти висновку, що на поточному етапі розвитку освітньої екосистеми мобільне навчання не має розглядатись лише у якості допоміжного елементу в системах дистанційного навчання. На сьогодні мобільні технології та пристрої успішно інтегруються у різні ланки системи освіти. Але для якісної трансформації системи освіти необхідно, з одного боку, підтримувати поглиблення цієї інтеграції, а з іншого – забезпечувати умови для набуття знань та навичок ефективного використання цих технологій викладацьким/вчительським складом освітніх інституцій.

Також слід зазначити, що подальший технологічний розвиток у цьому напрямі має відбуватись у тісній співпраці розробників нових засобів

мобільного навчання та освітян. За дотримання цих умов стає можливо реалізувати якісну трансформацію системи освіти та значно підвищити ефективність освітніх процесів.

Література:

1. Войченко О. П. Мобільне навчання як чинник сучасної освіти в умовах інформаційного суспільства. Збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції «Конкурентоспроможність вищої освіти України в умовах інформаційного суспільства» 2019. Чернігів, Україна. pp.127-130.

2. Crescente, Mary Louise; Lee, Doris. "Critical issues of m-learning: design models, adoption processes, and future trends". Journal of the Chinese Institute of Industrial Engineers. N 28 [2], 2011, pp. 111–123.

3. Helen Crompton, Diane Burke. The use of mobile learning in higher education: A systematic review. Computers & Education. Volume 123, August 2018, pp 53-64.

4. Pima, J. M., Odetayo, M., Iqbal, R., & Sedoyeka, E. (2018). A Thematic Review of Blended Learning in Higher Education. International Journal of Mobile and Blended Learning (IJMBL), 10(1), 1-11. doi:10.4018/IJMBL.2018010101

5. Tsai, T. P., Lin, L. C., & Lin, J. (2019). A Study on the Preview Effectiveness of Learning Contents in ePUB3 eBook-Based Flip Blended Learning Models. International Journal of Mobile and Blended Learning (IJMBL), 11(2), 50-67. doi:10.4018/IJMBL.2019040104

6. Christopher Pappas. Blended Learning LMS Benefits: 6 Traditional Training Gaps That Blended Learning Software Can Remedy. URL: <https://elearningindustry.com/blended-learning-lms-benefits-software-remedy-training-gaps>

7. 34 Diverse Blended Learning Apps For iPad URL: <https://www.teachthought.com/learning/34-diverse-blended-learning-apps-ipad/>

8. 8 Good Apps to Help Students with Their Writing. URL: <https://www.educatorstechnology.com/2019/10/8-good-apps-to-help-students-with-their.html>

9. Yasir Javed, Khalid Samara (2019). Impact of tablet PCs on learning outcomes in a classroom environment. International Journal of Learning Technology (IJLT), Vol. 14, No. 1, 2019. pp. 59-77.

10. Meletiou-Mavrotheris, M., Paparistodemou, E., & Christou, C. M. (2019). Integrating Mobile Devices in the Mathematics Curriculum: A Case Study of a Primary School in Cyprus. International Journal of Mobile and Blended Learning (IJMBL), 11(3), 19-37. doi:10.4018/IJMBL.2019070102

11. Attard C. (2015). Introducing iPads into Primary Mathematics Classrooms: Teachers' Experiences and Pedagogies. In Meletiou-Mavrotheris M., Mavrou K., Paparistodemou E. (Eds.), Integrating Touch-Enabled and Mobile Devices into Contemporary Mathematics Education (pp. 193–213). Hershey, PA: IGI Global. 10.4018/978-1-4666-8714-1.ch009
12. Tsouccas, L. F., & Meletiou-Mavrotheris, M. (2019). Enhancing In-Service Primary Teachers' Technological, Pedagogical and Content Knowledge on Mobile Mathematics Learning. International Journal of Mobile and Blended Learning (IJMBL), 11(3), 1-18. doi:10.4018/IJMBL.2019070101
13. Teachers Most Favoured Apps. URL: <https://www.educatorstechnology.com/2018/01/teachers-most-favoured-apps.html>
14. Scott Bushman, iPad flipped class blended learning, Ashland University, <https://www.ashland.edu/founders/node/76496>
15. Burden, K., & Kearney, M. (2018). Designing an Educator Toolkit for the Mobile Learning Age. International Journal of Mobile and Blended Learning (IJMBL), 10(2), 88-99. doi:10.4018/IJMBL.2018040108

*Даниліна Олена,
кандидат філологічних наук, доцент,
координатор Smart Science Lab*

ГРА У НАВЧАННІ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ

heledana@gmail.com

У житті сучасних дітей гра посідає значне місце. Наші діти, яких називають двотисячниками або поколінням Z, живуть граючи. Не використовувати це у навчанні – заздалегідь програшний варіант.

Гра вчить швидко реагувати на зміну обставин і умов, комунікувати, аналізувати ситуацію, діяти в команді, будувати тактику й стратегію, тренує увагу, спостережливість, пам'ять, розширює словниковий запас і збагачує досвід.

Для навчальної діяльності розроблено спеціальні ігри й методичні рекомендації з використання її елементів на уроці. **Метою** моєї статті є поділитися досвідом практичного застосування ігор у шкільній і позашкільній діяльності.

Звісно, найкраще гра сприймається у позашкільній діяльності. Але її елементи надаються й до використання під час навчання. Так на уроках із

української мови чи літератури високу ефективність демонструють елементи креативного письма, казкотерапії і сторітелінгу.

Під час закріплення матеріалу з вивчення частин мови цікавим є створення **біномів** (технологія описана Дж. Родарі в книзі «Грамматика фантазії» [1, с. 31-36]. Знайдені біноми (тобто незвичні фрази, що складаються з двох слів - іменника і прикметника чи іменника і дієслова) можна також використовувати для написання творів чи казок.

Окремої уваги вартує **казка**. За її структурою можна пройти квест (для цього використати сюжет «Шлях героя» чи «Пошук скарбів») або діагностувати дитину, створити терапевтичну історію тощо.

Структура терапевтичної казки, описана Разідою Ткач [2, с. 22], накладається на класичні стадії розвитку сюжету, що теж сприяє закріпленню вивченого навчального матеріалу. Приклад такого поєднання навчального матеріалу й ігрових елементів – авторський філологічний квест «Знайди Принцесу».

Активний **сторітелінг** (учні чи студенти самостійно створюють історію) ефективно застосовувати під час закріплення вивченого матеріалу на заняттях із мови, літератури, історії. Наведемо кілька прикладів таких завдань:

1. Індивідуальне завдання - скласти розповідь на будь-яку тему, вживаючи, наприклад, не менше 20 дієприкметників чи займенників (залежно від теми уроку). Робота в групі – скласти спільну історію, в якій потрібно використати синоніми до слова «дорога». Або підібрати синоніми до слова «прикольно» і ввести їх у спільну історію (для роботи над стилями мови).

Мета: розширити словниковий запас, працювати над точністю й чистотою мови, розвивати усне й писемне мовлення, закріпити знання про окремі частини чи стилі мови.

2. Індивідуальне завдання - обрати одного персонажа з нещодавно прочитаної книги чи переглянутого фільму, розказати історію цього персонажа від першої особи. До історії варто додати факти про героя, його пригоди, події життя, розказати про епоху, в яку він жив, змодельовати ситуацію, коли персонаж потрапляє в аудиторію і розповідає про себе.

Мета: аналізувати й зіставляти факти, структурувати виступ, розвивати усне мовлення, тренувати емоційний інтелект і здатність до емпатії.

3. Групова робота - підготувати невеликі виступи на тему уроку/заняття у вигляді історії від першої чи третьої особи. Наприклад: «Один день з життя козака або гетьмана». Обов'язковою умовою є застосування отриманих знань - історичних дат, подій, культурних епох, героїв тощо. Варіант завдання – альтернативна історія – запропонувати учням/студентам уявити себе історичним чи політичним діячем, згадати про рішення, яким він відзначився, і

спробувати змодельовати ситуацію, коли відома людина вчинить інакше.

Мета: занурення в історичні події задля розуміння причинно-наслідкових зв'язків, переосмислення значення подій, створення асоціативних рядів: епоха-події-людина, розвиток усного мовлення.

Гарною практикою є також використання у навчальному процесі **настільних ігор**. Наразі існує низка ігор, за задумом пов'язаних із навчальним процесом. Так автор посібників для початкової школи «Планета міркувань» Ольга Гісь є також і автором низки ігор для дошкільнят, які готують дитину до школи, розвивають логіку, тренують увагу, швидкість реакції, уміння аналізувати й систематизувати, емоції (це ігри «Дві курки», «Груші на вербі», «1+1»).

Варті уваги також ігри, розроблені психологами, для розвитку емоційного інтелекту (гра «Мемка-мімка») або фантазії й актуалізації знань із різних предметів (гра «Діксіт» або «Імаджинаріум»)

«Мемка-мімка» вчить вчасно розпізнати, правильно зрозуміти, а часом і проконтролювати свої і чужі емоції. Може бути як забавою для дітей, так і хорошим інструментом для тренування комунікаційних навичок і вміння виважено приймати рішення у дорослих.

Гра «Діксіт» розвиває не лише комунікативні навички й мовлення, активізує уяву й пам'ять, а й розвиває креативне мислення, а ще – дарує естетичну насолоду. Автором колоди карт є французька художниця Марі Кардуа, сюрреалістичні картини якої не лишають байдужими нікого!

Суть гри полягає в тому, що до зображення на картці треба дібрати асоціацію, не описуючи зображення. Тут у нагоді стануть знання поезії й прози, пісень і кіно, бо асоціацією може стати що завгодно.

Отже, особистий досвід використання ігор у навчальному процесі довів ефективність застосування не лише навчальних ігор, а й елементів креативного письма, казкотерапії, сторітелінгу, настільних ігор для засвоєння й актуалізації знань, для розвитку логіки, мовлення, емоційного інтелекту учнів і студентів.

Література:

1. Родари Дж. Грамматика фантазии. – М.: Самокат, 2011. – 244 с.
2. Ткач Р.М. Женские терапевтические сказки: метафора превращения из гусеницы в бабочку. – СПб.: Речь, 2008. – 85 с.

*Дебре Олексій,
асистент,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка*

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

tokarmegatokar@gmail.com

В умовах європейської інтеграції, зважаючи на реформування системи освіти в Україні, перед школою стоїть головне завдання – сформувати всебічно розвинену особистість, здатну творчо мислити, виявляти ініціативу, бути відповідальним громадянином власної держави. Зважаючи на це, пріоритетним напрямком розвитку сучасної системи освіти є створення умов для якісного навчання, шляхом впровадження компетентнісного підходу, що є характерною рисою саме європейської освіти [1].

Провідне місце серед педагогічних технологій, що сприяють формуванню компетентності учнів посідає проектна діяльність. Її метою є спонукання учнів до самостійного формування знань і вмінь, розвитку ініціативності, комунікабельності, логічного мислення, виявлення проблем і прийняття відповідних рішень, одержання й використання інформації. Адже, працюючи над проектом, учні проводять особисту дослідницьку роботу з теми, яка їх цікавить.

Проект – це особлива форма навчальної діяльності учнів, що має алгоритмізовану структуру. Під час виконання завдань тренувального та творчого характеру, що пов'язані між собою для формування проекту як кінцевого результату навчальної діяльності, учні досягають справжнього відчуття творчого успіху та самореалізації [2].

Проект має супроводжуватися теоретичним матеріалом, схемами, кресленнями, малюнками, зразками. Обов'язковим має бути оформлення результатів, презентація та захист проектів [4].

Характерною складовою проектної діяльності є проблема (постановка проблемної ситуації). Вона виникає у разі невідповідності уявлень учня про бажаний стан об'єкта життєвим реаліям. Відповідно до принципу проблемності педагог повинен навчати старшокласників умінням визначати сутність суперечності та знаходити шляхи її подолання. Кожну конкретну проблему можна розв'язати, використовуючи різні варіанти проектних рішень [3].

Слід враховувати, що проектна діяльність учнів 10-11 класів повинна проходити в контексті суб'єкт-суб'єктних відносин, адже саме це визначає учня

як рівноправного учасника навчального процесу.

Проте важливою ознакою проектної діяльності є нерозривність теоретичного і практичного навчання, адже формування в учнів здатності діяти має випереджати процес накопичення ними будь-яких знань [1].

Отже проектна діяльність передбачає активне застосування знань та вмінь, спрямованих на набуття особистісного досвіду, створюючи умови для творчої самореалізації учнів, сприяє розвитку їх інтелектуальних здібностей, самостійності, відповідальності, умінню планувати, приймати рішення, оцінювати результати. Тому саме проектна діяльність є основним засобом всебічного розвитку учнів старших класів.

Література:

1. Навчальна програма «Технології 10-11 класи (рівень стандарту)» Наказ МОН від 10.11.2017 року [Електронний ресурс] / Терещук А. І., Боринець Н. І., Боровик Д. В. та ін. // чинна з 1 вересня 2018. – 29 с.

Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

2. Нехорошева А. В. З досвіду роботи з проектною методикою // ИЯШ. – 2002. – № 1. – с. 18-21.

3. Петрова І. В. Проектування в соціально-культурній сфері: Навчальний посібник / І.В. Петрова. – К.: Вид-во КНУКіМ, 2007. – 372 с.

4. Проектна діяльність у школі / упорядник М. Голубенко. – К. : Шкільний світ, 2007. – 128 с.

*Джевага Григорій,
кандидат педагогічних наук,
Національний університет
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

dzhevaga.g@gmail.com

Підґрунтям для розробки теоретичних і методичних положень щодо формування професійної компетентності студентської молоді є ідеї

представників гуманістичної педагогіки і психології, які стверджують, що головна мета виховання полягає в тому, щоб навчити людину творити себе як особистість. Питання упровадження компетентнісного підходу є ключовими у нормативних документах у галузі розвитку вищої освіти України.

В останні роки поняття «компетентність» вийшло на загальнодидактичний і методологічний рівень. Перш за все, воно пов'язане з опануванням знань, умінь та навичок, спрямованих на здійснення певної діяльності. Актуальними стають активність, ініціативність, самостійність, висока відповідальність спеціаліста, що неможливо без професійної компетентності на основі фундаментальних знань, які забезпечують мобільність і адаптивність до динамічних умов ринку праці.

Поняття «компетентність» освіти прийшло до нас із зарубіжних країн, де його широко вживають і активно досліджують уже понад десяти років та вважають дієвим інструментом поліпшення якості освіти. Компетентність (лат. *competens* – підходящий, відповідний, адекватний, здатний, добре обізнаний) – якість людини, що володіє всебічними знаннями в певній області і думка якої тому є вагомою, авторитетною. Фактично це якості особистості, які сформовані в освітньому процесі шляхом виконання певного виду діяльності і отримання за рахунок цього досвіду і цінностей. Поряд з цим неможливо не розглянути поняття «компетенція».

Компетенція (лат. *competentia*, від *compete* – взаємно прагну; відповідаю, підходжу) – сукупність завдань, повноважень, прав і обов'язків, що визначаються законодавством чи роботодавцем. Іншими словами це вимоги до якостей людини, яка буде працювати на певній посаді, і яким вона буде відповідати. На підставі сказаного можна зробити висновок, що компетентність і компетенція – це поняття, які взаємно доповнюють і взаємно обумовлюють один одного.

Освіта України спирається на міжнародний досвід, але ми йдемо власною траєкторією, яка обумовлена специфікою освітніх традицій і економічних процесів. Розглянемо зміст графічної компетентності в галузі комп'ютерної графіки студентів спеціальності 014.10 «Середня освіта (Трудове навчання та технології)». Оскільки інтегральна і загальні компетентності для підготовки педагогів будуть певним чином схожі, для нас особливий інтерес представляє перелік фахових компетентностей у галузі комп'ютерної графіки.

Графічна компетентність – є система, в основі якій лежить вивчення різних видів графічних зображень. Компетентність у галузі комп'ютерної графіки включає такі компоненти:

- здатність використовувати інструментарій основних програм растрової, векторної і тривимірної графіки та розуміти їх призначення;

- використовувати фахову теорію і методику навчання учнів комп'ютерній графіці;
- здатність застосовувати теоретичні знання при побудові плоских рисунків, об'ємно-графічних моделей та креслень;
- здатність розробляти візуальні презентацій проєктів;
- здатність аналізувати і оцінювати якість графічних робіт учнів.

Комп'ютерна графіка є однією з напрямків підготовки майбутнього вчителя технологій і інформатики. Крім освітнього значення бачимо її суттєвий вплив на формування фахових компетентностей сучасного вчителя технологій і інформатики з високим творчим потенціалом. Викладання дисципліни «Комп'ютерна графіка» для майбутніх вчителів технологій є одним з важливих компонентів педагогічної освіти. Досягнення в області ІКТ дозволяють представити інформацію у вигляді графічних образів: креслень, схем, рисунків, ескізів, презентацій, візуалізацій, анімаційних роликів, віртуальних світів, тощо. Це допомагає зробити урок цікавим, зрозумілим, яскравим для запам'ятовування. Проте, використання комп'ютерної графіки, окрім освітнього процесу потрібне і у таких галузях, як кіно, реклама, мистецтво, архітектура, моделювання прототипів, імітації динамічних явищ, створення комп'ютерної ігри, інфографіки, і навчальних комп'ютерних програм. На ринку праці сьогодні модними і престижними є професії: арт-дизайнер, спецефектор, векторний арт-майстер, САД-майстер, модельєр, аніматор, текстуровщик, візуалізатор, HTML-верстальник, розробник інтерфейсів, UI-дизайнер та інші. З огляду на це майбутні випускники мають широкий сегмент професійної мобільності.

У Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка цикл дисциплін «Комп'ютерної графіки» починається викладається з 2-го по 6-ий курси. Під час вивчення дисциплін студенти пізнають теоретичні основи комп'ютерної графіки, знайомляться з сучасними графічними редакторами КОМПАС, CorelDraw, Adobe Photoshop, Adobe Illustrator, Adobe InDesign, 3DStudio MAX засвоюють основи роботи з інструментами та ефектами тощо.

Практичні роботи студентів з растрової графіки спрямовані на розроблення макету веб-сайту. Для підвищення мотивації студентів до виконання графічних робіт та поширення інформації про діяльність факультету, ініціативна група зареєструвалась на веб-платформі для обміну завданнями з надання цифрових послуг для некомерційних організацій та громадських ініціатив – ІТ Толока та взяли відповідальність за розроблення дизайну сайту федерації шахів Житомирської області «Житомир шаховий». Студенти виступали у якості ІТ-волонтерів. Розв'язання завдань з платформи давало

можливість відчувати їм, що студенти роблять реальну справу, створювались умови для перевірки їх творчих сили і дизайнерської компетентності, отримувався додатковий інтегрований досвід з профільних дисциплін спеціальності («Теорія дизайну», «Веб-дизайн» і «Веб-програмування»), а по завершенню студенти отримали поповнення власного портфоліо реальним графічним продуктом.

Векторна графіка спрямована на роботу над дизайном поліграфічної продукції. Студенти розробляли свій унікальний шрифт та текстуру, рисували автопортрет у стилі поп-арт, логотип для власної візитівки та шрифтову композицію.

3D-графіку студенти створювали у програмі 3Ds Max. Практичні роботи були спрямовані спочатку на побудову простих геометричних фігур а потім розробку дизайну кімнати.

Курсові проекти студенти виконують з переліку «Топ 30» графічних продуктів web і поліграфії, які користуються попитом на відповідному секторі ринку: флаєри візитівки, упаковки, середовище віртуальної реальності, календарі, планери та інші.

Отже, практична складова підготовки майбутніх вчителів технології і інформатики у галузі комп'ютерної графіки не обмежується роботою з учнями, а поширюється і на бізнес-проекти в області графічного дизайну. Це збільшує впевненість випускників технологічного факультету у працевлаштуванні.

Література:

1. IT Толока URL: <http://it.volnytsia.org/> (дата звернення: 9.10.2019).
2. TUNING Educational Structures in Europe [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.unideusto.org/tuningeu>. (дата звернення: 2.10.2019).
3. Горобець С.М. Розвиток творчих компетентностей майбутніх фахівців під час вивчення дисципліни «Основи комп'ютерної графіки». *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2014. Вип. 6. С. 92-96.
4. Локшина О. Розвиток компетентісного підходу в освіті Європейського Союзу. *Шлях освіти*. 2007. № 1. С. 16-21.

*Єгорова Олександра,
кандидат педагогічних наук,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ІННОВАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ США

o.i.yehorova@npu.edu.ua

Метою мого дослідження є аналіз і виявлення успішних інноваційних практик у США в галузі позашкільної освіти для подальших рекомендацій для освітнього простору України.

Проблема дослідження – необхідність покращення, модернізації шкільної і позашкільної освіти в Україні і більше залучення потенціалу позашкільної освіти у цьому напрямі. В процесі дослідження були використані теоретичний аналіз психологічної і педагогічної літератури, контентний аналіз програмних документів і кращих практик установ позашкільної освіти, відвідання закладів шкільної і позашкільної освіти.

Встановлено такі особливості американської позашкільної освіти, які мають інноваційний характер:

1. Тематика програм - мобільна і орієнтована на результат, часто змінюється відповідно до пріоритетів громади, цілей, методів подання і тісно корелює з цілями і методами проведення програм. Варто відзначити, що цілі організації позашкільної освіти США носять більш цілісний і комплексний характер, ніж в Україні.

Для цього пріоритетні напрями освіти, які відображено у документі «Стратегічні цілі: початкова і середня освіта» Відділу початкової і середньої освіти (OESE) та Відділу інновацій і покращення (ОП), так як окремого підрозділу позашкільної освіти у США немає, пов'язуються з такими п'ятирічними стратегічними цілями, як: покращення системи початкової і середньої освіти шляхом підвищення якості викладання; підтримка та підготовка до вступу у вуз і професійної діяльності; покращення соціально-емоційного, когнітивного розвитку, здоров'я дітей від народження до третього класу і т.д. [1]. Наприклад цілі організації «Спорт плюс»: підвищити навички читання і розвиток мовлення; розвиток соціальних і емоційних навичок: здатність приймати рішення, розуміти і впливати на відносини з іншими людьми, вміти робити порівняння і цілепокладання; розвивати соціальне і культурне взаєморозуміння, розвиток емпатії, управління емоціями і почуттями, навичок співпраці, належно реагувати і вирішувати конфлікт, розвивати здатності розуміти і приймати інших; рекламувати фізичну активність і здоровий спосіб життя.

2. Спрямованість на партнерства і роботу з родиною.

Потрібно відзначити високий рівень комунікації і співпраці між різними стейкхолдерами позашкільної освіти у США та високий рівень партнерства між школою і позашкільною програмою/організацією, громадськими організаціями і громадою, приватними організаціями та родиною. Для цього на державному рівні підтримуються Громадські центри навчання 21-го століття (21 CCLCs)) і громадські школи повного циклу (FSCSP). 21 CCLCs представляють позашкільні установи, в яких проводять різноманітні гуртки, програми, заходи, проекти: мистецькі, музичні, рекреаційні, спрямовані на виховання характеру, розвиток молодіжного лідерства та попередження різних зловживань; програми в галузі технології, консультаційні послуги та заходи для родин учнів; заходи в позаурочний час для покращення навчальних результатів, а також академічної підготовки учнів із відстаючих шкіл. [2, 3, 4, 5,7]. Громадські школи (Community schools) - це державні смарт школи, які функціонують цілими днями, а у вихідні - як громадські центри, де в партнерстві з різними організаціями тісно співпрацюють з громадою і родинами.[5]

3. Гнучкість, орієнтованість на дитину, на результат, використання гендерних підходів, полікультурний діалог. Варто відмітити широке використання таких підходів: комплементарного, «рівний-рівному», соціо-емоційного, позитивного молодіжного розвитку та інших. [6]

4. Використання інноваційних моделей, впровадження міських систем позашкільної освіти, які б систематизували і скоординувували позашкільну освіту між стейкхолдерами. Прикладом успішної системи позашкільної освіти є ініціатива CityWorks). [7]

Таким чином, встановлені особливості позашкільної освіти: мобільність тематики позашкільних програм і їхня прив'язаність до цілей, результатів, комплексність роботи з дитиною і підходів до дитини, широке залучення партнерств – держави, громади, бізнесу, родини, спрямованість на створення міських систем позашкільної освіти є інноваційними. Дані цього дослідження, двохсотлітній досвід і моделі позашкільної освіти у США дають підстави рекомендувати подальше опрацювання і застосування інноваційних елементів в освітньому просторі України.

Література:

1. Performance plans and goals of ED [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.performance.gov/agency/departments-education?view=public>
2. Peter N. Outcomes and Research in Out-of-School Time Program Design / N. Peter. – Best Practices Institute, 2002. – 18 p.

3.Positive youth development [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://youth.gov/youth-topics/positive-youth-development>.

4.Programs 21st CCLCs [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: Centers <http://www2.ed.gov/programs/21stcclc/index.html>

5.Reisner E. Charting the Benefits of High-quality Afterschool Program Experiences : Evidence from new research on improving after-school opportunities for disadvantaged youth / Reisner E. // Report to the Charles Stewart Mott Foundation [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://eric.ed.gov/?id=ED498791>

6.Community Schools [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: <https://www2.ed.gov/programs/communityschools/awards.html>.

7. О. Єгорова, О. Биковська. Позашкільна освіта: міжнародний досвід і кращі практики громадянського виховання дітей і молоді, Наукове видання. Суми: Університетська книга, 2017.176 с. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/20531>

8.Егорова А.И. Эффективность партнерств в сфере внешкольного образования на примере опыта США. Развитие социального партнерства в интересах детей: Коллективная монография по материалам Международной научно-практической конференции. // Под ред. Проф. А.Н.Тесленко.-Астана: Издательство АСТ Полиграф, 2018. – 160-165 с.

*Жерноклєєв Ігор
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

В умовах розвитку технологій сучасного виробництва і пов'язаних з цим соціально-економічних відносин у суспільстві, рівень професійної підготовки майбутнього вчителя технологій вимагає відповідності сформованих компетенцій з спеціальності і вчасного підвищення кваліфікації, готовності до постійного оновлення і неперервного удосконалення своїх професійних можливостей. Що, як відомо, напряду залежить від використання ефективної освітньої системи. Світовий освітній досвід свідчить про те, що інтеграція теорії і практики є основою якісної підготовки випускників закладів вищої освіти і змістом визнаної найкращою у сучасній світовій практиці – дуальну систему освіти.

У випадку з підготовкою педагогів дуальна освіта повинна представляти собою вид навчання, в якому беруть участь два заклади вищої і загальної середньої освіти, при цьому теоретична частина підготовки проходить на базі першого, а практична – безпосередньо на робочому місці вчителя.

Однак, слід зазначити, що в Україні на даний час система освіти структурована таким чином (кожна спеціальність закладу вищої освіти має навчальний план та відповідно затверджену освітню програму), що залишає можливість використання її лише у вигляді елементів. Прикладом такого навчання може служити проведення занять з методичних дисциплін, організація і проведення виробничих педагогічних практик і стажувань студентів на робочому місці вчителя трудового навчання і технологій.

Специфіка підготовки до педагогічної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання полягає в тому, що після закінчення ЗВО студент стає самостійним організатором навчально-виховного процесу і повинен виконувати всі функції вчителя. Такий процес насамперед передбачає глибоке усвідомлення майбутнім учителем технологій соціальної значущості та особистої відповідальності за результати професійно-практичної діяльності, постійну потребу в самовдосконаленні шляхом використання інноваційних освітніх технологій. Тобто, для підготовки кваліфікованого педагога необхідна спеціальна практична підготовка майбутніх вчителів до педагогічної діяльності в процесі навчання у ЗВО.

Так, зокрема серед енциклопедичних видань поняття «професійна підготовка» пов'язується з професійною освітою і відображає процес оволодіння практичними знаннями, вміннями і навичками, необхідними для самостійної професійної діяльності, що дозволяють успішно поєднувати теорію і практику у певній галузі освітньої діяльності [3]. З огляду на все вищевикладене, ми вважаємо за необхідне не виділяти практичну підготовку у відносно самостійний компонент загальної системи професійної підготовки майбутніх вчителів технологій. Це передбачає оволодіння студентами вміннями та навичками в галузі педагогічної техніки, способами і прийомами організації педагогічної взаємодії з вихованцями в процесі вирішення педагогічних завдань. Окрім того, загальновизнаним є те, що підготовка до професійної діяльності не може обмежуватися тільки оволодінням майбутніми фахівцями тільки процесуальною стороною професійної діяльності. Необхідна також цілеспрямована діяльність по формуванню і розвитку професійних, особистісно-значущих якостей, що забезпечують ефективність обраної діяльності. Спираючись на цю точку зору, ми можемо розглядати уже як професійно-практичну підготовку майбутніх учителів технологій у закладах вищої освіти через призму цілісної педагогічної системи, функціонування якої передбачає використання елементів дуальної системи освіти.

Це твердження знаходить своє відображення у Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні [1, с. 1].

У зв'язку з цим набуває актуальності науково-дослідна робота Навчально-наукового центру технологічної і професійної освіти Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, який веде активну роботу по впровадженню елементів дуальної освіти за визначеними спеціальностями. На основі діючої моделі підготовки майбутніх вчителів технологій нами було розроблено концепцію Навчально-наукового центру технологічної і професійної освіти, де в основу його діяльності було покладено професійно-практичну підготовку студентів на базі закладу загальної середньої освіти [2]. Така підготовка полягає у всебічному зануренні майбутніх учителів технологій у середовище обраної професії, застосуванні новітніх педагогічних технологій, науково-дослідній діяльності та проектно-технологічної діяльності, що включає чотири етапи.

Перший етап дослідження передбачав знайомство педагогів зі змістом професійно-практичної підготовки студентів. Надалі викладачі університету проводили теоретичні заняття на базі закладу загальної середньої освіти для ознайомлення майбутніх учителів технологій з концепцією дуальної системи освіти на уроках трудового навчання, технологій, змістом програм навчальних предметів освітньої галузі «Технологія», основами педагогічної діяльності з обраного фаху. Другий етап передбачає закріплення і апробацію теоретичних знань на практиці. Викладачі проводять із студентами практичні заняття з формування знань з технології проектного навчання в учнів основної школи, розробки творчих педагогічних проектів. У міжсесійний період педагоги організовують роботу у школах для поглибленого проектного навчання школярів за програмами технічних гуртків і реалізують свої науково-дослідні завдання у процесі практичної роботи з учнями. У випадку виникнення різного роду ускладнень викладачі проводили для них групові та індивідуальні консультації. Третій етап був спрямований на самостійну роботу майбутніх учителів технологій з осмислення та творчого аналізу змісту і результатів науково-дослідної роботи. З цією метою для учасників освітнього експерименту проводилась конференція за підсумками апробації використання елементів дуальної системи освіти у процесі професійно-практичної підготовки студентів. На цій стадії необхідно, щоб майбутні вчителі технологій усвідомлено навчилися адекватно оцінювати свій власний рівень професійної компетентності з фаху, обмінювались набутим теоретичним і практичним досвідом і могли виявляти і попереджувати типові труднощі вчителя у процесі проектної діяльності школярів. Викладачі Інженерно-педагогічного факультету продовжують проведення планових лекційних та практичних занять дисциплін

методичного циклу на базі закладу загальної середньої освіти, консультують студентів. Навчання на цьому етапі передбачає забезпечення формування у майбутніх вчителів технологій необхідних теоретичних і практичних знань і вмінь з підготовки та проведення уроків, пов'язаних безпосередньо з технологічним етапом роботи над творчим проектом. Четвертий етап передбачає взаємообмін у групі студентів інформаційними і навчальними матеріалами з методичної підготовки своїх колег з конкретного творчого проекту на уроках трудового навчання, тобто навчатися навчати майбутніх колег проектній діяльності і організації навчального проектування за програмами дисциплін методичного циклу у діючих навчальних планах, де здійснюється підготовка майбутніх вчителів технологій. Таке навчання, що ґрунтується на методиках, апробованих північноєвропейськими колегами, вже продемонструвало позитивний навчальний ефект у реаліях вітчизняних закладів вищої та загальної середньої освіти. Занурення у проектно-технологічну діяльність на уроках трудового навчання дозволяє майбутнім вчителям технологій у межах професійно - практичної підготовки, набувати спеціальних знань, умінь і навичок. Більш поглиблено й якісно ознайомитися на практиці з усіма особливостями обраної професії в умовах урочної та позаурочної діяльності на базі ЗЗСО, поглиблено оволодіваючи професійними компетенціями майбутнього вчителя трудового навчання та технологій.

Література:

1. Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/>.
2. Igor Zhernoklieiev The usage particularities of innovative foreign experience in professional - practical preparation of future technology teachers in Ukraine // Педагогічний альманах : збірник наукових праць – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016.- Випуск 29.- С. 64-69.
3. Педагогика: большая современная энциклопедия / сост. Е.С. Рапацевич. – Минск : Современное Слово, 2005. – 720 с.

*Надія Зубар, канд. пед. наук,
доцент кафедри промислової
інженерії та сервісу,
Національний педагогічний
університет, імені
М.П. Драгоманова, м. Київ
Аліна Волкова, аспірант НПУ
імені М. П. Драгоманова*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ЇХ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

zubnadnik@ukr.net

Сьогодні в Україні однією з найуспішніших, найпродуктивніших сфер діяльності є сфера обслуговування. Світова тенденція розвитку закладів гостинності постійно зростає і входження на ринок України глобальних корпорацій з високим рівнем надання послуг є неминучим фактором зростання економічних показників країни.

Особливість сьогоденної ситуації у готельно-ресторанному господарстві полягає у тому, що розвиток ресторанної справи відбувається в комплексі із розвитком туристичного бізнесу, який потребує розбудови інфраструктури, що включає в засоби розміщення, заклади ресторанного господарства тощо. В Україні ж спостерігається відсутність розвитку такої туристичної інфраструктури або її невідповідність міжнародним стандартам, неефективність використання потенціалу туристичних ресурсів та інші негативні чинники.

Для України проблема удосконалення системи підготовки професіоналів для готельно-ресторанного господарства має особливе значення у зв'язку з тим, що Україна має об'єктивні передумови для того, щоб увійти до числа найбільш розвинених туристських країн світу. В даний час підготовкою фахівців для готельно-ресторанного господарства в Україні займається близько 50 середніх і вищих навчальних закладів різних форм власності.

Роботодавці визначають невідповідність між фактичною кваліфікацією кадрів і кваліфікаційними вимогами ефективного і якісного здійснення діяльності на кожному робочому місці. Нашій країні потрібні фахівці, здатні приймати швидкі нестандартні рішення, які забезпечать високий рівень конкурентоспроможності на ринку праці, тобто особистості, які уміють креативно мислити. Тому основне завдання вищої освіти полягає у формуванні

кваліфікованої, творчої особистості, фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти та інноваційної діяльності.

Серед основних тенденцій розвитку освіти в сучасному світі слід відзначити надзвичайно швидке оновлення технологій. Зростання економіки диктує мати таку систему освіти, яка могла б готувати людей до життя в умовах цих змін. Освіта в сучасному світі розглядається не як кінцевий продукт одного з етапів життя людини, а як постійний і динамічний процес. Швидке старіння знань за умов сьогоdnішнього стрімкого часу зумовлює необхідність їх постійного оновлення та періодичного звертання до навчання.

Виходячи з вищесказаного, необхідно впроваджувати сучасні інноваційні технології в процес підготовки фахівців в сфері готельно-ресторанної справи. У світовій практиці в готельно-ресторанному господарстві склалася потреба в спеціалістах на рівні вищої освіти, готових до самостійної творчої діяльності в своєму напрямі, які мають поглиблену професійну спеціалізацію. Однак аналіз професійної підготовки фахівців готельно-ресторанного бізнесу показує неадекватність їхньої підготовки громадській потребі, яка постійно зростає, а також наявність розриву між реальною підготовленістю випускника і тими вимогами, які висувуються суспільством до рівня професійної підготовки.

Серед причин цих протиріч треба відзначити, що змінився зв'язок ВНЗ з виробництвом. В умовах індустріального суспільства держава покладала на виробництво продовження виконання повчальних функцій у відношенні до молодого фахівця. Безумовно, це створювало деякі суперечності між ВНЗ і виробництвом. Сьогодні в готельно-ресторанному господарстві, що має невеликий соціальний сектор і великий сегмент комерційних підприємств фактично відбулася глобальна «модернізація» ресторанного господарства, широке використання підприємствами зарубіжного досвіду, надання ними широкого спектру послуг, що істотно відрізняються між собою. Тобто сучасний випускник йде працювати в підприємства, в яких можуть вирішуватися специфічні завдання, що вимагають практичної підготовки, застосовної тільки у форматі конкретного виробництва. А це означає, що випускникові доводиться вирішувати «нетипові завдання», тобто ухвалювати рішення в різноманітних проблемних ситуаціях, абсолютно несподіваних для нього. А несподіваних з тієї причини, що у ВНЗ не моделювалися відповідні особливості цієї діяльності.

Сьогодні будь-яке підприємство зацікавлене у фахівцеві, що має певний досвід роботи в системі, здатному якісно виконувати свої обов'язки відразу після закінчення навчання у вузі. Тому компетентнісний підхід до організації навчального процесу у вищій школі покликаний наблизити освіту до вимог життя. Випускник повинен мати не тільки високу кваліфікацію, а і метакваліфікацію, тобто систему знань, яка полегшує пошук і самостійне

засвоєння нових знань, навіть таких, які знаходяться за межами його особистого досвіду.

Базуючись на поняттях системного аналізу, можна сформулювати наступні принципи формування фахівців нового покоління:

1. Мотивація (абітурієнтів; студентів; викладачів).
2. Агрегування (навчальних дисциплін; навчальних планів; робочих програм).
3. Інтеграція (науки, виробництва, освіти; навчальних дисциплін, робочих програм).
4. Фундаменталізація (просякнення спеціальних дисциплін фундаментальними; запровадження нових методів фундаментальних дисциплін необхідних для розв'язання актуальних проблем галузі).

Аналіз системи підготовки кадрів для готельно-ресторанного господарства в Україні дозволив виявити необхідність впровадження в процес підготовки кадрів принципів безперервної освіти. Вона включає декілька освітніх рівнів. Так, перший рівень професійних знань реалізується вже в середній школі на базі 8-11 класів, де учні на уроках праці та технологій опановують основи виробництва кулінарної продукції. Випускники одержують первинні спеціальні знання з технології. Другий рівень придбання професійних кваліфікацій здійснюється в училищах, технікумах і коледжах, в які все частіше поступають ліцеїсти з метою продовження своєї професійної освіти і оволодіння професією за даним профілем. Фактично це є система середньої спеціальної освіти з отриманням ступеня і кваліфікації бакалавра з готельного та ресторанного обслуговування. Третій рівень реалізації професійних потреб це вища освіта III і IV освітньо-кваліфікаційного рівня, в системі якого все більш широкий розмах набуває сертифікаційне і інтерактивне навчання, яке розширює професійну мобільність фахівця. Післядипломне навчання є четвертим рівнем професійної освіти, де велике значення набуває система додаткової освіти.

Сучасні умови бізнесу вимагають наявності ефективних стратегій розвитку на інноваційній основі, відповідних потребам ринку і забезпечують зростання підприємств готельно-ресторанного господарства. Інноваційний фактор є домінуючим при формуванні економічного розвитку підприємств ресторанного бізнесу та визначає можливість переходу даного сектора споживчого ринку на якісно новий рівень розвитку, що, в свою чергу, вимагає свідомого і цілеспрямованого управління інноваційним розвитком.

Саме вплив людського фактора на процес надання послуг викликає одну з великих проблем ресторанного бізнесу - мінливість якості і пов'язаний з нею недолік стандартизації. Таким чином, однією з найважливіших складових

успіху для підприємств ресторанного господарства є наявність кваліфікованого і добре навченого персоналу.

Україна вибрала інтелектуально-інноваційний шлях і аспекти динамічного, стійкого розвитку вищої освіти повинні здійснюватися шляхом створення умов для їх формування, існування та розвитку. Одним з важливих завдань сучасного ВНЗ є підготовка професіонала, мобільного на ринку праці, здатного до адаптації та реалізації власного творчого потенціалу.

Основна характеристика навчальної моделі:

- студенти працюють над реальними задачами, а не над штучно створеними;
- студенти вчаться не тільки у викладача, але й в процесі аналізу реальних проблем, беручи участь в їх рішенні та обговоренні;
- студенти працюють з різними базами інформації для вибору й прийняття різних рішень в контексті реальних ситуацій;
- студенти навчаються мислити критично та приймати відповідальність за вибір прийнятого рішення.

Таким чином, педагог повинен мати здібність вирішувати професійні проблеми та типові професійні задачі, які виникають в реальних ситуаціях педагогічної та професійної діяльності.

*Іващенко Наталія
вчитель хімії ЗШ І-ІІІ
ступенів Миколаївської міської
ради Донецької області*

МАЙБУТНЄ КОУЧИНГУ

nataivashenko@gmail.com

Якщо ми згадаємо традиційний підхід до навчання, то напевно ви відразу уявляється сувора вчителька в окулярах з указкою в руці. Вона змушує заучувати правила або параграфи з підручника, а потім вимагає, щоб ми їх розповідали напам'ять. Якщо не відповів чи відповів не так – сідай, два! Чи не занадто мотивує вчитися, чи не так? А розвиває чи зубріння мозок дитини? Звичайно, ні.

Якщо копнути глибше в історію, то уроки в школі ті, якими ми їх пам'ятаємо з радянського минулого, – це модель навчання, перенесена з підготовки пруських солдатів. Там зовсім не було потрібно розвивати самобутність учнів, і особиста думка була нікому не потрібна і навіть небезпечна. Головною метою було беззаперечне підпорядкування й суворе повторення. Пройшли століття, а система не змінилася.

Сьогодні багато педагогів працюють з обладнанням радянських часів за застарілими методиками, які втратили актуальність в ХХІ ст. Але ж так простіше: кожного дня все йде по колу, не потрібно зайвий раз думати, вносити ідеї, пропозиції тощо. Потреба в нових знаннях і вміннях виникає в процесі діяльності або життєдіяльності людини. І це природно. Навчатися з задоволенням – це мрія, яка повинна стати реальністю. Знов таки, все залежить від людини і її жаги до пізнання нового.

Сучасний світ кожного дня підкидає нам нові завдання: починаючи від інтернету, закінчуючи освоєнням космосу і клонуванням людини. Кожний нове винахід несе за собою нові питання – як його використовувати? Які зміни це привнесе в суспільство? Як це вплине на людство в цілому?

Тому в сучасну освіту неминуче починають проникати коуч-технології. На відміну від традиційної освіти, вони допомагають учням міркувати, а не бездумно заучувати порожні факти та формули.

Наприклад, на уроках історії чи літератури вчитель може провокувати учнів до роздумів:

- як ти думаєш, як ця подія вплинула на хід історії?
- а якби не була підписана петиція, що б тоді сталося?
- які ще рішення він міг би прийняти в тій ситуації?
- а що б зробив ти, будь ти на його місці?
- а як ти думаєш, як почувається людина в такій ситуації?

Або, наприклад, вчитель біології, хімії або географії міг би побудувати свій предмет на вивченні різних природних явищ або географічних об'єктів безпосередньо взаємодіючи з ними – відмінний спосіб зацікавити дитину, повністю залучити її до процесу.

Деякі викладачі пропонують учням створювати різні проектні групи, в яких вони можуть проводити дослідження різних явищ. Реалізуючи такі проекти, учні не тільки вивчають запропоновану тему більш глибоко, але й тренують свої навички комунікації, лідерства, партнерства, вміння домовлятися, пошуку інформації, генерації нестандартних рішень тощо.

І, нарешті, навіть коли вчитель, розбираючи контрольну роботу, наголошує на тому, що дитина зробила правильно, а не закреслює те, що виконано не так – це теж елементи коучингу. Адже те, що ми зміцнюємо своїми діями (в даному випадку – вчитель звертає увагу на помилку) – то і фіксується в пам'яті дитини. Тим самим принижуючи його самооцінку і мотивацію. Якщо ж просто змістити акцент на те, що вже виходить добре – ми зміцнюємо правильні рішення, і тим самим, підліток запам'ятовує, що це слово пишеться саме так. Ну і внутрішнє відчуття «я молодець» і «у мене все вийде» в дитині проростає ще яскравіше і потужніше.

Отже, щоб навчання було успішним необхідно, щоб його зміст відповідав потребам і інтересам учнів. Щоб учні ставилися до навчання усвідомлено, одержувані знання повинні мати для них особистісний сенс. Багато педагогів реалізують коучинговий підхід в освіті. На уроках часто виконується великий обсяг самотійної роботи.

У цьому допомагають коучингові технології та інструменти:

- самотійна робота або творчі завдання на уроці;
- самоперевірка або взаємоперевірка;
- мозкові штурми, відкриті питання;
- підвищення усвідомленості та мотивації.

Освіта XXI століття висуває людству нові вимоги. Для того, щоб їм відповідати, необхідно постійно вчитися. Розглядаючи людину з точки зору науки психології, можна стверджувати, що людина – це істота лінива, яку постійно потрібно змушувати щось робити: працювати, вчитися тощо. А це вже задача не з легких, оскільки не кожний бажає пізнавати щось нове, тим самим, зупиняється у своєму розвитку. Ось вам і еволюція!

Замислюючись про те, як зберегти активність учнів на уроці, їх зацікавленість, як утримати увагу, як підвищити ефективність уроку, засвоюваність матеріалу та отримати бажаний результат і вчителю, і учню, педагоги неминуче приходять до пошуку нових форматів в навчанні. Таким чином, технології коучингу в освіті допомагають збільшити ефективність навчання школярів і студентів.

Отже, можна з впевненістю стверджувати, що у технології коучингу є майбутнє. Нестандартний підхід, неординарні методики допоможуть людині будь-якого віку засвоїти нові знання на практиці та застосувати їх в різних сферах життя. Крім того, це неоціненний досвід, яким вона завжди зможе поділитися з колегами, друзями, членами сім'ї.

Популярним є відомий вислів «Навчаємо інших – навчаємося самі». Я вважаю, що він влучно підходить саме до терміну «коучинг», особливо, що стосується освіти. Говорячи про реформування освітньої галузі в Україні сьогодні, неможливо не згадати, що одним із важливішим факторів досягнення поставленої мети – є правильне цілепокладання. Сформована мета – це вже 50% вашого успіху.

*Ищенко Світлана,
аспірант кафедри загальнотехнічних
дисциплін та охорони праці,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ДИДАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ В ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ З ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

s.m.ishchenko@npu.edu.ua

Сьогодні в Україні відбувається оновлення системи професійної освіти, а саме: автономізація управління освітніми системами; регіоналізація змісту освіти у поєднанні з виконанням Державного освітнього стандарту; зміна професійно-кваліфікаційної структури підготовлених робітників і фахівців. Це оновлення реалізується професійно-педагогічними працівниками, які потребують відповідної кваліфікації. Існуючий рівень кваліфікації не відповідає сучасним завданням трансформації професійної освіти.

Очевидно, що ця обставина підкреслює необхідність наукового осмислення та обґрунтування одного з сучасних видів освіти - професійно-педагогічного. Особливе значення це має і у зв'язку з розвитком системи безперервної освіти. Розробка ідей безперервної освіти виступає методологічною основою формування освітньої політики професійно-педагогічних навчальних закладів, яка матеріалізується через нові освітні програми і технології, навчальні плани, конструкції і структури освітніх процесів, моделі взаємодії освітніх закладів.

Дидактичний аспект підготовки педагогів професійного навчання харчових технологій представлений сукупністю або системою взаємозалежних форм, засобів і прийомів навчання із заздалегідь визначеною кінцевою метою - індивідуальною готовністю до майбутньої професійної діяльності. Таким чином, індивідуалізація стає засобом дидактичної підготовки студентів, а змістовний аспект підготовки складається з професійно значущих знань і умінь. [3]

Процес дидактичної підготовки студентів вишу буде ефективним, якщо він цілеспрямований і керований, тобто щоб сам процес дидактичної підготовки носив творчий характер, будувався на основі індивідуалізації. Для цього, в процесі навчання слід звертати увагу на придбання теоретичних знань професійно-предметної області і доводити їх до добре сформованих умінь. Студенти повинні чітко уявляти специфіку і взаємозв'язок завдань, як дидактики, так і методики навчання технологічного обладнання харчової галузі. Отримані теоретичні знання у вузі в даному випадку спираються на живі

спостереження студентів в ході лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять. Щоб краще володіти процесом навчання, викладач повинен отримувати інформацію про те, як засвоюється навчальний матеріал студентом (зовнішній-зворотний зв'язок). Засобом управління в нашому випадку є навчально-дидактичні завдання, що виконуються студентами самостійно або спільно з іншими. [2]

Проблема навчання в дидактичній підготовці студентів вимагає системного підходу. В останні роки вийшла низка робіт, присвячених розгляду педагогічних систем в їх загальному вигляді. Педагогічна система визначається як багатопланове утворення, що містить безліч взаємопов'язаних елементів, що утворюють стійке єдність і цілісність, що володіє інтегративними властивостями і підлегле цілям виховання, освіти і навчання, підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Згідно державних стандартів випускник спеціальності 015 – «Професійна освіта. Харчові технології» має оволодіти у процесі навчання професійними компетенціями, що дозволяють йому успішно здійснювати робітничу підготовку фахівців з харчових технологій. Для цього випускнику необхідно: знати складності робітничої професії, та її теоретичні основи; володіти практикою професійних знань, умінь та навичок з урахуванням закономірностей професійної підготовки педагогіки і психології; вміти використовувати сучасне обладнання та новітні інформаційні технології. [1]

Необхідність системного підходу в методиці навчання технологічного обладнання харчової галузі обумовлена тим, що традиційні методи дослідження під час вивчення складних об'єктів виявилися малоефективними. Отже, виникає потреба представляти складний об'єкт як систему, як цілісне утворення, що дає можливість досліджувати не тільки сам об'єкт, а й його зв'язки та відношення.

Література:

1. Іщенко С. М. Структура та зміст фахової підготовки педагогів професійного навчання з харчових технологій / С. М. Іщенко // Наукові записки. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти: збірник наук. статей. - Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017.- Випуск 11. - Частина 3. - С. 104-106.
2. Курданова Х. М., Сарбашева З. М. Роль дидактического аспекта в профессиональной подготовке студентов вуза // Фундаментальные исследования. – 2008. – № 9. – С. 32-36;)URL: <https://www.fundamental-research.ru/ru/article/view?id=3698> (дата обращения: 04.10.2017).
3. Малафійк І. В. Дидактика: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. –с.17.

*Каленська Таїсія,
студентка 2 курсу магістратури,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ВИКОРИСТАННЯ КОУЧИНГОВИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Сучасному суспільству потрібні освічені, творчі, креативні, ініціативні особистості, що здатні до творчої діяльності і беруть на себе відповідальність за результати цієї діяльності. Суспільство потребує лідера нової генерації, оскільки те, що ще вчора вважалося правильним і розумним, сьогодні вже вважається малодійєвим і неефективним. Коучинг якраз спрямований на розвиток лідерських якостей.

Використання коучингових інноваційних технологій в освітніх закладах – це коучингово - педагогічний метод який може виступати потужним засобом усвідомленого навчання та його активізації серед учнів. Характерні риси педагогічного коучингу в освітніх закладах є: роз'яснення, уточнення, підтримка, мотивація, заохочення та планування нових шляхів дій, що вкраплюються у повсякденну інтеракцію, розмови один на один та практичні дії.(1)

Мета використання коучингових інноваційних технологій в освітніх закладах – це допомогти тим, хто навчається, розібратися у власних здібностях та навчитись їх використовувати з максимальною для себе користю та перспективою.

Цілі використання коучингових інноваційних технологій в освітніх закладах:

- розкриття внутрішнього потенціалу особистості учнів(студентів);
- розвиток особистості через делегування відповідальності;
- досягнення високого рівня відповідальності та її усвідомлення у всіх учасників коучингу.

Отже, особливості використання коучингових технологій у освітніх закладах включають: системний супровід зростання учня, спрямований на ефективне досягнення важливих для нього цілей в конкретні терміни; партнерське комунікативне співробітництво; розкриття потенціалу особистості для досягнення максимально значущого результату; супровід учня, що дозволяє переміститися із зони проблеми в зону ефективного її рішення; сприяння і допомога особистості в пошуку її власних рішень; підтримка учня за індивідуальною освітньою траєкторією. Перенесений у навчальне середовище,

коучинг забезпечує набір методик для формування важливих самоосвітніх умінь особистості, а саме: виокремлення, аналізу, подолання труднощів і проблем, які виникатимуть у процесі навчання; ефективного спілкування та навчання в колективі, групі, соціальних мережах; організаторських і управлінських умінь; умінь самоаналізу та самомотивації тощо. Усі ці уміння становлять основу самоосвітньої компетенції майбутнього спеціаліста, яка є одним із проявів і показників соціальної та професійної зрілості особистості.(2)

Особливості використання коучингових інноваційних технологій у освітніх закладах, то є формування уміння самостійного пізнавального пошуку за допомогою коуч - підходу на окремих заняттях полягає у серіях продуманих запитань для визначення цілей і завдань заняття, запитаннях щодо застосування нового матеріалу на практиці чи у професійній діяльності, стимулюванні пошуку нових ідей і рішень, побудові логічних і причинно-наслідкових зв'язків; пошуку шляхів досягнення поставлених завдань та усвідомлення досягнення запланованого. Традиційними методами коучингу, які доцільно застосовувати на різних стадіях навчального процесу, є вправи на розвиток умінь постановки цілей і стратегічного планування. Вони навчають студентів ставити перед собою завдання і виконувати його. Зокрема, методика SMART тренує уміння ставити чіткі, конкретні, обмежені в часі реалістичні цілі, досягнення яких матиме суттєвий вплив на особисте або професійне життя; цей вплив вимірюється певними конкретними категоріями та узгоджуються із життєвими планами і теперішньою ситуацією студент.(3)

Література:

1. Ківшик А. І. Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників професійно-технічного навчального закладу: коучинговий підхід: метод. рекомендації / А. І. Ківшик, Т. Ю. Чернова. – Хмельницький: ФОП Бідюк, 2015. – 254 с.

2. Коберник О. Розробка творчих проектів на уроках технічної праці / О. Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – №1. – С. 41-45.

Електронні ресурси

3. Комар О.А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх вчителів початкової школи до застосування інтерактивної технології/ О. А. Комар – Умань: 2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/393/2/zastosyvania_interakt.\)](http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/393/2/zastosyvania_interakt.) .

*Кисіль Ольга,
аспірант кафедри інформаційних
технологій в архітектурі,
Київський національний університет
будівництва та архітектури*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ТА ПРОГРАМИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО КУРСУ BIM ТЕХНОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ВИШІ

solomyab@gmail.com

Технології BIM (*building information modeling* - будівельне інформаційне моделювання) вже майже 30 років, але в Україну вона прийшла набагато пізніше. Будівельний бум та посилення апаратної частини проектувального процесу зробили можливим залучення широкого кола спеціалістів до праці за BIM технологією в нашій країні.

КНУБА як один з провідних архітектурно-будівельних вітчизняних вишів прийняв виклик і надав матеріальну та наукову базу для розробки першого в Україні академічного експериментального курсу з BIM.

З врахуванням новизни даної технології для українського ринку в цілому, дослідження мало за мету розробку методики викладання, освітньої програми та методичних матеріалів курсу.

Кафедра інформаційних технологій в архітектурі під керівництвом Товбича В.В. має за кредо не тільки надання якісної традиційної архітектурної освіти, а й допомогу студентам набувати актуалізованих, сучасних знань та навичок для подальшої конкурентоспроможності на ринку праці.

У розробленій освітній програмі використовуються електронні презентації в Power Point, які доповнюють лекційний матеріал і, фактично, є його скороченим конспектом. Викладач робить розсилку електронною поштою з цими матеріалами, а також з посиланнями на додаткову інформацію з предмету. Також в листах наголошуються деякі важливі моменти та зауваження, викладач відповідає на додаткові запитання. Таким чином відбувається поза лекційний діалог та контакт зі студентами.

Однією з особливостей даної програми є участь в певних лекціях представників провідних вендорів різноманітного програмного забезпечення, а також архітектурно-проектних компаній. Відбуваються живі дискусії, обмін контактами для майбутнього проходження виробничої практики. Головною метою цієї частини програми є надання можливості студентам послухати не

тільки викладача, а й діючого спеціаліста з існуючими в реальності кейсами практичної роботи.

Ключові особливості BIM технології з точки зору навчання:

- Це процес проектування в середовищі будь якого спеціалізованого програмного забезпечення (ArchiCAD, Allplan, Revit та інші).
- Це керування процесом проектування з використанням різного спеціалізованого програмного забезпечення.
- Це робота команди, члени якої іноді працюють паралельно, по групах та дистанційно.

Ці важливі моменти складали певну проблематику досліджень з розробки методики викладання технології. Було прийняте рішення додати до процесу навчання елементи змагань та рольової гри. Разом із студентами заповнювався документ ВЕР (*building execution plan* – план виконання BIM проекту). Студентам запропонували розподілити між собою проектні та менеджерські ролі учасників BIM процесу. Учні обрали BIM менеджера, BIM координаторів та BIM моделерів, розбивши групу на чотири підгрупи. Таким чином, в подальшій роботі відбулася імітація технології процесу проектування згідно ролей, розподілених по підгрупах.

Викладач об'явив змагання на кращий концепт майбутнього проекту, в результаті студенти самі обрали найвдалішу архітектурну ідею. Ескізи концепцій створювалися за допомогою засобів концептуального проектування у одній з BIM програм на особистий вибір учнів. На протязі всього навчання застосування програмного забезпечення лімітувалося тільки його можливістю працювати з BIM моделями, а не з огляду на компанію-виробника.

В виконавчому плані ВЕР окрім ролей були означені і строки виконання певних частин проекту, що в даному випадку відповідало датам контрольних робіт та здачі РГР (розрахунково-графічна робота).

Результатом процесу навчання кожної з підгруп став спільний файл з федеративною моделлю будівлі. Презентація РГР відбулася за допомогою окулярів віртуальної реальності з імітацією прогулянки по об'єкту.

Таким чином, в результаті розробленої дослідження методики, було опрацьовано навички командної роботи та відповідальності у студентів, надано уявлення механізму загального проектного BIM процесу. Також були означені обов'язки та особливості нових професій в галузі: BIM менеджер, BIM координатор, BIM моделер.

Окрім суто технологічних аспектів, у ході дослідження методики BIM освіти було виявлено важність таких компетенцій, як вільне володіння англійською мовою та розуміння базових принципів ООП (об'єктно-

орієнтоване програмування). Це знайшло відображення в лекційному матеріалі, а також в контрольних завданнях зі знання глосарію технології.

Результатом дослідження став проведений у зимово-весняному семестрі 2019 року експериментальний курс канд. арх. наук, доцентом Левченко О.В. та асистентом викладача Кисіль О.В., що є аспірантом кафедри з науковим напрямком «Концептуальне BIM моделювання у віртуальній реальності». Паралельно з розробкою методики курсу, колективом викладачів кафедри розроблювався підручник-довідник з інформаційних технологій в архітектурі.

Перспективою дослідження автор бачить впровадження постійного академічного курсу BIM технологій в архітектурі у вітчизняних вишах з подальшою розробкою актуальних на даний час методичних вказівок.

Література:

1. Kysil Olga Analysis of software gamification for teaching architects in immersive virtual reality: Romania, Intersectii/intersections, 2017. Режим доступу: <http://www.cce.ci.tuiasi.ro/documents/CCE2017.pdf>.
2. А.С. Білик, М.А. Беляєв, BIM_моделювання. Огляд можливостей та перспективи в Україні. «Промислове будівництво та інженерні споруди», № 2, 2015 р., стор.9-15.
3. Ніколаєв В. П. Інформаційне моделювання будівель: імперативи оптимізації будівельно-експлуатаційного процесу / В. П. Ніколаєв, Т. В. Ніколаєва // Будівельне виробництво. - 2015. - № 59. - С. 17-26. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/buvu_2015_59_5.

*Светлана Кихтенко,
Херсонский государственный университет*

СОВРЕМЕННАЯ ПРОФОРИЕНТАЦИЯ УЧАЩИХСЯ МОЛОДЕЖИ skihtenko@ukr.net

Профориентационная работа осуществляется дифференцированно в зависимости от уровня сформированности профессионального самоопределения старшего школьника.

В ходе организация внеклассной профориентационной работы с учащейся молодежью 8 – 9 классов основное внимание надо уделить ознакомлению с миром профессий. Старшеклассникам 10–11 классов необходимо определиться

не только с выбором будущей профессии, но и профессиональным учебным заведением. Учащийся 10 класса, который выбрал для себя профессию, более активно будет готовиться к поступлению в профессионально учебное заведение и тем самым улучшит свои учебные достижения. За период обучения в 11 классе он может посещать занятия по подготовке к тестированию или заниматься самостоятельно.

От того, насколько правильно будет сделан выбор, зависит вся дальнейшая жизнь каждого молодого человека, и в тоже время общества в целом. Не своевременный и неправильный выбор профессии приводит к значительным экономическим затратам, наносит вред как самому молодому человеку так и обществу, потому что необходимо затрачивать время и средства на подготовку новых трудовых ресурсов.

Учителя предметники могут использовать на уроках следующие формы работы по профориентации: сообщение на уроках сведений профориентационного характера; написание рефератов «Моя будущая профессия», «Каким я вижу свой путь к успеху»; предметные выставки.

Классные руководители, школьный психолог, медсестра, завуч по воспитательной работе, родительский комитет с целью профориентации могут проводить следующие формы работы:

- тематические вечера, литературно-музыкальные композиции, устный журнал на тему: «За что я люблю свою профессию»;
- профориентационные игры, вектарины.
- диспуты на темы: «Твое будущее», «Кем и каким быть?», «Правильно определиться в жизни. Что это значит?»;
- встречи со специалистами разных профессий;
- посещение кружков «Моя – профессия», «Я – профессионал»;
- выполнение творческих заданий «Профессия из поколения в поколение»;
- лекции, беседы, конолектории на темы: «Кем быть?», «Как правильно выбрать профессию?», «Что нужно знать о профессии?», «Соотношение личных и общественных интересов при выборе профессии»;
- экскурсии на предприятия и профессиональные учебные заведения;
- дни открытых дверей в профессиональных учебных заведениях;
- выставки в которых принимают участия как профессиональные учебные заведения так и представители организаций и предприятий;
- фильмы о профессиях, прослушивание и обсуждение теле и радио передач о профессиональной деятельности;
- встречи выпускников школ «Мой путь к профессии».

Профориентационная работа проводится не только с учащимися, но и с родителями. Родители заботятся о здоровье детей, проводят беседы о выборе профессии, создают условия для формирования и развития профессиональных интересов в семье, оказывают помощь школе в проведении профориентационной работы. Поэтому участие родительского комитета в организации профориентационной работы играет большую роль. Родители, которые активно участвуют в выборе профессии своих детей, интересуются результатами психодиагностики, советами врача, психолога, учителей, наверняка сделают правильный выбор и оградят своих детей от ошибок и стрессов.

Формы профориентационной работы с родителями:

- тематические классные часы;
- посещение вместе с детьми выставок, в которых принимают участие, как профессиональные учебные заведения, так и представители организаций и предприятий;
- посещение дней открытых дверей профессиональных учебных заведений вместе со старшеклассниками;
- встречи выпускников школ с учащимися: «Мой путь к профессии»;
- экскурсии на предприятия и профессиональные учебные заведения;
- встречи с представителями разных профессий;
- диспуты между родителями и детьми в классе об ошибках при выборе профессии;
- групповые или индивидуальные экскурсии в центр занятости.

Как показывает практика, профессиональный интерес учащейся молодежи у большей части не совпадает с потребностями к кадрах. Также существуют различия между намерениями подростка и его компетенциями необходимыми для успешной профессиональной деятельности. Эту проблему определенным образом можно решить используя профориентационные курсы, например такие как «Человек и мир профессий», «Моя профессия», «Я-профессионал», «Профессиональная карьера» и другие.

Литература:

1. Кіхтенко С.С. Людина і світ професій: Програма для старших класів загальноосвітніх навчально-виховних закладів України. – Херсон: ХДПУ, 2002. – 8с.
2. Павлютенков Е.М. Формирование мотивов выбора профессии. – К., 1980.

*Кітова Ольга,
канд. пед. наук, доцент
Донецький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти*

СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

kitova@ippo.dn.ua

Соціально-економічні та технологічні перетворення впливають на реформування в галузі освіти та вимагають підготовки вчителя здатного до саморозвитку та творчості. Концепцією «Нова українська школа» (НУШ) окреслено, що вона має формувати не лише знання, а і навчити користуватися ними, сформувати життєві компетентності учнів, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Це потребує вмотивованого вчителя трудового навчання.

Спрямованість трудового навчання на формування ключових і проектно-технологічної компетентностей в учнів вимагає різнокомпонентної підготовки вчителя трудового навчання. Питання напрямів оновлення та змісту професійної підготовки вчителів трудового навчання висвітлені в наукових роботах О. Авраменка, О. Коберника, М. Корця, В. Сидоренка, В. Стешенка, В. Титаренко, С. Ткачука, Д. Тхоржевського, А. Цини, В. Юрженка, С. Яшанова тощо.

В. Сидоренко, наголошуючи на потребі сучасної школи у вчителі «нової формації», звертав увагу на необхідність як інженерної так і психолого-педагогічної та методичної складових у його підготовці. Умовами забезпечення відповідного рівня якості підготовки майбутнього вчителя вчений вважав фундаменталізацію та інтеграцію знань, які дадуть можливість переструктурувати зміст освіти з позицій інтегративного підходу та усунути другорядний і застарілий матеріал. Це сприятиме ґрунтовності набутих знань, забезпечить професійну мобільність, розширить професійну компетентність учителя та сформує готовність до оперативного реагування на можливі зміни у сфері професійної діяльності та безперервне підвищення кваліфікації [1].

В. Сидоренко стверджував, що саме вчитель трудового навчання має бути носієм технологічної культури в школі, усебічно обізнаним з фундаментальними основами всіх видів діяльності, що входять до його компетенцій, із фізичними основами сучасних технологій, еволюцією та сучасним станом технічних знарядь праці.

У наукових роботах В. Стешенка увагу звернуто на необхідність як фундаменталізації так і гуманітаризації та гуманізації змісту й процесу підготовки майбутніх учителів. При цьому зазначено, що в освітньо-професійній підготовці майбутнього вчителя трудового навчання необхідно визначати фундаментальні дисципліни трьох рівнів: природничі, технічні-профільні та методологічні. Вченим обґрунтовано доцільність вивчення природничих і профільних (технічних) фундаментальних дисципліни на першому рівні освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя та методологічних дисциплін на другому рівні підготовки [2].

Набуття технічної грамотності, технологічної вмілості та вихованості формування яких забезпечує техніко-технологічна складова у підготовці майбутнього вчителя трудового навчання приділено увагу у роботах О. Авраменка. Науковцем розкрито соціальну важливість техніки та обґрунтовано необхідність комплексності технологічної підготовки педагогів, яка має бути складовою загальної освіти, основним елементом професійної підготовки та сприяти формуванню соціотехнічної компетентності [3, с. 20]. Її визначено як систему понять, методів та засобів перетворювальної діяльності зі створення матеріальних і духовних цінностей, якими оволоділа особистість.

Необхідність інженерної підготовки, яка має базуватися на таких принципах як, інтеграція, фундаментальність, контекстність, технологічність, проблемність та креативність [4, с. 19] висвітлено у дослідженні В. Курок. Педагог доводить, що реалізацію інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання доцільно поетапно пов'язати з засвоєнням репродуктивних способів дій і наслідування чужого досвіду; з формуванням мотиваційної спрямованості на творче розв'язання навчальних завдань у ході практично-лабораторних занять та під час проходження практики; з домінуванням продуктивного компоненту в навчальній діяльності та творчим підходом до технічної діяльності.

Загальнотехнічній підготовці, яка забезпечує формування систематичних знань про техніку та сприяє розвитку загальнотехнічних умінь, які необхідні для занять в навчальних майстернях і самостійної роботи з технічної творчості приділено увагу і в дослідженні І. Повечері [5]. При цьому розкрито важливість інформаційної складової і потреби у формуванні готовності вчителів до використання інформаційного забезпечення. Так, готовність майбутніх учителів трудового навчання до використання інформаційного забезпечення в процесі самостійної роботи І. Повечеря розглядає як, динамічно розвинуту якість особистості, що виражає ступінь засвоєння досвіду використання інформаційного забезпечення і виявляється на суб'єктивному рівні як цілісна система, яка інтегрує в собі мотиваційний, когнітивний та предметно-практичний компоненти [5, с. 15].

Можливості інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як одного з ефективних засобів самоосвіти вчителів і розвитку їхньої самоосвітньої компетентності визначено у роботах О. Федоренко.

Звертаючи увагу на психолого-педагогічну та методичну складові у підготовці майбутніх учителів трудового навчання, М. Курач наголошує на необхідності їх художньо-трудової підготовки, яка визначає її якість та готовність до організації творчої предметно-перетворювальної діяльності [6].

Необхідність поглиблення знань майбутніх учителів трудового навчання про традиції, звичаї, ремесла українського народу (загальнонаціональні, регіональні, шкільні та сімейні) обґрунтовано в роботах М. Олексюк та Я. Климович. О. Коберником, з цього приводу зазначено, що робота закладів вищої освіти в цьому напрямку, має бути дослідницькою – пов'язаною з відродженням традиційних технологій, ремесел, промислів та дидактичною – спрямованою на вивчення методики навчання та її впровадження в навчальний процес закладів вищої освіти.

Отже, професійна підготовка вчителя трудового навчання має відповідати реформуванню шкільної освіти; враховувати принципи інтеграції, фундаменталізації, гуманітаризації та гуманізації, технологічності, проблемності та креативності; сприяти формуванню технологічно-освіченої особистості педагога та базуватися на загальнотехнічній, методичній та психолого-педагогічній складових.

Література:

1. Сидоренко В. К. Що заважає подолати невідповідність підготовки вчителя трудового навчання потребам сучасної школи / В. К. Сидоренко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2013. – № 5. – С. 2-6.
2. Стешенко В. Теоретичні підстави модернізації освітньо-професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання / В. Стешенко // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2009. – № 5. – С. 32-35.
3. Авраменко О.Б. Теоретико-методичні засади проектування системи «техносвіт – технологічна освіта» у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика навчання (технічні дисципліни)” / О.Б. Авраменко. – Київ, 2013. – 40 с.
4. Курок В.П. Теоретико-методологічні засади інженерної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / В.П. Курок. – Черкаси, 2013. – 40 с.
5. Повечеря І.В. Зміст і методика інформаційного забезпечення самостійної роботи майбутніх учителів трудового навчання з загальнотехнічних

дисциплін : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія і методика трудового навчання” / І.В. Повечеря. – Чернігів, 2011. – 20 с.

6. Курач М.С. Теоретичні і методичні засади навчання художнього проектування майбутніх учителів технологій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.02 “Теорія та методика навчання технологій” / М. С. Курач. – Київ, 2016. – 40 с.

*Козирод Ольга,
аспірант, Полтавський
національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

ГЕЙМІФІКАЦІЯ: СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ГУРТКА ТЕХНІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

olgakozirod@gmail.com

Швидкий темп світового технократичного розвитку, зміна інтересів підростаючого покоління, потреба у застосуванні інноваційних засобів організації освітньої діяльності зумовлюють процес моделювання методичних підходів до організації навчання, виховання та розвитку середовища закладу позашкільної освіти як епіцентру реалізації інтересів, здібностей запитів дітей шкільного віку та учнівської молоді у вільний від навчання у школі час.

Якісна трансформація життя засобами техніки і технологій надає нові дидактичні можливості для організації освітнього процесу, вимагає використання новітніх інтерактивних методик, застосування електронного середовища інших сучасних засобів навчання.

Способом активізації та збудження пізнавальної активності дітей, інноваційною технологією яка забезпечує ефективне оволодіння учнями навчальними компетенціями, механізмом осучаснення класичної моделі гурткового заняття з технічного моделювання є гейміфікація, або «ігрофікація» освітнього процесу.

Науково-педагогічні розвідки із застосування сфери гейміфікації в освітньому процесі здійснені дослідниками М. Барберою, К. Вербаром, О. Ільченко, Д. Кларком, Дж. Маркгонігелом, О. Ткаченко, Лі Шелдоном.

Про дидактичну цінність цього методичного підходу в освіті свідчать визначення зарубіжних дослідників. Одним із перших Г. Зікман

позиціонує гейміфікацію як процес використання ігрового механізму й мислення що його супроводжує для збільшення аудиторії і розв'язання проблемних ситуацій. Е. Кім розглядає гейміфікацію як впровадження ігрових технологій з метою виконання завдань більш цікавими і захоплюючими способами.

Гейміфікація у освітньому процесі гурткової роботи закладу позашкільної освіти базується на використанні ігрового підходу для досягнення освітньої мети, що реалізує зміст навчальної програми через види і форми освітньої взаємодії суб'єктів освітнього середовища, передбачає їх залучення до активного навчання, збудження пізнавальних інтересів, мотивації, вирішення проблемних завдань, приносить радість і задоволення самим процесом навчання. У порівнянні з іншими ігровими форматами гейміфікація відрізняється орієнтацією її учасників на досягнення визначеної цілі під час їх реальної діяльності, а не просто гри як розваги.

Окреслення мети використання ігрової технології обумовлено розділом та темою гурткового заняття і залежить від його типу(нетрадиційне, засвоєння нових знань, комбіноване) та частини заняття (вступної, основної чи заключної) на якій буде застосовано обраний елемент гейміфікації. Використання ігрової технології характеризується наявністю чітких правил, проблемних питань і завдань, які необхідно вирішити, стимулами, часом виконання, конкуренцією та конфліктом інтересів гравців під час групової, фронтальної чи індивідуальної форм комунікації.

Як активний спосіб формування всебічно розвиненої особистості, методологічний підхід, що розглядається є нестандартною, пізнавальною і мотивуючою формою педагогічної взаємодії, інструментом оволодіння вміннями і практичними навичками застосування отриманих знань, розвитку навичок творчої діяльності одночасно всіх учасників освітнього процесу.

Реалізація принципів ігрової механіки надає можливість учням на різних етапах заняття сконцентрувати увагу на проблемі і у складі команди, чи особисто за принципом методу проектів шукати шляхи її вирішення. У вступній частині заняття учні часто розшифровують, відгадують, складають з частин назву та висувають гіпотези про те, чим вони будуть займатися на занятті. В основній теоретичній частині заняття діти, як правило, не отримують готові знання, а відшукують їх через виконання інтерактивних дидактичних завдань у електронному навчальному середовищі Learning Apps, за допомогою ділових ігор, інтерактивних вправ. Яскравим ігровим полем для розвитку мислення, творчого конструювання, втілення самих сміливих ідей для учнів є основна – практична частина заняття на якому кожна дитина у процесі виконання завдання випробовує себе у різних соціальних ролях (виконавця

частини загального творчого завдання, капітаном, дизайнером, винахідником), конструює модель за власним проектом, вчиться контролювати час виконання, дотримання технології, порівнює, аналізує, робить дослід, ризикує.

Під час заключної частини заняття, як правило, застосування елементів гейміфікації навчання відбувається систематично, у вигляді впровадження квестових технологій, змагань, виставок-демонстрацій, рольових ігор у процесі яких учасники активно рефлексують, діляться враженнями, успіхами, споглядають кінцевий результат і його місце застосування у реальному житті.

У ході проведення міжгурткових змагань, тематичних заходів, нестандартних занять елементи гейміфікації інтелектуального, рухового, технічного, віртуального, рольового характеру об'єднуються в єдиний ігровий механізм – нову форму організації освітнього процесу багатофункціонального значення і допомагають кожному суб'єкту навчального середовища у самореалізації, задоволенні освітніх потреб, самовизначенні подальшого технічного профілю розвитку, організації змістовного дозвілля, стимулюють позитивним результатом до подальшого занурення у світ техніки.

Література:

1. Бугайчук К. Гейміфікація у навчанні: сутність, переваги, недоліки. – URL :[http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1319/geymifika ciya_u_navchanni_sutnist_pereva.pdf?sequence=2&isAllowed=y](http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1319/geymifika%20ciya_u_navchanni_sutnist_pereva.pdf?sequence=2&isAllowed=y) (дата звернення 06.10.2019).
2. Ткаченко О. Гейміфікація освіти : формальний і неформальний прос тір. Актуальні питання гуманітарних наук. – 2015. – Вип. 11. – URL : http://drohobych.net /youngsc/AQGS/2015_11/Pedagogy/303-309.pdf.

*Кравченко Юлія
магістр II курсу навчання
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ПРОЕКТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ОСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Інноваційний розвиток освітньої організації в умовах сьогодення є відповіддю на виклики навколишнього середовища, в якому функціонують і

розвиваються навчальні заклади. Управління таким інноваційним розвитком передбачає своєчасний цілеспрямований вплив керівної системи на керовану з метою забезпечення позитивної динаміки такого розвитку і як наслідок сприяє конкурентоспроможності закладу як на ринку праці, так і на ринку освітніх послуг. Управління в системі освіти є невід’ємною складовою управління соціальними системами, і з наукового погляду його можна визначити як цілеспрямовану взаємодію керованої та керівної підсистем щодо регулювання діяльності освітньої організації з метою переведення її на більш високий рівень розвитку. Управління за формою — це процес об’єктивного інформування суб’єктів про стан освітньої системи, що забезпечує її відкритість та сприяє ухваленню на цій основі управлінського рішення для прогнозування політики подальшої діяльності.

Управління інноваційним розвитком освітньої організації є певним процесом цілеспрямованого принципово нового за формою впливу суб’єкта управління на об’єкт з метою забезпечення стійких позитивних змін в діяльності цієї організації, що приведе до успішності її життєдіяльності і сприятиме конкурентоспроможності освітньої організації як на ринку праці, так і на ринку освітніх послуг. Акцентуємо, що в умовах сьогодення інноваційний розвиток освітньої організації можна забезпечити тільки переорієнтацією діяльності на проектну. У зв’язку із цим виникає необхідність у побудові системи життєдіяльності освітньої організації як проектно орієнтованої. Зміст зазначеного полягає в тому, щоб зібрати в одну команду найкваліфікованіших педагогів для здійснення складного освітнього проекту у встановлений термін із заданим рівнем якості. Глобальним освітнім проектом виступає формування конкурентоспроможного випускника. За визначенням А. Саламатової, проектно орієнтована організація це організація, що динамічно розвивається і трансформується соціально, де мета досягається на основі внутрішньоорганізаційної інтегрованої/децентралізованої розробки та реалізації соціально-економічних проектів інноваційного розвитку. При цьому процеси інтеграції та/або децентралізації мають бути збалансованими. За оцінками, що наведені в Інтернет дослідженнях, проектна система управління дає до 20% приросту вартості бізнесу. Оскільки функціонування та розвиток освітньої організації, як соціально-педагогічної системи відбувається в умовах постійних змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, то управління такою системою має реагувати на ці зміни й своєчасно забезпечувати її перебудову. Ефективність управлінських рішень цілком залежить від дієвості механізму відстеження, врахування й управління поточними змінами, незалежного визначення задоволеності споживачів та формування запитів. Забезпечити таку ефективність можливо завдяки використанню певних технологій в

управлінській діяльності. Технологія, за словником, це слово грецького походження, що в оригінальному перекладі означає «знання про майстерність». Майстерність має інтуїтивний характер, а технологія ґрунтується на закономірностях наукових знань. Ці знання є системними і створюють уявлення про цілісність дій щодо вироблення певного продукту. Технологія характеризується стандартизацією, уніфікацією процесу, можливістю його ефективного й економічного відтворення відповідно до заданих умов. Провідною характеристикою технології є запрограмованість визначення кінцевого результату та покрокове описання його досягнення. Тобто, технологія передбачає чітку послідовність операцій з використанням необхідних засобів (матеріалів, інструментів) і за певних умов гарантує досягнення запланованого результату. В умовах сьогодення такою технологією, що забезпечує інноваційний розвиток освітньої організації виступає проектний менеджмент.

✓ Він передбачає здійснення проектної діяльності, яка має такі ознаки: наявність мети або цілі, які можна виразити словами або записати; етапи — проекти можуть бути довгостроковими, але не можуть бути нескінченними; ресурси — фінансові, трудові, матеріальні або інформаційні. На основі аналізу наукових джерел можна зробити певні узагальнення щодо сутності поняття «проект».

✓ Проект — це 1 : будь-що, що планується чи замислюється, велике починання; обмежена за часом і витратами система операцій (робіт), спрямована на досягнення низки обумовлених результатів/продуктів (задум потрібен для досягнення цілей проекту) на рівні вимог і стандартів якості (Основи професійних знань і система оцінки компетентності проектних менеджерів); певне підприємство із заздалегідь встановленими цілями, досягнення яких означає завершення проекту (Зведення знань з управління проектами);

✓ окреме підприємство з конкретними цілями, які часто включають вимоги до часу, вартості та якості результатів, що досягаються (Англійська асоціація проект-менеджерів);

✓ певне завдання з визначеними вихідними даними й встановленими результатами (цілями), що обумовлюють спосіб його вирішення (Тлумачний словник з управління проектами). Забезпечити успішність діяльності освітньої організації як проектно орієнтованої можливо, тільки використовуючи технологію проектного менеджменту.

Унікальність управлінської діяльності з використанням технології проектного менеджменту полягає в тому, що зазначена діяльність організовується як проектна. Її відмінність від традиційної, яка орієнтована на

процес, полягає у тому, що: можна один раз вивчити виконання операцій і потім щоразу їх повторювати, а в діяльності, що організована як проектна управлінські дії будуть щоразу іншими. Таку діяльність можна назвати інноваційною. Використання технології проектного менеджменту потребує постійного оновлення змісту робіт, використання додаткових знань, навичок і засобів для задоволення або перевищення потреб і бажань зацікавлених осіб (замовника) проект. Найважливішою складовою для успіху проекту є ефективний менеджмент.

Проекти успішні тоді, коли певні професіонали докладають зусиль. Мета: передача компетенцій у сфері менеджменту й управління для роботи в проектах. Треба розуміти вимоги до керівника проекту й відкрити в собі індивідуальний потенціал лідера. Підкреслимо, що найважливішими складовими проекту є чітка орієнтація на результативність заходів, необхідність їх досягнення у визначений проміжок часу в умовах обмеженості ресурсного забезпечення.

Проектний менеджмент для керівника навчального закладу допомагає планувати заходи щодо розвитку школи так, щоб вони були реалізовані; вибудовувати структуру проекту так, щоб вона була чіткою та ясною; ефективно й умотивовано організовувати кооперацію проектної команди; включати зміни, що відбуваються як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі, в процес розвитку освітньої організації. Актуалізуємо, що забезпечується інноваційний розвиток освітньої організації завдяки плануванню і виконанню діяльності на проектній основі, перетворенню її на проектно орієнтовану організацію. Особливостями таких організацій є те, що цілі, завдання, структура, стратегія та інші фактори освітньої організації формуються на основі цілей і завдань проекту, а також середовища цього проекту.

Отже, ми розглянули певну характеристику проектного менеджменту як провідної технології управління інноваційним розвитком освітньої організації і з'ясували, що саме використання методів проектного менеджменту забезпечить успішність життєдіяльності освітньої організації і сприятиме її конкурентоспроможності. Підкреслимо, що технологія проектного менеджменту є відповіддю на виклики сьогодення, а володіння нею керівником навчального закладу сприятиме сталому розвитку людського капіталу України.

*Кудря Оксана,
кандидат педагогічних наук,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК

oksana240276@gmail.com

Традиційна спрямованість трудового навчання – це орієнтація на практичну підготовку школярів, формування у них умінь застосовувати отримані знання у практичній діяльності, навчання учнів поводженню з різними засобами праці, залучення шкільної молоді до розв’язання практичних завдань, які є найбільш наближеними до реального життя.

Ще однією сильною стороною предмету є те, що змістове наповнення уроків трудового навчання створює сприятливі передумови для організації діяльності учнів як навчально-дослідницької. Це актуалізує проблематику добору ефективних методів навчання, використання інформаційних технологій [2; 4], що підвищуватимуть інтерес учнів до вивчення предмету «Трудове навчання».

Аналіз досліджень науковців показав, що особливості методики викладання текстильного матеріалознавства відображено в роботах таких науковців: Боринець Н., Зименко О., Дзигаленко Л., Кудан Н., Подоляк В., Лемішко І., Сиротенко Т., Михальчук В. Теоретичними та практичними аспектами впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес займалися у своїх дослідженнях О.Коберник, М.Корець, А. Малихін, В. Стешенко та інші. Сучасні педагогічні дослідження показують, що у процесі активного використання інформаційних технологій в педагогічній діяльності відкриваються унікальні можливості: значно активізуються процеси пізнання, створюються ефективні умови для індивідуальної і колективної діяльності учнів, відкриваються широкі перспективи у вивченні трудового навчання.

Метою статті є аналіз особливостей формування в учнів дослідницьких навичок на уроках трудового навчання та можливостей використання інформаційних технологій у навчальному процесі.

Опанування розділу «Основи проектування, матеріалознавства та технології обробки» з 5 по 9 клас спрямоване на формування в учнів знань та умінь роботи з різними конструкційними матеріалами. Що стосується трудового навчання дівчат, то відповідно до програми трудового навчання вони працюють на уроках з текстильними матеріалами та опановують відповідні

технології: технологія обробки текстильних матеріалів ручним та машинним способами, технологія виготовлення вишитих виробів, технологія виготовлення виробів у техніці «макrame», технологія виготовлення ляльки-мотанки та інші.

Опанування школярами основ матеріалознавства передбачає в першу чергу їх ознайомлення із такими поняттями, як «волокно», «пряжа», «нитка», «тканина». Дослідницькі навички формуються в учнів, коли ними вивчається волокниста будова ниток рослинного походження. У навчальному процесі демонструються волокнисті матеріали: учні можуть роздивитися льон, бавовну, вовну. Важливо, що під час уроку відбувається задіяння тактильних відчуттів.

Вивчення асортименту ниток також створює передумови для формування в учнів дослідницьких навичок. Зокрема, аналіз ниток здійснюється таким чином: порівнюються нитки за товщиною, міцністю, кольором; порівнюється міцність ниток із волокон різного походження; порівнюються нитки за призначенням (учні відрізняють нитки для шиття, в'язання, вишивання).

У процесі роботи з тканиною в учнів можуть також формуватися дослідницькі навички. Цьому сприятимуть види діяльності, у процесі яких учні ознайомлюються з основними видами тканин та виконують їх порівняння, також ними вивчаються види переплетення ниток у тканині, розглядаються зразки із полотняним переплетенням ниток, вивчається лицевий і зворотного бік тканини, аналізується вплив на тканину води та високої температури.

Освоєння різних технологій роботи з текстильними матеріалами (зокрема, технологія обробки текстильних матеріалів ручним та машинним способом) також впливає на формування в учнів дослідницьких навичок. Це можливо, коли школярі вивчають: способи з'єднання частин виробу із тканини; види швів та їх використання.

Науковці (Р. Гуревич, Л. Шевчук, Л. Остапенко, О. Ващук, І. Цідила та ін.) відзначають, що трудове навчання матиме набагато більші перспективи, коли буде пов'язане з сучасними інформаційними технологіями. Це пояснюється тим, що впроваджуючи інформаційно-комунікаційні технології в навчальну діяльність учнів, вчителі: по-перше, забезпечують формування у школярів вмінь працювати з інформацією, розвивають їх комунікативні здібності; по-друге, підвищують ступінь наочності; по-третє, посилюють мотивацію навчання, внаслідок чого в учнів підвищується інтерес до предмету.

Організація навчальної діяльності учнів при роботі з тканиною і волокнистими матеріалами може включати і сучасні інформаційно-комунікаційні технології [1; 2]. Потрібно відзначити, що особливо широким є їх застосування під час вивчення школярами технічного проектування та конструювання, дизайну, моделювання та деяких технологічних процесів тощо.

Особливо широким при вивченні питань з основ матеріалознавства може бути використання презентацій, створених у програмі Power Point. Такі презентації дають змогу вчителю ефективніше здійснювати подачу навчального матеріалу, робити його виклад більш цікавим, підвищувати інтерес учнів до навчання. Доцільним є і демонстрація фрагментів відео з тематики виробництва тканини, що значно впливає на розширення розширення кругозору учнів.

Таким чином, враховуючи все вище сказане можна підсумувати, що на уроках трудового навчання при опануванні школярами основ матеріалознавства за рахунок змісту навчального матеріалу є широкі можливості для формування в учнів дослідницьких навичок. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання учнів основам матеріалознавства значно розширює можливості навчально-виховного процесу та позитивно впливає на його ефективність за рахунок підвищення ступеня наочності й посилення мотивації навчання.

Література:

1. Коровець І.Є. Критерії ефективності використання мультимедійних засобів навчання в процесі трудової підготовки школярів / Коровець І.Є. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб.наук.пр. – Випуск 17 / Редкол.: І.А.Зязюн та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. – С.112-115.
2. Лещук Р. М. Використання відеоматеріалів для ефективності вивчення теоретичного матеріалу / Р. М. Лещук // Трудове навчання в школі. – 2011. -№ 11 (35). - С. 7-10.
3. Патлашенко О. А. Матеріалознавство швейного виробництва : навчальний посібник / Ольга Андріївна Патлашенко. – [2-ге вид.]. – К.: Арістей, 2007. – 288 с.
4. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник / О.І. Пошетун, А.В. Пироженко ; ред. О.І. Пошетун. – К. : А.С.К., 2004. – С. 8 – 24

Куліш Людмила
кандидат педагогічних. наук, доцент
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-САЙТІВ В МАЙБУТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

kaludmila@ukr.net

Інтернет має можливість для розміщення великої кількості інформаційних ресурсів та послуг в різних сферах людської діяльності.

Перш за все потрібно визначитись, для яких цілей майбутній педагог збираємося використовувати Інтернет, його можливості та ресурси.

Наприклад: для пошуку, ознайомлення, вивчення нового матеріалу чи знаходження додаткової інформації необхідної педагогу у майбутній професійній діяльності або для створення веб-сайту. Інтернет має унікальну можливість для тих, хто створює свої веб-сторінки, веб-сайти. Ресурси, що публікується в Інтернеті – це художній витвір та складний комплекс інженерно-дизайнерських рішень. Веб-дизайном можемо називати процес створення такого твору. Часто виконання різних етапів процесу веб-дизайну забезпечують відповідні спеціалісти, хоча деякі веб-дизайнери можуть виконувати усе самостійно.

Веб-дизайн – вид графічного дизайну, спрямований на розробку та оформлення об'єктів інформаційного середовища Інтернету, покликаний забезпечити їм високі споживчі властивості й естетичні якості [1]. Подібне трактування відділяє веб-дизайн від веб-програмування, позиціонує веб-дизайн як вид графічного дизайну.

На думку Я. Нільсена, головним завданням проектування веб-сайту є дослідження поведінки користувача і визначення, що працює на його користь, а що не працює. Крім того, на будь-якій веб-сторінці є простий інтерфейс. Ця концепція веб-дизайну отримала назву “юзабіліті” (від англ. usability – зручність і простота використання) [7].

Веб-дизайнер у зарубіжному розумінні – це не хто інший, як веб-розробник – верстальник (web-master/web-coder), фахівець з інформаційної архітектури (web-developer), програміст (web-programmer), адміністратор (system administrator) в одній особі.

Розглянемо, деякі типи сайтів .

Органічні форми. Характерне використання форм людського тіла, прийомів поєднання неправильних органічних форм, техніки, колажу,

анімованих роликів з абстрактною композицією зі свідомо поганою якістю фону, текстури. [5].

Стилізована і негабаритна графіка. Великі, іноді на усю сторінку, стилізовані логотипи і шапки, які повинні справити добре враження на відвідувача, який звик бачити в основному малографічні сайти. Привертають увагу не стільки своїм змістом, скільки розмірами, і повинні залишити незабутнє візуальне враження від відвідування сайту. [6].

Ескізний або мальований дизайн. Такий дизайн може передавати фантазії і стирати грань між користувачем і ресурсом, роблячи тим самим його затишним і особливим. Не кожен веб-дизайнер досконало володіє олівцевим малюванням, яке забезпечує абсолютну унікальність створеному веб-сайту. [3].

Односторінковий дизайн. Зазвичай використовується для сайтів-візиток або реклами товарів і послуг, що існують протягом короткого часу. На такій сторінці можна розташувати абсолютно всю інформацію. Складність полягає в тому, щоб створити цілісний образ, повну інформативність мінімальними засобами в межах однієї сторінки. [4].

Мінімалізм. Протилежний графіці негабаритністю, але ніколи не втрачає свою актуальність у зв'язку з необхідністю умістити велику кількість інформації в малі розміри монітора. [2].

Отже, розглянули деякі типи сайтів. Таким чином, будь-який тип сайту має свої особливості.

Література:

1. *Бородаев Д. В.* Web-сайт как объект графического дизайна [Текст] : дис. ... канд. искусствоведения : 05.01.03 / Д. В. Бородаев. – Х., 2004. – 228 с.
2. Веб-сайт в стилі мінімалізму [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.woolfs.ru/content/view/647/61/>
3. Використання на сайті мальованого дизайну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://planet-design.com.ua/2010/08/29/tendencii-veb-dizajna-v-etom-godu/>
4. Односторінковий дизайн сайту [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://deanoakley.com/> з горизонтальною смугою прокрутки
5. Органічні форми [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www/lab404.com>
6. Стилізована графіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.news.webmiem.ru/162.html>
7. Якоб Нильсен и переводы его статей [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.webmascon.com/personas/nielsen.asp>.

*Мамутова Анжеліка,
магістрант II року навчання,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

**РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ВИБОРУ ІНЖЕНЕРНО-
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОФЕСІЙ УЧНЯМИ СТАРШОЇ ШКОЛИ
ЗАСОБАМИ АНКЕТУВАННЯ**

anzhelika978332784@gmail.com

Головна мета вибору інженерно-технологічних професій, підготовлена до життя і активна особистість. «Вибір професії – це досить складний та тривалий мотиваційний процес, адже від правильного вибору професії найбільше залежить задоволення людини власним життям» [1].

Важливою місією на сам перед виступає те, що професійне самовизначення впливає на досить багато життєвих факторів та перспективу існування в цілому. Сюди входить: місце проживання, матеріальне благополуччя, психологічна гармонія, поїздки та переїзди і навіть самооцінка та ще багато іншого. Дуже важко уявити собі хоча б один аспект способу життя, на який не впливав би вибір професії який зроблено після закінчення школи.

Для вибору інженерно-технологічних професій, вже в юному віці суттєво змінюються внутрішні умови, які передбачають зовнішній вплив на особистість. Головною стає потреба в самовизначенні, виникає загальний інтерес уже до мотивів, що потребують узгодженості та цілісності. Дуже часто професійні плани підлітків як мрії, розпливчасті і мають характер придуманих професій. Зазвичай вбачають себе в дуже привабливих для себе професійних ролях, але кінцевого психологічного обґрунтованого вибору передбачити не можуть, на жаль.

В професійному самовизначенні головне не лише конкретний вибір професії, а й важливу роль відіграє психологічний зміст, тобто внутрішні психологічні підстави того чи іншого вибору.

Основою набуття компетентності є власна активна діяльність людини, тому перш ніж вибрати своє робоче місце, людина має добре порозмислити над тим яке саме місце у житті їй би хотілось зайняти, вступаючи в професійну групу і те становище (чи то матеріальне, соціальне або ж службове), те якого вона хотіла б досягти завдяки своїй діяльності.

Найбільшого значення мають ті компоненти життєвого плану, реалізація чи досягнення яких виявляється обумовленою вибором професії, що надає їм значення мотивів [2].

Мотиваційні фактори та їх актуальність впливу на вибір професії пояснюється перш за все тим, що індивідуальні характеристики (потреби, рівень досягнень, особливості інтелекту, установки, ставлення) значно впливають на обрання тієї чи іншої професії.

Мотивація обумовлює поведінку та діяльність, і здійснює вплив на професійне самовизначення, на задоволеність людини своєю працею. Професійна мотивація – це дія конкретних чинників, які обумовлюють вибір професії і тривале виконання обов’язків, які пов’язані із даною професією [3].

Література:

1. Балл Г.О. Психолого-педагогічні засади професійної орієнтації школярів //Професійна діагностика /Упорядник Т.Гончаренко. - К.:Ред. Загальнопед. газ., 2004. - 120с. - С.4-19
2. Павлютенков Е.М. Формирование мотивов выбора профессии. – К.: Школа, 1994. – С. 34
3. Основи практичної психології: Підручник / В.Панок, Т.Титаренко, Н. Чепелєва та ін. -К.: Либідь, 1999. -536с.

Мачача Тетяна
*старший науковий співробітник,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу технологічної освіти
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ*

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

tmachacha@ukr.net

В умовах розбудови Нової української школи відбувається переосмислення змісту всіх освітніх галузей загальної середньої освіти, зокрема й технологічної, визначення їх потенціалу в соціокультурному і особистісному розвитку учнів.

Постає потреба в уточненні поняття «освіта». Ще видатний німецький філософ Г. В. Ф. Гегель (1770–1831) зазначав, що *освіта* — це коротке проживання історії певної культури в межах окремого життя. Яку саме культуру повинен проживати кожен учень через зміст технологічної освіти? І

не просто проживати, а й навчитися її творити. Цією культурою є *культура організації виробництва в певній галузі*.

Зміст технологічної освіти має історичний характер. У різні історичні етапи розвитку цивілізації мали місце різні типи організації виробничої культури, які ґрунтуються на певних способах діяльності:

- ✓ найдавніший *традиційний* (міфологічний) ґрунтувався на гармонізації стосунків «Людина-Природа». Категорійні поняття виховання, навчання і розвиток тоді не розділялися. Вони здійснювалися у безпосередній практичній участі дітей у діяльності дорослих: виробничій, ритуальній, ігровій. Про завчасно продуманий проєкт навчання як спеціальний вид діяльності тоді не могло бути й мови. Навчання здійснювалося стихійно;

- ✓ з накопиченням соціального і виробничого досвіду утворюється наступний, *корпоративно-ремісничий* тип організації виробничої культури. Він зумовлений створенням нових центрів організації суспільства – міст, які активно утворюються в добу середньовіччя, за часів розквіту Київської Русі. Тут розвивається велика кількість ремесел, а також торгівля в середині держави та за її межами. Ієрархічна структура ремісничих корпорацій визначалася чітким розподілом її членів на майстрів, підмайстрів та учнів, а перехід з однієї категорії в іншу був довгий і жорстко контрольованим. У таких умовах панує рецептурний спосіб навчання;

- ✓ розвиток і досягнення науки призвели до появи індустріального суспільства, яке вимагало підготовки грамотних працівників масового виробництва. Поступово формується *професійний* (науковий) тип виробничої культури. Наукові знання (тоді ще стабільні) як самоцінність закладаються в основу змісту шкільної освіти. Це зумовило створення масової «школи знань», технології класно-урочної системи передачі знання від їх носіїв-вчителів до «широких мас». Запровадження трудового навчання як пріоритетного предмета масової школи відповідало потребам виробництва індустріальної епохи, яке ґрунтується на розподілі праці. Технократичне «тренування» – формування відчужених знань, репродуктивних умінь і навичок відповідало педагогічним нормам та відображене у навчальних програмах з трудового навчання, орієнтованих на «середнього учня»;

- ✓ починаючи з кінця XIX – початку XX століття поступово формується сприйняття світу як майстерні для проєктів людини. І тепер спостерігаємо, як істотно і стрімко змінюється світ завдяки проєктам, інноваційним технологіям. Виникає зовсім інша реальність – трансформується спосіб життя, зміст діяльності, система цінностей і ставлень. Ми живемо в зовсім іншому світі – в час постіндустріальної епохи. Нині формується новий

тип культури організації виробництва – *проектно-технологічний*. Передумови для його створення були закладені в попередніх типах організаційної культури.

Організація сучасного виробництва має переважно *проектний* (процесуально-творчий) характер, а не *поопераційний* (репродуктивний), як це було в основі виробництва індустріальної епохи. Воно організовується за структурою проектів – завершених циклів проектно-технологічної діяльності, спрямованих на отримання очікуваних результатів зі встановленими рамками часу, витрат засобів і ресурсів.

Оскільки в наш час кожна людина визнається як самоцінність, а змістом технологічної освіти є педагогічна модель соціального досвіду людства, який є тотожним за структурою (а не за обсягом!) культурі організації виробництва, то і логіка структурування її змістових ліній – від першого класу початкової освіти до 12 класу профільної середньої освіти має вибудовуватися за структурою розвитку особистості та алгоритму проектно-технологічної діяльності.

Отже, сучасна технологічна освіта як зміст, процес і результат творення виробничої культури власного народу, з одного боку, здійснює трансформацію цінностей соціокультурного досвіду сфери виробництва в особистісний досвід учнів, з іншого, – розвиває їхні творчі здібності в проектно-технологічній діяльності, формує здатність і готовність творити виробничу культуру власного народу, цілісно виконує функції навчання, виховання і розвитку.

Література:

1. Мачача Т. Обґрунтування компетентнісного підходу до відбору і реалізації змісту технологічної освіти. Трудова підготовка в сучасній школі. – 2013. – №7-8 – С. 32-36.

2. Мачача Т. С. Проблема формування сутності поняття «проектно-технологічна культура». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені Драгоманова. Сер. № 13: Проблеми трудової і професійної підготовки.* – Вип. 6: зб. наук. пр. – Київ. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – С. 120–125. – URL : <http://lib.iitta.gov.ua/715172/>.

3. Мачача Т. С. Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти. Український педагогічний журнал – 2016. – №3 – С. 105-114.

*Мельник Валентина,
засновник та керівник школи лідерів “I am leader”,
педагог, майстер-коуч Міжнародної школи
коучингу та менторінгу “Master Coach International”*

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ПІДЛІТКІВ НА ПРИКЛАДІ РІЗНОВІКОВОЇ ШКОЛИ «I AM LEADER»

valentinamlnk@gmail.com

Школа лідерства «I am leader» – це КОМАНДА професійних педагогів, коучів, психологів, бізнесменів, науковців об'єднаних для моделювання та формування успішного майбутнього, вміння адаптуватися в життєвих обставинах, проявляючи та розвиваючи свої лідерські якості.

Школа лідерства «I am leader» – це інноваційний центр всебічного розвитку особистості, в якому він/вона стануть учасником практичних, розвиваючих занять, курсів, корисних, пізнавальних і цікавих ігор; розвиваючих, програм і освітньо - ознайомлювальних турів по вузах Києва, України, Європи.

У рамках розвиваючого навчання від центру підлітки 9-15 років отримують ті ключові навички, зокрема коучингові, які потрібні в найбільш затребуваних професійних сферах: управління людьми і проектами, власний бізнес, комунікації, освітні простори, ІТ- технології, а також в усіх життєвих сферах.

Мета школи: розвивати у підлітків лідерські внутрішні та зовнішні якості, вміння знаходити місію, призначення, вибудовувати стратегію, тактику, ставити і досягати мету; ідентифікувати себе як особистість з широким спектром талантів, вмінь, знань, внутрішнього світу

Місія школи: розкриття геніальності кожного слухача школи на основі його власних талантів лідера.

Методологія школи базується на коучинговому підході розвитку лідера, в основі, якого розкриття внутрішніх та зовнішніх особистісних ресурсів через застосування ефективного коучингу та внутрішньої гри, спрямованих на досягнення результату.

Інноваційність школи полягає у використанні найбільш ефективних методів, орієнтованих на розуміння та усвідомлення ціннісних, смислових, особистісних можливостей людини як творця власної долі та створення

команди однодумців для втілення ідей, які допомагатимуть будувати життя ... змінять світ на краще.

Питання, на які знайде відповідь підліток у школі «I am leader»:

- Як знайти баланс між навчанням і захопленнями?
- Як вибрати професію відповідно до своїх здібностей і захоплень?
- Навіщо потрібні лідери і навіщо бути лідером?
- Хто такий лідер?
- Як знайти шляхи реалізації своїх ідей?
- Як знайти свою улюблену справу?
- Як змусити себе робити, те, що не хочеться, але потрібно?
- Як працювати з емоціями?
- Як розвивати свої здібності?
- Як знайти смисл і призначення свого життя?
- Як будувати гармонійне життя?

Вміння і навички, які отримує підліток у школі «I am leader»:

- Навичка лідерства і комунікації; навичка командної роботи;
- вміння визначати своє призначення;
- вміння обирати і готувати себе до майбутньої професії;
- вміння ставити і досягати мету;
- навичка систематизації інформації;
- навичка презентацій і публічних виступів;
- навичка самоорганізації і управління своїм часом;
- вміння креативно мислити;
- управління власними емоціями;
- вміння складати і захищати, впроваджувати власні ідей, проекти.

Чому саме Школа Лідерства у школі «I am leader»:

Досвід успішної діяльності в співпраці з найкращими лідерами, спікерами, громадськими діячами: Олександром Тіщуком, Інгою Кирилюк; участь в майстер-класах Ніка Вуйчича, Іцхака Пінтосевича; проведення занять молодими науковцями-практиками Марією Мельник, Мариною Маєвською.

Викладачі, коучі, педагоги школи є послідовниками методології розкриття геніальності особистості, застосування коучингу в команді за

методологією ефективного коучингу Майлза Дауні, основоположника коучингу, керівника Лондонської школи коучингу.

Література:

1. Дауни М. Эффективный коучинг. Добра книга, 2019.

Олексюк-Казо Лариса
Доцент кафедри позашкільної освіти
НПУ імені М. П. Драгоманова

ПРОЦЕС ОПТИМІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ

Аналіз літературних джерел, дидактичних і методичних досліджень , практичного досвіду з позицій системного підходу показав, що за змістом і методикою заняття у вищій школі досить різноманітні, але дидактичні завдання у них різні. Необхідність підвищення ефективності занять, покращення якості освіти в цілому потребують змін в системі освіти України. Цього можливо досягнути завдяки процесу оптимізації навчання. Процес оптимізації навчання розроблений академіком Ю.К.Бабанським. Як відмічають Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. основними критеріями оптимізації процесу навчання є:

- 1.Результативність і якість навчально-виховного процесу.
- 2.Дотримання учнями і вчителями встановлених для них норм часу на уроки і домашню роботу.
3. Мінімально необхідні зусилля для досягнення оптимальних результатів навчально-виховного процесу.» [1].

До способів оптимізації відносяться вивчення особистості учнів, комплексне планування, визначення головного в змісті, вибір структури уроку та найбільш раціональних методів і засобів, форм навчання, створення сприятливих умов для навчання.

Оптимізація розглядається в комплексі з інтенсифікацією процесу навчання як цілісна систем.

В курсі «Теорія і методика декоративно-прикладної творчості» для освітньо-кваліфікаційного рівня магістр спеціальності Середня освіта (Трудове навчання і позашкільна освіта) важливим фактором оптимізації учбового процесу є планування витрат часу для засвоєння нового навчального матеріалу

на аудиторних заняттях та в самостійній роботі. Такі питання: класифікація декоративно-прикладного мистецтва, композиція декоративно-прикладних творів, методика і організація декоративно-прикладної творчості з дітьми винесені на розгляд на лекційні та лабораторно-практичні заняття. Історичний розвиток декоративно-прикладного мистецтва, його види, історія розвитку композиції студенти опрацьовують самостійно. В результаті лекційних та лабораторно-практичних занять студенти засвоюють теоретичний і практичний матеріал завдяки одержанню відповідної інформації в певному обсязі, сприйманню, розумінню, осмисленню, запам'ятовуванню, застосуванню, пошуку, відтворенню, контролю.

Для інтенсифікації процесу засвоєння студентами змісту навчального матеріалу застосовується проблемне навчання, яке створює умови для інтегрованих систем розумових дій. З цією метою розроблені проблемні завдання, тренувальні вправи на вироблення розумових дій, підготовлена тематика доповідей та рефератів. Для прикладу, теми доповідей «Трипільська культура», «Історія розвитку писанкарства», «Художні особливості народної вишивки Полісся» тощо. Практичні завдання забезпечують засвоєння теоретичного та практичного матеріалу, розвиваються практичні уміння і навички роботи технологічного спрямування. До практичних вправ належать такі види роботи, як: складання словника термінів курсу «Теорія і методика декоративно-прикладної творчості», виконання зображення орнаментальних мотивів певного регіону, складання схем варіантів певних мотивів української народної творчості. Виконання лабораторних робіт, які знайомлять з технологічними особливостями певних видів декоративно-прикладного мистецтва, потребує від студентів опрацювання та аналіз навчальної інформації, використовуються продуктивні методи для узагальнення, аналітико-синтетичної діяльності та пошукових форм. Студенти приймають участь у виставковій роботі, вироби, виготовлені на заняттях, виставляються під час студентських наукових конференцій або на постійно діючих стендах.

Для контролю засвоєння знань розроблені тести для проміжної та підсумкової атестації.

Важливим елементом оптимізації та інтенсифікації, без яких важко уявити сучасну освіту, є інформаційні технології. За рахунок створення єдиного інформаційного простору скорочується час на аудиторні заняття. Впровадження інформаційних технологій вимагає програмно-методичного забезпечення. При цьому є можливість об'єднання аудіо і відео та інших засобів в комп'ютерному комплексі, підключення до локальних і загальних мереж. Комп'ютер створює можливості для знайомства з новими технологіями

декоративно-прикладного мистецтва, процесів створення орнаментів, композицій, технологічних карт, схем, презентацій та інше.

Отже, оптимізація навчального процесу в курсі «Теорія і методика декоративно-прикладної творчості» полягає в плануванні і удосконаленні змісту курсу, використанні найбільш раціональних методів і засобів навчання, в тому числі проблемних завдань та інформаційних технологій.

Література:

1. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології. Навчальний посібник. К.: Просвіта, 2000. – 368 с.
2. Закон України «Про вищу освіту». К.: Ін Юре, 2014. – 160 с.

*Охріменко Лідія,
аспірантка кафедри теорії і
методики технологічної освіти,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО КОСТЮМА

Lidiya891@ukr.net

Методика навчання історії українського костюма у закладах вищої освіти постійно перебуває у пошуку нових способів навчання. Адже сучасна освіта потребує аналізу наукового дослідження та новітніх розборок, які пов'язані із впровадженням у навчальний процес новітніх та сучасних підходів.

Сьогодення потребує висококваліфікованих спеціалістів, які володіють високим рівнем професійної підготовки, здатних володіти знаннями, уміннями навичками у процесі дослідження українського костюма, етапами його виготовлення.

У більшості закладів вищої освіти український костюм розглядається у різних галузях науки. Тому актуальним постає питання про впровадження історії українського костюма новітніх методів навчання майбутніх фахівців.

Головним аспектом навчання історії українського костюма майбутніми вчителями трудового навчання виступають педагогічні технології навчання. Адже педагогічна технологія має на меті підвищити ефективність процесу навчання за рахунок розробленої викладачем певної моделі, планування самого

процесу навчання, організації навчального процесу, досягнення певних результатів та інше.

Враховуючи специфіку сучасного навчання педагогічні технології, при навчанні історії українського костюма, доцільно розглядати за способами, методами і засобами навчання. Щодо цієї класифікації хотілося б виділити такі: пояснювально-ілюстративні, розвивального і саморозвивального навчання, творчі [2]. За рахунок цих технологій навчання студенти разом із викладачем під час засвоєння певних знань, знаходять помилки і шляхи їх усунення.

Зокрема, важливим аспектом упровадження навчального процесу методики навчання історії українського костюма є виконання творчих проєктів з урахуванням інтересу студентів.

Сучасні методи навчання (словесні, наочні, практичні [1]) реалізують поєднання різних способів передачі інформації і засвоєння знань, умінь і навичок.

Доцільно розглянути форми організації навчання. Вони поділяються на аудиторні (лекції, лабораторні роботи), позааудиторні (залік).

Використання різних форм при вивченні історії українського костюма сприяє формуванню компетентних, самоорганізованих, мобільних майбутніх фахівців.

Готуючись до навчання історії українського костюма, викладач повинен ознайомитися зі змістом початкової програми і підібрати певні засоби навчання (прості, складні), які будуть більш доцільними і зможуть забезпечити якісне засвоєння знань, вихованості і творчого розвитку студентів. Так, наприклад, аудіовізуальні засоби навчання мають великий вплив, адже у студентів забезпечується образне сприйняття досліджуваного матеріалу у формі подій, певних явищ, фактів, що відбувається за рахунок перегляду кіно- і фотозйомки, використання сучасної апаратури кіно-, діа- і графопроєктів, планшетів, смартфонів, ноутбуків, нетбуків та ін.

З метою забезпечення та удосконалення основних етапів методики навчання історії українського костюма потрібно визначити їх сучасні підходи.

Смовженко Л. у своєму дослідженні виділяє певні підходи для підготовки майбутніх фахівців [3]. Проаналізувавши їх нами було виділено основні, які найефективніше впливають на методику навчання історії українського костюма: інформаційний підхід (точність і конкретність теоретичних знань); підхід-інновація (формування мотиваційного характеру до набуття знань, інтерес до предмету, розвиток творчої особистості); біхевіористичний підхід (формування особистості через знання традицій, цінності іншої країни); когнітивний підхід (використання набутих знань для ефективного навчання); індивідуальний підхід (добір певних індивідуальних

завдань, з урахуванням набутих навичок і вмінь); тематичний підхід (уніфікація, стандартизація тем, надання їм творчого характеру).

Якісна підготовка майбутнього вчителя трудового навчання неможлива без використання вже існуючих сучасних освітніх технологій: використання проектної роботи, застосування мультимедійних технологій, робота з навчальними комп'ютерними програмами, створення презентацій у PowerPoint, Prezi, Haiku Deck, SlideDog, використання інтернет-ресурсу тощо.

Отже, впровадження у навчальний процес сучасних підходів до методики навчання історії українського костюма у закладах вищої освіти повинен підвищити рівень фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання. Для того, щоб покращити знання студентів з історії українського костюма, потрібно користуватися тими підходами, які зазначені у нашому дослідженні. Вони дають змогу покращити та урізноманітнити сам процес навчання історії українського костюма майбутніх учителів трудового навчання.

Література:

1. Коберник О. М. Креативні технології навчання : навчальний посібник. – Умань : ПЦП «Візаві», 2016. – 272 с.
2. Нісімчук А. С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. / – Київ : Просвіта, 2000. – 368 с.
3. Смовженко Л. Сучасні підходи до викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2014. Випуск 61. С. 244–250 URL: <https://cutt.ly/UeiDBYs> (дата звернення: 07.10.2019).

*Павлюк Любов,
докторант кафедри теорії і методики
технологічної освіти,
креслення і комп'ютерної графіки,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

SMART-ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

lubov-vp@ukr.net

Сьогодні в освіті вже закінчився перехід від традиційних технологій навчання до електронного навчання. E-learning (від англ. Electronic learning – електронне навчання) – навчання із застосуванням комп'ютерних, мультимедійних, інформаційно-комунікаційних технологій. Електронне навчання більше не є інновацією. У результаті інтенсивного розвитку інформаційних технологій на зміну вже звичному і досить обмеженому у своїх можливостях поєднанню традиційної освіти та електронного навчання поступово приходить смарт-освіта (smart-education).

Сьогодні Smart-технології застосовуються в різних сферах суспільства. Наприклад, Smart-TV, Smart-Home, SmartPhone. Smart-технології приведуть до розширення трудової мобільності в освіті, державній службі, інших сферах зайнятості [1]. Основою формування Smart-філософії став розвиток технологій Web 2.0, таких як Facebook, YouTube, Twitter, блоги, які дозволяють створювати власний інтернет-контент [2]. Smart – освіта неможлива без використання відкритих освітніх ресурсів, завдяки яким забезпечується потреба людини у постійній самоосвіті.

В суспільстві відбувається перехід від традиційної моделі навчання до e-learning, а потім – до smart-освіти. Відповідно змінюються вимоги до підготовки спеціалістів, заклади вищої освіти повинні створювати найкращі умови для набуття студентами власного досвіду і навичок. Завдання, що стоять перед викладачем якісна допомога по інформаційно-комп'ютерним технологіям та світовим інформаційним ресурсам, а не викладання готових знань та тверджень.

Smart-освіта базується на використанні, інтерактивних дошок, планшетів, проекторів, платформи хмарних технологій, відповідного програмного забезпечення, інших засобів. Сучасний освітній процес має відрізнятись від традиційних методик, змінити його зможе Smart – освіта, яка здатна

забезпечити рівень освіти, відповідати вимогам сьогодення, вносити корективи у перехід від друкованих підручників до електронних.

Викладач, користуючись інтерактивною дошкою Smart має можливість передати студентам надзвичайно більше матеріалу, крім цього цей матеріал можна зберегти, роздрукувати і надіслати електронною поштою. Відповідно студенти мають можливість менше конспектувати матеріал, а більше сприймати саму суть, а після закінчення лекції можуть її отримати в електронному варіанті. Якщо розглядати проведення лабораторних і практичних занять з використанням інтерактивної дошки то слід відмітити такі переваги, як створення малюнків, схем, побудова графіків, діаграм, розгляд відеофрагментів.

Більш цікавим, доступним і зрозумілим стає навчальний матеріал, при викладанні якого використовується програмне забезпечення Smart Notebook, особливість якого полягає в тому, що він дає можливість записувати фрагменти заняття, містить інструментарій, що дозволяє виконувати різні дії з об'єктами: пересувати, копіювати, змінювати. Можливості програми «Smart Notebook» дозволяють записувати, виділяти, закріплювати об'єкти, рухати їх, переміщувати, додавати малюнки, зображення, фото.

Слід відзначити, Smart – технології є потужним доповненням до майстерності викладача, новим джерелом і стимулом його самовдосконалення. З організаційної точки зору, при використанні Smart –технологій може бути «живе навчання» коли викладач і студенти знаходяться в аудиторії або проведення вебінарів, семінарів, голосових чатів; та «неживе навчання», коли студенти більшу частину часу самостійно працюють над вивченням електронних курсів, формуванням бази даних [3].

Студенти сьогодні проводять понад шість годин на добу у мережі Інтернет, тому краще використовувати цей час ефективно – навчаючись. Smart-освіта змінює концепцію навчання, стає каталізатором підвищення якості людських ресурсів. Студентам не потрібно знаходитись поруч з викладачем, який перестає бути основним джерелом інформації. Це дозволяє викладачеві бути координатором та керівником навчального процесу і приділити кожному студенту рівномірну увагу. Навчання може проходити де і коли завгодно, студенти мають можливість доступу до контенту в будь-який час.

Отже, Smart –технології мають місце при підготовці майбутніх вчителів, тому що учні старших класів володіють базовими знаннями і все більше відкриті до задач майбутнього. Такий підхід до навчання дозволяє кожній людині навчатися протягом всього життя.

Література:

1. Тихомирова Н.В. Глобальная стратегия развития smart-общества. МЭСИ на пути к Smart-университету : веб-сайт. URL: <http://smartmesi.blogspot.com/2012/03/smart-smart.html> (дата звернення 02.10.2019р.)
2. Шубина И.В. Педагогическое проектирование мели будущего специалиста для SMART – общества. *Мир образования – образование в мире*. 2015. № 2 (58). С.65–72.
3. Smart-технології в Україні і світі : веб-сайт. URL: <http://molodi.in.ua/smart-tehnolohiji> (дата звернення 02.10.2019р.)

*Петренко Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
факультет лінгвістики та соціальних комунікацій,
Національний авіаційний університет*

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Важливість і необхідність емоційного інтелекту та його вплив на успішність в житті незаперечні.

Актуальність дослідження. Сучасні соціально-економічні реалії та український ринок праці вимагають від молодого фахівця соціальної сфери мати такий інтелектуальний та творчий потенціал, який дозволить у швидкоплинних умовах встигати не лише адаптувати отримані у вищому навчальному закладі професійні знання та уміння, а й розвивати їх відповідно до виробничих інновацій, бути готовими до усвідомлення та розвитку власних пізнавальних здібностей, які зумовляють продуктивність виконання професійних обов'язків. Тож інтелектуальний потенціал сучасного соціального працівника відіграє важливу роль у продуктивності та успішності його професійної діяльності.

Однак у даний час визнається, що емоція, як особливий тип знання, може дати людині можливість успішно адаптуватися до умов навколишнього середовища і співвідноситься з категорією «інтелект». Емоції і інтелект здатні об'єднатися в своїй практичній спрямованості. Дана інтеграція необхідна для гармонійного розвитку особистості в соціальній сфері і в різних галузях для професійного зросту.

Ступінь дослідження проблеми. Закордонні психологічні теорії та концепції, що висвітлюють різні підходи до питання та суті емоційного інтелекту, його структури і можливостей, його вимірювання та розвитку були вивчені такими науковцями, як : Г. Гарднер, Д. Гоулман, Д. Карузо, Д. Майер, К. Черніс, П. Селові; теоретичні положення та концептуальні моделі емоційного інтелекту розвивали І. Н. Андрєєва, О. В. Білокінь, І. І. Вєтрова, С. П. Дерев'янка, І. А. Єгоров, М. Зайднер, О. В. Луньова, Д. В. Люсин , Н. В. Коврига, Дж. Меттьєус, Є. Л. Носенко, О. С. Петровська, Р. Д. Робертс, Е. А. Сергієнко.

У сучасній психології спостерігається диференціація загального інтелекту на безліч окремих видових форм: практичний інтелект (Р. Стернберг), соціальний інтелект (Е. Торндайк), біологічний, духовний, екзистенційний інтелект (Х. Гарднер), синтезований інтелект (Ф. Дітман-Колі, П. Болтс), адаптивний інтелект (С. Берт , Д. Уотсон), ефективний інтелект (Р. Пеллегріно, М. Політис), професійний інтелект (М. Смульсон), емоційний інтелект (Дж. Мейер, П. Селовей).

Мета роботи полягає у розкритті змісту і структури, аспектів розвитку емоційного інтелекту на основі вивчення та аналізу психологічної літератури, обґрунтуванні доцільності розвитку емоційної компетентності та емоційного інтелекту у майбутніх соціальних працівників.

Викладення основного матеріалу. У широкому контексті під поняттям інтелект розуміють усю пізнавальну здатність людини – відчуття, сприйняття, пам'ять, уявлення, мислення; у вузькому – загальну здатність індивіда пізнавати світ і розв'язувати проблеми, що визначають успішність у певному виді діяльності. До цього також можна додати життєві уявлення про інтелект як здатність розв'язувати проблему «про себе», без спроб та помилок. Найчастіше інтелект уявляють як загальну характеристику поведінки, що зумовлює успішну адаптацію до нових життєвих умов.

Мета нашого дослідження полягала в тому, щоб визначити місце емоційного інтелекту в структурі особистості соціального працівника як професіонала.

Аналіз відбувався за наступними напрямками:

- рівні емоційного інтелекту випробуваних в групах студентів майбутніх соціальних працівників і соціальних працівників, які працюють на даний час в Благодійній Організації «Світло надії» та є випускниками НАУ;
- відмінності емоційного інтелекту в групах студентів першого курсу, які навчаються за даною спеціальністю і соціальних працівників, які працюють на даний час.

Порівняння показників відбувалося за двома методиками: опитувальник «Емоційний інтелект» Д. В. Люсіна і діагностика «емоційного інтелекту» (Н. Холл). Ці методики стандартизовані.

Основним завданням емпіричного дослідження було вивчення стресозахисної і адаптивної функцій емоційного інтелекту.

Гіпотеза емпіричного дослідження базувалась на низці наступних припущень:

- чим вище рівень емоційного інтелекту, тим вірогідніше людина обіймає посаду керівника та бере відповідальність на себе;

- чим вище рівень емоційного інтелекту, тим вірогідніше наявність у суб'єктів високих показників по складових емоційного інтелекту, а саме: емоційна обізнаність, управління своїми емоціями, самомотивація, емпатія, розпізнання емоцій інших людей;

- чим вище рівень сформованості емоційного інтелекту, тим вірогідніше у перебігу емоційних процесів, які супроводжують різноманітні акти діяльності і спілкування людини, будуть виявлятися ознаки гармонійного поєднання зовнішніх та внутрішніх аспектів взаємодії факторів емоційного інтелекту.

Тест Н. Холла на визначення рівня емоційного інтелекту, який використовувався у дослідженні, спирається на змішану модель емоційного інтелекту та опитувальник, що передбачає оцінку 5-ти складових частин емоційного інтелекту: емоційну обізнаність, управління емоціями, самомотивацію, емпатію, розпізнавання емоцій інших людей. Шкала відповідей є шестиступеневою та включає наступні варіанти відповідей: повністю не погоджуюсь, в основному не погоджуюсь, частково не погоджуюсь, частково погоджуюсь, в основному погоджуюсь, повністю погоджуюсь. Автор методики виділяє три рівні емоційного інтелекту за кожною зі шкал: низький (7 і менше), середній (8 – 13) та високий (14 і більше балів).

Аналіз змістовної валідності тесту (оцінка запитань по суті) дозволяє зробити наступні висновки. Сутнісний аналіз шкал та конкретних тверджень по кожній з них дозволяє поділити шкали на дві групи: три перші шкали стосуються інтрапсихічного виміру та вимагають від респондента певного рівня саморефлексії та осмислення життєвого досвіду. Іншими словами, для вимірювання даних складових емоційного інтелекту необхідно спиратись на інші когнітивні навички респондента, тому таке вимірювання, хоча і є суб'єктивним, але не викликає методологічних застережень. Дві останні шкали стосуються інтерперсональної площини та вимагають від респондента наявності навичок, які, власне, і вимірює даний тест, – навичок-складових емоційного інтелекту. Іншими словами, опитування за шкалами «Емпатія» і «Розуміння емоцій інших людей» можна звести до прямого запитання,

зверненого до респондента: «наскільки розвинутим є у вас емоційний інтелект?» [3, с. 136].

В основу опитувальника за методикою діагностики емоційного інтелекту Д. В. Люсіна покладено трактування емоційного інтелекту як здатності до розуміння своїх і чужих емоцій і управління ними. Здатність до розуміння емоцій означає, що людина може розпізнати емоцію, тобто встановити сам факт наявності емоційного переживання у себе або у іншої людини; може ідентифікувати емоцію, тобто встановити, яку саме емоцію відчуває вона сама або інша людина, і знайти для неї словесне вираження; розуміє причини, що викликали цю емоцію, і наслідки, до яких вона приведе [6, с. 41].

Здатність до управління емоціями означає, що людина може контролювати інтенсивність емоцій, насамперед приглушати надмірно сильні емоції; може контролювати зовнішнє вираження емоцій; може при необхідності довільно викликати ту чи іншу емоцію.

І здатність до розуміння, і здатність до управління емоціями може бути спрямована як на власні емоції, так на емоції інших людей. Отже, можна говорити про внутрішньо-особистісний та міжособистісний емоційний інтелект. Ці два варіанти припускають актуалізацію різних когнітивних процесів і навичок, однак, імовірно, повинні бути пов'язані один з одним.

Результати досліджень за шкалою «розпізнавання емоцій у інших» показали, що 36 % досліджуваних мають низький рівень розуміння емоцій інших і тільки 25 % – високий. Це можна пояснити недостатньою обізнаністю і поінформованістю.

Особливо велике значення для розширення знань студентів щодо їх майбутньої професійної діяльності, формування необхідних професійних умінь та навичок, складових емоційної компетентності мають різні види практики, що проводяться на підприємствах та установах. Застосовуючи на практиці наукові, прикладні та практичні аспекти діяльності соціального працівника, головні напрями діяльності лабораторій, принципи і методи роботи соціальних працівників у наукових, освітніх, лікувальних та установах, що надають послуги, різні моделі соціально-психологічної служби в системі освіти, науки, охорони здоров'я та ін., студенти повинні краще пізнати сферу застосування знань про емоційну сферу людей, з'ясувати уміння і навички – складові емоційної компетентності, необхідні у майбутній професійній діяльності.

Висновки: Емоційний інтелект нами розуміється як здатність особистості розпізнавати, контролювати, регулювати власні емоції та емоції інших і використовувати ці здатності для досягнення життєво важливих цілей.

Теоретичний аналіз і узагальнення існуючих наукових досліджень з проблеми емоційного інтелекту в функціонуванні особистості та його ролі в

протіканні професійних взаємодій у діяльності соціальних працівників визначається тим, що емоційний інтелект є значущим, але недооціненим і недостатньо вивченим фактором ефективності професійної діяльності соціальних працівників, чим зумовлена недостатня увага до розвитку емоційного інтелекту в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Для роботи з формування у студентів емоційної компетентності викладач повинен сам усвідомлювати вплив емоційної сфери на життєдіяльність, а емоційні переживання сприймати як цінності, ставитися з повагою до них; був відкритим до нових вражень, подій і життєвих змін, оптимістично мислити, акцентуючи увагу на позитивних аспектах життя, конструктивно ставитися до досвіду студента. У контексті міжособистісної взаємодії важливо, щоб викладач умів ідентифікувати (розпізнавати, розуміти) емоції інших, володів навичками активного слухання; міг надавати студентам емоційну підтримку; адекватно і толерантно реагувати на позитивні й негативні емоції з боку інших; чинити опір негайним бажанням виплеснути емоції (контроль над імпульсами); адекватно сприймати зворотній зв'язок з боку інших людей.

Література:

1. Буякас Т. М. Проблема и психотехника самоопределения личности / Т. М. Буякас // Вопросы психологии. – 2002. – №2. – С. 28-39.
2. Вірна Ж. П. Формування професійного ставлення до клієнта в процесі підготовки практичних психологів / Ж. П. Вірна – К., 2003. – 24 с.
3. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: Монографія. / Л. П. Журавльова – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 328 с.
4. Лабунская В. А. Теоретико-эмпирические основания создания методики «Диагностика уровня развития способности к адекватной интерпретации невербального поведения» и ее модификаций / В. А. Лабунская // Практична психологія та соціальна робота: науково-практичний освітньо-методичний журнал. – 2010. – №11. – С. 4-19.
5. Локтионова О. С. Эмоциональный интеллект / О. С. Локтионова // Вестник психосоциальной и коррекционно-реабилитационной работы. – 2010. – Том, №3. – С. 78-87.
6. Люсин Д. В. Опросник на эмоциональный интеллект ЭМИН: новые психометрические данные / Д. В. Люсин // Практична психологія та соціальна робота: Науково-практичний освітньо-методичний журнал. – 2010. – №12. – С. 39-48.

7. Люсин Д. В. Структура эмоционального интеллекта и связь его компонентов с индивидуальными особенностями: эмпирический анализ / Д. В. Люсин, О. О. Марютина, А. С. Степанова // Социальный интеллект: Теория, измерение, исследования / Под ред. Д. В. Люсина, Д. В. Ушакова. – М. : Институт психологии РАН, 2004. – С. 128-140.

8. Носенко Е. Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції / Е. Л. Носенко, Н. В. Коврига. – К. : Вища школа, 2003. – 126 с.

9. Петренко Т.В. З досвіду використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх соціальних працівників / Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. –К.: Національний авіаційний університет, 2016. – Вип.2 (9). – 188 с.

*Піддубська Олександра,
студентка 2 курсу магістратури,
Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова*

РОЗВИТОК КОУЧИНГОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Процес змін в освітньому процесі зумовлює істотне перетворення будь - якої діяльності, переведення її на якісно новий рівень розвитку. Підвищення інноваційної активності суб'єктів освітньої діяльності, підтримання інтелектуального капіталу вищого навчального закладу, творчого потенціалу молодих та креативних кадрів зокрема науково-педагогічними працівниками вищого навчального закладу є необхідними умовами роботи під час змін. Перспективним методом підвищення творчого та інтелектуального потенціалу науково-педагогічних працівників у межах вищого навчального закладу є коучингова компетентність.

Під освітнім коучингом ми розуміємо систему заходів щодо встановлення взаємодії між учасниками навчально-виховного процесу з метою досягнення взаємно визначених цілей як з удосконалення професійної діяльності так і підвищення якості навчання, що, у свою чергу, призведе до підвищення ефективності роботи освітнього закладу.

Одним із пріоритетних підходів в освітньому процесі є компетентнісний підхід. Таке твердження виходить з того, що сутністю коучингу є допомогти людині стати професіоналом своєї справи, тобто бути компетентним у роботі. Основна мета реалізації компетентнісного підходу – забезпечення ефективності

і якості освіти. Провідна ідея компетентнісного підходу – інтерпретація змісту освіти, що формується «від результату» («стандарт на виході»).

Коучингова компетентнісність затребувана там, де виникає або виявляється необхідною соціальна взаємодія освітньої установи (і ширше – системи освіти) з її замовниками, споживачами і тими, хто отримує благо, і перш за все – з роботодавцем, у зв'язку з цим дана компетентність нині найбільш активно розвивається у професійній освіті.

Компетентнісний підхід передбачає перехід у конструюванні змісту освіти – від «знань» до «способів діяльності». Розвиток компетентнісного підходу у світовій та вітчизняній освітній практиці часом випереджають теоретичне осмислення проблеми. Професійні компетенції – результат професійної освіти, що виражаються у здатності і готовності фахівця до реалізації певних професійних функцій на основі використання ним внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Таким чином, компетентнісний підхід віддзеркалює основну сутність освітнього коучингу. [1]

Для розвитку коучингової компетентності в освітньому процесі, варто враховувати наступні етапи:

1. Постановка мети і усвідомлення її реальності.
2. Аналіз необхідних складових успіху.
3. Аналіз наявних можливостей.
4. Визначення шляхів досягнення мети, вибір стратегії.
5. Моніторинг досягнення мети і аналіз результатів.

Для кожного з цих етапів в арсеналі професійного коуча є відповідний набір інструментів і технік, з яких він підбирає найоптимальнішу комбінацію для кожного конкретного учня і кожного конкретного випадку.

Розвиток коучингової компетентності в освітньому процесі дає змогу кожному викладачу створити власну модель компетентності, яка б дала змогу йому максимально виконувати поставлені завдання.

Модель коучингу – це високорівнева стратегія, яка дає змогу “бачити поле бою”, тим самим підвищуючи здатність коуча-тренера активно реагувати на будь-яку ситуацію, яка виникне у практиці.

Отже, важливими умовами розвитку коучингової компетентності в освітньому процесі є: професійна компетентність викладача і свідоме, мотивоване, відповідальне ставлення учнів.

Таким чином, для розвитку коучингової компетентності в освітньому процесі необхідні наступні умови: встановлення взаємовідносин між викладачем та його студентом, побудовані на довірі, конфіденційності, справжніх, непідроблених комунікаціях; формування та обговорення ситуації,

узгодження з його цілями та очікуваннями; в процесі коучингу спостерігається глибоке проникнення та вивчення динаміки щодо цілей учнів. [2]

Література:

1. <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2011-12/11btaecc.pdf>
2. http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/13890/1/14_7681_Vis_727_Menegment.pdf

Савенко Владислав
*магістрант факультету технологій та дизайну,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ

vladsavenko48@gmail.com

Педагогічні інновації в умовах сьогодення пов'язані із застосуванням інтерактивних (interactive learning від англ. – взаємний, – діяти) технологій у навчальній та виховній діяльності. «Інтерактивний» означає – взаємодія в процесі бесіди, діалогу з чимось (комп'ютером) або кимось (людиною). Інтерактивне навчання – це насамперед діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя і учня. Інтерактив включає домінування як одного виступаючого, так і однієї думки над іншими. Передусім – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка передбачає конкретні завдання. Одне з них – створення комфортних умов навчання, за яких кожен учасник процесу відчуває свою інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним і сам процес навчання.

Проведений нами аналіз науково-методичних праць О. Коберника, В. Сидоренка, Г. Терещука, В. Титаренко, А. Цини, М. Янцура та багатьох інших науковців, присвячених використанню педагогічних технологій у навчанні, виявило, що науковці рекомендують застосовувати комп'ютерні, проектні, інтерактивні технології як ефективні в процесі трудового навчання учнів.

Інтерактивне трудове навчання має бути організоване таким чином, щоб практично всі учні задіяні у навчальній і трудовій діяльності мали можливість діяти залежно від наявних знань. Таке співнавчання (колективне, кооперативне, навчання у співпраці) полягає в тому, що і вчитель, і учень є суб'єктами навчання. Інтерактивні технології в трудовому навчанні в одному випадку

представляють учня в ролі режисера, у другому – в ролі учителя, у третьому – консультанта, у четвертому – творця або художника, у п'ятому – організатора діяльності дітей або однокласників, у шостому – в ролі учня, у сьомому – організатора взаємонавчання. Учитель виступає лише в ролі організатора процесу навчання, лідера групи учнів.

Інтерактивні технології (ІТ) найбільше відповідають особистісному підходу до навчання. У процесі застосування ІТ, як правило, моделюються реальні життєві ситуації, пропонуються проблеми для спільного вирішення, застосовуються рольові ігри. Тому ІТ найбільше сприяють формуванню в учнів умінь і навичок, виробленню особистих цінностей, створюють атмосферу співробітництва, творчої взаємодії в навчанні. Особливістю інтерактивних технологій є те, що вони створюють сприятливі умови для формування вмінь і навичок, дають можливість виявити свої інтелектуальні якості, дають змогу впливати не тільки на свідомість людини, а й на її почуття, емоції, вольові якості, тобто включають у процес навчання «цілісність людини».

Інтерактивні технології передбачають використання значного різновиду активних методів навчання. Найбільш відомі інтерактивні методи – «велике коло», «акваріум», «займи позицію», «мозковий штурм», «вертушка», «дебати», «мікрофон», «брейн-ринг», «аукціон», «реклама», «конференція», «Джиг-соу», рольові імітаційні ігри, робота в парах та групах з подальшою презентацією та захистом проектів.

Застосування вище перелічених методів навчання активізує пізнавальну та трудову діяльність учнів, підвищує інтерес до занять трудового навчання. Завдяки їм у школярів створюється установка на постійний пошук, що так важливо під час впровадження проектно-технологічного підходу у трудовому навчанні. При цьому створюються умови для формування особистісно значущих якостей, що виявляються у вмінні керувати своїм емоційним станом, формуються практичні вміння, попереджається втома, створюється комфортне середовище для навчання й виховання особистості школяра.

З іншої позиції інтерактивна діяльність на уроках трудового навчання передбачає організацію і розвиток діалогового спілкування, яке спрямовує до взаєморозуміння, взаємних дій, до спільного вирішення загальних, але значимих для кожного учасника завдань. У ході діалогового навчання учні вчаться критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми.

На нашу думку найефективнішою інтерактивною технологією є інформаційно-комунікаційна технологія. Педагогічним завданням ІКТ навчання є підвищення якості, інтенсивності й ефективності уроку, розвиток творчості

учня, формування його інформаційної культури, адже комп'ютерна техніка та мережеві ресурси підвищують ефективність будь-якої праці, зокрема навчальної та виховної діяльності учня. Отже, впровадження ІКТ в освітню систему України та формування єдиного інформаційно-освітнього простору має бути одним із пріоритетних напрямів сучасної державної політики.

Інформаційно-комунікаційні технології спрямовані на те, щоб дати якомога більше інформації за допомогою цифрових навчальних засобів. До них відносяться комплекси програмно-апаратних засобів (комп'ютер, мультимедійний проектор та сенсорна дошка), які забезпечують можливість організації навчально-пізнавальної діяльності шляхом інтерактивного навчання, дозволяють поєднати різні види інформаційного середовища (тексти, музику, графіку, звук, реалістичні зображення) з діяльнісною (інтерактивною) формою навчання, що дає можливість підвищити мотивацію навчання за рахунок комп'ютерної візуалізації, мультимедійного подання об'єктів вивчення, імітаційних моделей та тренажерів.. Такі інтерактивні засоби навчання захоплюють учнів, пробуджують у них інтерес та стимулюють мотивацію, навчають самостійного мислення та дій.

До сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання відносяться Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання).

Інтернет-технології – це джерело інформації, корисної з точки зору навчальної діяльності, її аналізу та оцінювання. Інформаційні ресурси Інтернет використовуються за наступними напрямками:

- самоосвіта, тобто вивчення досвіду в інших містах України й інших країн;
- використання безпосередньо на уроках при самостійній роботі з документами, що вивчаються, довідковими матеріалами, навчальними інтерактивними моделями тощо;
- позакласна робота учнів при підготовці рефератів, доповідей, повідомлень, індивідуальних творчих завдань;
- тестування знань учнів з певних розділів предмету «Трудове навчання».

При цьому інтерес більшості учнів до комп'ютера й Інтернету підвищує мотивацію навчання.

Мультимедійні програмні засоби дозволяють на уроці поєднувати текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію. Одночасне використання кількох каналів сприйняття навчальної інформації дозволяє

підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу. Мультимедійні програмні засоби використовуються для імітації складних реальних процесів, ситуацій, візуалізації абстрактної інформації за рахунок динамічного представлення процесів, демонстрації фрагментів передач, фільмів, віртуальних екскурсій тощо.

Офісні програмні продукти (текстові та графічні редактори, програми підготовки презентацій, електронні таблиці тощо) використовуються для перегляду навчально-методичного матеріалу (шаблонів, діаграм, таблиць, презентацій) та для подання учнями результатів виконання завдань в електронній формі.

Електронні підручники та посібники, системи дистанційного навчання є корисними для організації дистанційної форми навчання та електронної методичної підтримки навчання у класі.

Використання на уроках інформаційно-комунікаційних технологій допомагає вирішувати наступні завдання:

- забезпечення диференційного підходу до навчання;
- організація колективної та групової роботи;
- підвищення наочності уроків трудового навчання (використання ілюстративного матеріалу, схем, статистичних даних);
- моделювання процесів, що вивчаються (інтерактивні плакати, відео фрагментів; презентацій; рекламних роликів; ТВ-програм);
- пошук інформації з різноманітних джерел (використання мультимедійних енциклопедій, відкритої багатомовної мережевої енциклопедії Вікіпедії, електронних підручників)
- забезпечення зворотного зв'язку, контроль та перевірку засвоєння навчального матеріалу;
- пошук необхідних ресурсів для занять;
- забезпечення міжпредметних зв'язків при викладанні.

В цілому, застосування інтерактивних технологій на уроках трудового навчання учнів сприяють ефективній передачі знань, швидкому сприйняттю й обробці інформації, яка надходить, успішному її відображенню й використанню, а також розширює можливості навчально-виховного процесу, забезпечує ефективність освіти, готує молоде покоління до життя в інформаційному просторі, дає можливість для розвитку творчого потенціалу.

Література:

1. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні : [навч.-мет. пос. / за ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука]. – Умань: Жовтий, 2008. – 212 с.
2. Сидоренко В.К. Проектна методика як основа реалізації особистісно-орієнтованого навчання // Молодь і ринок. – 2004. - №1. – С. 19-24.
3. Терещук Г.В. Загальні дидактичні основи індивідуального підходу до учня // Трудова підготовка в закладах освіти. – 1997. - № 4. – С. 28-33.

*Сліпчишин Лідія,
кандидат педагогічних наук,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

З ДОСВІДУ ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГОВОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНОГО ПРОЕКТУВАННЯ МАЙБУТНІХ РОБІТНИКІВ ТЕХНІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

lida.slipchyshyn@gmail.com

Ідея гуманізму в педагогіці пов'язана з проблемою педагогічної взаємодії, яка призводить до взаємодоповнювальної діяльності педагога та учня і допомагає останньому досягти успішного результату. В освітньому процесі, який є складною динамічною системою, виділяють різні види взаємодії, які тісно пов'язані між собою. Здійснення різних видів організаційної діяльності (педагогічної взаємодії) в колективі, групі або індивідуально мають свої особливості. Ефективність їх здійснення залежить від вибраних способів (методів, технологій) організації роботи та створених для цього умов. У всіх цих взаємодіях є конкретна мета і вибирається оптимальний спосіб її досягнення. Заняття майбутнім робітником технічного профілю художньо-технічним проектуванням у процесі фахової підготовки дуже часто виявляє недостатність компетентності та навичок для виконання цієї діяльності. Це актуалізує необхідність вибору такого виду педагогічної взаємодії, яка б сприяла навчанню та удосконаленню професійних навичок і компетентностей, необхідних для художньо-технічного проектування.

Починаючи з 1980 року [4], питання застосування коучингу та інструкційного навчання для професійного розвитку порушувалось у працях багатьох дослідників і практиків [1-3, 5], які прагнули на довший термін зберегти сучасні освітні стратегії і належним чином адаптуватись до нових

моделей навчання у майбутньому (Т.Аксьонова, І.Голіяд, Б.Джойс, М.Кларін, Дж.Найт, Є.Руденський, О.Теплицький, Т.Чернова, М.Чошанов О.Шахраманян, Б.Шоуерс та інші). Навчальні інструкції розглядаються в освіті як механізм підвищення якості навчання тих, хто навчається, а також як підтримка педагогів у професійній діяльності, яка піддається постійним змінам з боку технологій.

Метою статті є показати, як з позицій зарубіжного досвіду проектування навчальних систем ((ISD – instructional system design) і коучингового підходу відбувається навчання майбутніх робітників технічних професій художньо-технічного проектування.

Нині доведено ефективність застосування коучингового підходу в освіті, який спрямовує тих, хто навчається, на досягнення результату, успіху, цілей, на оволодіння виробничими навичками, спирається в значній мірі на міжособистісні взаємодії. З допомогою коучингового підходу педагог підводить учнів до деякого рівня, коли їм можна довірити виконання певної роботи і перебрати на себе відповідальність за її результат.

У практиці педагога-коуча водночас використовуються моделі навчання з жорсткими методиками і гнучкими, спрямованими на когнітивну гнучкість та особистісні результати. У кожній з цих моделей є свої цілі, які інтегруються в меті коучингового підходу: спрямованість на високі результати, переконання у можливості їх досягнення, усвідомлення смислу навчання та наuczіння, індивідуалізація навчання, використання нових технологій. Тому набувають актуальності такі педагогічні впливи на учня, як: безконфліктне спілкування, орієнтація на мотиваційно-ціннісне ставлення до конкретної діяльності та рефлексію, інтерактивність, стимулювання власної навчальної діяльності.

Для розвитку професійної компетентності майбутніх робітників велике значення має зв'язок минулого, сучасного і майбутнього крізь призму розвитку галузі. Тому, вибираючи тему для проектування, педагог націлює учнів на узгодження з цього приводу трьох позицій: перша – яким бачиться майбутнє і розвиток професійної сфери, себе самого; друга – сучасна реальність, що і хто є довкола учня, які є можливості; третя – бажання, цінності, переконання, здібності учня. Завдання для педагога-коуча – запустити творчий процес з художньо-технічного проектування, результатом якого будуть зсуви (матеріальні – з'явиться продукт проектної діяльності; внутрішньо-особистісні – виникне відчуття цінності виконаної діяльності, набуття нових умінь, розвиток здібностей). Велике значення для успішної проектної діяльності має усвідомлення того, чого учень хоче досягнути. Щоб досягнути високого рівня усвідомлення учнем своїх бажань, педагог особливу увагу звертає на підготовчу частину до проектної діяльності, в якій формується мотивація до

освоєння нового, проектується майбутні дії та стимулюється сам процес навчання.

Навчання художньо-технічного проектування передбачає систематичне застосування планування та організації, в результаті чого отримуються такі комбінації ресурсів, які будуть ефективно використані та забезпечать досягнення цілей. Для цієї мети застосовується ISD (узагальнена модель системного підходу до розробки навчальних курсів), яка активізує програму навчання за рахунок того, що модель інтегрує комбінацію ресурсів (учні, педагоги, матеріали, обладнання, засоби, зміст і час), що забезпечує ефективне досягнення визначених цілей. Цю модель ще називають ADDIE, що є аббревіатурою основних послідовних етапів реалізації – аналіз, дизайн, розробка, впровадження та оцінювання (analyze, design, develop, implement, evaluate). Навчальний процес за цією системою проводиться з використанням інструкцій. Цей процес навчання орієнтує на вирішення поставлених задач і просунутий контекст проблем.

Якщо педагог працює з учнями як коуч, доцільно застосовувати гнучкий варіант моделі ISD – Agile, який дозволяє узгоджено співпрацювати в колективі та адаптивно підходити до етапів реалізації та використання ресурсів на користь вдосконалення і отримання ефективного запланованого результату проектування. Орієнтація на гнучку модель скеровує сприйняття учнів на очікуваний результат, коли зрозуміло, де початок роботи та її завершення. Гнучкість досягається за рахунок сприйняття та змін, які воно викликає в кожного учня. Тому учні з високою мотивацією швидше розуміють, як вони мають навчатися і що у цьому процесі важливою є рефлексія, тобто постійне оцінювання своїх дій, зрушень у знаннях, вміннях, навичках. А в загальному має відбуватись перехід до тактики «від розмірковування до втілення». У цьому контексті з позицій коучингового підходу важливими є персональні відповіді на запитання: Чого ти хочеш? Чи є варіанти вирішення цієї проблеми? Які є з цього приводу ідеї? З чого треба почати? Чи потрібна тобі допомога? Які висновки вже можна зробити? Що ти можеш зробити вже зараз? Працюючи в такому режимі, учні виробляють звичку, що потрібно набувати нові знання, виробляти навички і освоювати нові технології.

Отже, на основі наведеного вище можна висновку, що підвищення усвідомленості власної діяльності з урахуванням особистісного потенціалу та мотивація на досягнення високих результатів сприяють освоєнню нових сфер діяльності. Процес входження учнів у нову діяльність полегшується у разі володіння педагогом сучасними методиками і техніками навчання.

Література:

1. Шахрамьян О. В., Аксенова Т. Н. «Творческие свидания» в изучении экономических дисциплин как инструмент вовлеченности в обучение субъектов образовательного процесса. Профессиональное образование в России и за рубежом 20174 (28). С.85-94.
2. Instructional Coaching. Models in the K-12. *Hanover Reseach*. August 2014. 27 p.
3. Hamdani M., Gharbaghi A., Sharifuddin R. S. Bt. Instructional Design Approaches, Types and Trends: a Foundation for Postmodernism Instructional Design. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 2011. 5(8). P. 1-7.
4. Showers, B. and Joyce, B. The Evolution of Peer Coaching. *Educational Leadership*. Volume 53. Number 6. P. 12-16. March 1996.
5. Knight, J. Instructional Coaching: A Partnership Approach to Improving Instruction. NSDC and Corwin Press. 2007. pp. 4-9.

Слушний Олег,
директор комунального закладу
«Загальноосвітня школа І-ІІІ
ступенів №20 Вінницької міської
ради»

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ШКІЛЬНОЇ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ (З ДОСВІДУ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗШ №20 ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ)

Slushny@gmail.com

Розвиток природничої освіти Нової Української Школи (НУШ) передбачає вивчення і впровадження педагогічною наукою у практику освітніх закладів сучасних технологій та нових методів навчання здобувачів освіти, провадження інновацій з метою удосконалення рівня професійної компетентності педагогічних працівників та розвитку компетентностей випускників шкіл.

Творчий пошук шляхів вирішення проблеми підвищення рівня шкільної природничої освіти спонукав педагогічний колектив загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 20 розпочати роботу у дослідно-експериментальній роботі Всеукраїнського рівня «Варіативні моделі комп'ютерно орієнтованого

середовища навчання предметів природничо-математичного циклу в загальноосвітньому навчальному закладі» під науковим керівництвом Олени Олександрівни Гриб'юк, кандидата педагогічних наук, провідного наукового співробітника Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

У березні 2017 року педагогічні працівники ЗШ I-III ступенів №20 взяли участь у роботі Всеукраїнського методологічного семінару, який відбувся в рамках VIII Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти-2017», де були обговорені проектні завдання дослідно-експериментальної для педагогічного колективу, а саме:

- модернізація системи природничої освіти з використанням комп'ютерно орієнтованого середовища навчання;
- організація проектно-дослідницької діяльності учнів шляхом впровадження STEM-освіти.

Учасники Всеукраїнського експерименту визначили, що одним із шляхів і способів вирішення проблеми підвищення рівня шкільної природничої освіти є формування нового переліку засобів і обладнання для кабінетів біології, хімії, фізики, а також оснащення зазначених кабінетів сучасним навчальним обладнанням. Розпочалася активна діяльність щодо реалізації визначених завдань.

Спільними зусиллями батьківської громади та за підтримки міської влади, зокрема Департаменту освіти Вінницької міської ради, а також обласного департаменту освіти та науки у закладі було проведено наступні заходи:

- кабінети хімії та фізики оснащено комп'ютерною технікою, в кожному з яких встановлено по 11 сучасних ПК, проектори та екрани;
- у кабінеті біології встановлено навчальний інтерактивний комплекс, який складається з ПК, проектора та інтерактивної дошки. За грантові кошти придбано цифрові мікроскопи для проведення практичних робіт та здійснення проектно-дослідницької діяльності учнів;
- у кабінеті географії встановлено комп'ютер та проектор, у перспективі запланована закупівля метеостанції та цифрових датчиків.

Зазначені заходи щодо модернізації матеріально-технічного забезпечення ЗШ

I-III ступенів №20 сприяли ефективній діяльності учасників експерименту над вирішенням проблем щодо підвищення рівня шкільної природничої освіти, зокрема з використанням ІКТ та цифрових мікроскопів. Робота у цьому напрямі було узагальнено у методичному посібнику, що експонувався на IX

Міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті», де авторський колектив здобув диплом та срібну медаль [1,3].

Ефективна співпраця у дослідно-експериментальній діяльності знайшла продовження у роботі круглого столу для педагогів міста на тему «Здійснення пошукової роботи учнів та посилення інтеграційних зв'язків в процесі вивчення предметів природничого циклу», де також розглянуто питання модернізації системи природничої освіти шляхом використання ІКТ у STEM-освіті [2].

З метою впровадження елементів STEM-освіти у навчальному закладі відкрито STEM -ЦЕНТР, у якому кожен учень може обрати індивідуальну освітню траєкторію. Головна мета Центру – дати учням відчуття себе справжнім дослідником, пізнати закони природи та зрозуміти навколишній світ через практичну діяльність.

У Центрі проводяться секційні заняття для слухачів шкільного наукового товариства учнів «SMART», заняття гуртка «Еврика» (для учнів 5-6 класів). Гуртківці вивчають цікаву математику, основи мнемотехніки та робототехніки, знайомляться з основами фізики, хімії, біології через освітній експеримент. Учні постійно відвідують Музей науки, виставки науково-технічної творчості, влаштовують наукові пікніки.

За час участі освітнього закладу у дослідно-експериментальній роботі з'явилася нова гарна традиція – проводити тижні науки, під час яких проводяться інтегровані уроки, STEM-змагання та години цікавої науки. Під час одного з Тижнів науки відбулася персональна виставка Ємільяненка Антона і стала науковим стартом діяльності юного винахідника, який продемонстрував власні винаходи, поділився маленькими науковими секретами. Так заслуговують на розповсюдження наукового досвіду діяльність Крижанівського Віталія, який активно займається науковою роботою, має власний домашній зоопарк екзотичних тварин. Про Віталія неодноразово писали у місцевих періодичних виданнях (газети «Вінниччина», «Подільська зоря») та знімали телевізійні програми (телеканали UA: Вінниця, Інтер, ВІТА). Учениця нашої школи Ярчевська Олександра у грудні 2018 року в м. Києві здобула I місце у номінації «2D графіка» у старшій віковій групі у фінальному етапі конкурсу iTalent.

У STEM ЦЕНТРІ учні школи разом з педагогами охоче займаються леґо-конструюванням та створенням власних проєктів – діорам та моделей за технологією «Розумний дім». Так учні 10-х класів під час вивчення теми «Моделювання» з інформатики займалися проєктуванням та моделюванням, використовуючи конструктор Lego.

Отже, STEM-освіта у ЗШ I-III ступенів № 20 – це багатоскладова інтеграція, синтез знань, дослідницький підхід в опануванні знань, відкритий підхід до навчання, стимуляція високого рівня мислення, проектування, комп'ютерна обробка даних, експерименти та лабораторні дослідження, створення інтерактивних моделей, конструювання, використання міжпредметних зв'язків. Досвід педагогів закладу щодо модернізації системи природничої освіти та впровадження STEM-технологій неодноразово узагальнено у методичних посібниках, що експонувалися на міжнародних виставках «Інноватика в сучасній освіті» та «Сучасні заклади освіти».

Література:

1. Гриб'юк О. О., Малінін В. В., Слушний О. М. Модернізація системи природничої освіти з використанням комп'ютерно орієнтованого середовища навчання у загальноосвітньому навчальному закладі. Навчально-методичний посібник. – Вінниця: ВАНО, 2017. – 156 с.
2. Гриб'юк О. О., Малінін В. В., Слушний О. М. Упровадження STEAM-технологій в освітній процес комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів № 20 Вінницької міської ради». Навчально-методичний посібник. – Вінниця: ВАНО, 2019. – 126 с.
3. Слушний О. М., Сиротіна О. Л., Зайцева Л. С. Інноваційне освітнє середовище як фактор розвитку компетентного учня початкової школи. Навчально-методичний посібник. – Вінниця: ВАНО, 2018. – 166 с.

*Тищук Олександр,
майстер бізнес-коуч,
Міжнародна школа коучингу та менторингу
Master Coach International*

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОУЧИНГ – КОНЦЕПЦІЯ, ПРИНЦИПИ І ЦІННОСТІ

bcoach14@gmail.com

В умовах сучасної епохи, яка дістала назву VUCA (аббревіатура від англ. слів *volatility* – мінливість, *uncertainly* – сумнівність, *complexity* – складність, *ambiguity* – невизначеність) коучинговий підхід є дійсно впливовим. Світ сьогодення щодень прогресує, стає динамічнішим у всіх напрямках, це світ, у якому відкрито двері креативу, творчості, новим ідеям, і немає місця рутинній

стагнації. Від епохи правління інформації, ми перейшли в епоху, де керує натхнення. Старі моделі, напрацьовані роками, тут більше не діють, перемагає той, хто створює нове у перспективі і, обов'язково, унікальне за своїм змістом.

Таким чином, у сучасному розвитку світу та головних, превалюючих тенденцій у ньому, коучинговий стиль мислення займає все стійкіші позиції. Сучасність диктує умови швидкої зміни, адаптивності, мобільності, креативності, інноваційності, унікальності. Коучинг має ці риси за своїм визначення і володіє інструментами для віднаходження сил та натхнення особистості, прояву в ній впевненості та довіри до себе і, як наслідок, здатності бути включеною до прогресу людства, не лише як гравець, але і як лідер.

Зростаючий успіх коучингу та значний потенціал, який він сьогодні має як засіб для ефективного вдосконалення та навчання на особистісному рівні та на рівні груп все ще не достатньо розвинутий в освітянському контексті. У зв'язку з тим, що ключовими категоріями для сучасної освіти є адаптивність, творчість та інновації, впровадження коучингового підходу постає особливо актуальним.

Коучинговий підхід – це підхід розгляду кожної людини в аспекті її унікальної неповторності, це індивідуально підібрана, створена в потоці між коучем та клієнтом, система для конкретної ситуації, що орієнтована на досягнення цілі.

Коучинг як підхід, від початку свого зародження, інтегрував різноманітні методики та техніки з інших сфер, наприклад, таких як психологія, спорт, менеджмент, філософія, соціальна наука й генерував власні інструменти, що вдосконалюються та доповнюються дотепер. У коучингу обираються найбільш дієві методи для конкретного випадку конкретної людини, а тому така модель мислення та розвитку ідеально підходить для сучасного століття. Окрім того, коучинг особливо ефективний у забезпеченні процесу перетворення знань у майстерність, умінь у навички, що підкреслює його значимість для системи освіти.

Загалом досвід коучингу включає в себе такі результати:

- підвищену самосвідомість, самоприйняття та почуття благополуччя;
- ясність завдань і кроків на шляху досягнення мети;
- баланс життя та зниження рівня стресу;
- посилення самопізнання, впевненості в собі і самовираження;
- кращі навички комунікації;
- спроможність не ховатися від проблем, а вирішувати їх;
- поліпшення якості життя;
- розширення світосприйняття та кругозору;

- позбавлення від негативних стереотипів та установок; тощо.

Досягнення таких результатів стає можливим завдяки процесу навчання. Коучинг створює такі умови, в яких навчання відбувається природно і зміни поведінки не насаджуються ззовні авторитарно, а проєктуються власне тим, хто навчається. [1,2,3,4].

Інтерес до коучингового підходу наявний у психології, економіці, соціології, ґрунтовні дослідження проводяться у cognitive science. Наявність різноманітних розвідок у зазначених царинах знання свідчить про міждисциплінарний характер такого явища як коучинг, при цьому його повноцінне осмислення і результативне впровадження особливо актуальним постає за участі фахівців у сфері педагогіки.

Дослідники коучингу стверджують, що цей стиль мислення та його методи принципово зацікавлені та направлені на покращення функціонування людини, що досягається через поліпшення когнітивної, емоційної та поведінкової саморегуляції [5].

До головних характеристик коучингу відносять такі:

- серйозний та щирий інтерес до людини;
- емоційну компетентність;
- абсолютне прийняття людини такою, як вона є;
- емпатію як здатність зрозуміти, відчувати те, що відчуває інший;
- конгруентність - авторитет власних відчуттів і уважність по відношенню до своїх почуттів;
- активне і глибинне слухання (не тільки що говорить, але й про що мовчить людина) - уміння слухати «очима і серцем»;
- позиція, вільна від оцінки, осуду, стереотипів, здогадок, порад; професійні знання, ефективні техніки та прийоми, досвід.

Література:

1. Griffiths K. Personal coaching: A model for effective learning. *Journal of Learning Design*, vol 1, No 2; 2005 p.55-65.
2. Уитмор Дж. Коучинг высокой эффективности : пер. с англ. М. : Международная академия корпоративного управления и бизнеса, 2005
3. Hargrove R. *Masterful Coaching* (Revised Edition). San Francisco: Jossey-Bass Pfeiffer. 2003.
4. Wilkins B M.. *A grounded theory study of personal coaching*. Unpublished doctoral dissertation, San Diego State:University of Montana. 2000.

5. Spence B G, Oades G L. Coaching with self-determination in mind: Using theory to advance evidence-based coaching practice, *International Journal of Evidence Based Coaching and Mentoring* Vol. 9, No. 2, 2011.

*Торохтій Катерина,
магістрант II року навчання,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

**МЕТОДИКА КАР'ЄРНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ
МАЙБУТНІМИ УЧИТЕЛЯМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЇ**
katarina_torokhtiy@ukr.net

Методологічні підходи до визначення форм підтримки особистості у професійному виборі сучасний ринок праці потребує формування адекватної профорієнтаційної системи, її відповідності соціально-економічним вимогам і потребам, розробки нових форм психолого-педагогічної підтримки особистості у виборі професії та її професійному самовизначенні. Розвиток ринкової економіки зумовив необхідність професійної мобільності та конкурентоспроможності працівників. Ці зміни неминуче породили проблеми щодо професійного самовизначення та саморозвитку особистості. Суттєвим у цьому є зміст, опис та аналіз професійної діяльності у тій чи іншій галузі, вимог до професійно-значущих якостей та поведінки людини з початку формування професійних намірів і впродовж подальшого професійного саморозвитку.

Входження в ринкову економіку гостро ставить проблему професійної придатності, конкурентоспроможності працівників, рівня їх професійної компетентності і професіоналізму, проблеми щодо побудови відповідних моделей професійної діяльності, особистісних і професійних якостей професіонала. Світ професій дуже рухливий, одні професії відходять у минуле, інші з'являються. Виникає потреба у підтримці і допомозі на початку професійного становлення щодо вибору сучасних професій, відповідних кваліфікованих порадах. Все це підкреслює важливість здійснення системного моніторингу особистісного і професійного потенціалу молоді відповідно до соціально-економічних вимог та потреб професійної діяльності. Причому процес можна розглядати як цілісний процес розвитку і корекції особистісного і професійного потенціалу особистості в контексті вимог і потреб сучасного ринку праці.

Перераховані вище проблеми лежать в площині взаємодії особистості та професії. Реалізується цей складний процес на тлі соціально-економічного

життя суспільства. Важливе значення у погодженні особистості з професією, в вирішенні виникаючих протягом усієї професійної біографії ненормативних ситуацій, криз, протиріч, відіграє надання відповідної психологічної підтримки особистості у її професійному самовизначенні. Саме своєчасна підтримка покликана відповісти на поставлені питання щодо встановлення оптимальних взаємин людини і професії, узгодження людини зі світом професій. Соціологічні і психологічні обстеження свідчать, що більшості властиві суттєві проблеми, пов'язані з професійним самовизначенням.

Отже, ця проблема потребує нагального розв'язання на засадах визначення відповідних методологічних підходів до професійної орієнтації особистості, розробки певних видів психолого-педагогічної допомоги в оволодінні сучасними професійними цінностями, розвитку самостійності і активності в адекватному професійному виборі.[1]

У відповідності з темою нашого дослідження особливу значущість мають праці історико-педагогічного спрямування. Окремі відомості з організації навчально-пізнавальної діяльності студентської молоді опосередковано відображено в дослідженнях, монографічних виданнях з історії становлення та розвитку педагогічної освіти в Україні.[2]

Актуальність обраної проблеми посилюється протиріччям між визнанням внеску Д.Тхоржевського в розвиток професійної освіти, теорії і методики трудової підготовки та недостатньою вивченістю його наукової біографії і творчої спадщини його наукової школи.

У статті здійснено і узагальнено цілісний аналіз педагогічної спадщини наукової школи академіка Д. Тхоржевського. Вивчено і узагальнено досвід цієї наукової школи з метою його розповсюдження в практику підготовки наукових кадрів. Визначено й детально схарактеризовано основні етапи її педагогічної творчості. Доведено, що духовний розвиток наукової школи ученого відбувався за часів значних соціальних й економічних змін, яких зазнавало наше суспільство. Виявлено розроблені науковою школою вченого теоретичні (системно-діяльнісний підхід до структури підготовки вчителя трудового навчання, стандартизація змісту підготовки вчителя освітньої галузі “Технологія”, оптимальність поєднання інженерної і педагогічної підготовки) та методичні (введення практикумів у майстернях, проблемно-пошукова діяльність під час лекцій, отримання вчителем трудового навчання робочої спеціальності та ін.) підходи.

Результати проведеного теоретичного пошуку та наукового аналізу практичного досвіду підготовки вчителів трудового навчання в творчій спадщині наукової школи Д. Тхоржевського дають можливість сформулювати висновки відповідно визначених завдань дослідження. Розроблено наукову

періодизацію педагогічної творчості наукової школи Д. Тхоржевського (на основі дослідження творчих, біографічних, соціально-педагогічних, історично-хронологічних чинників). Виявлено й охарактеризовано такі основні її етапи: I етап - (творчої, інтенсивної самореалізації) - 1974-1984 рр., II етап - (реалізації провідних ідей) - 1985-2002 рр., III етап – (розвиток ідей вченого його учнями) – 2002 р. - по теперішній час.

Таким чином, теоретико-педагогічна спадщина наукової школи Д.Тхоржевського являє собою прогресивне за своєю суттю та змістом соціально-педагогічне явище, в якому органічно поєднуються теоретичні ідеї та досвід їх упровадження у практику діяльності вищої школи. Педагогічні ідеї Д.Тхоржевського не втратили свої значущості в умовах реформування сучасної системи вищої педагогічної освіти. Вони отримують подальший свій розвиток у нових підходах його послідовників та учнів щодо організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Проведене дослідження слугуватиме підґрунтям подальшого вивчення проблем підготовки вчителів трудового навчання та технологій. Подальшого поглибленого наукового вивчення потребують питання професійної підготовки та національного виховання молоді у творчій спадщині наукової школи Д.Тхоржевського.[3]

Література:

1. В.Лозовецька “Професійна орієнтація молоді в умовах сучасного ринку праці (монографія).”,
2. В.Сидоренко “Професійна орієнтація ”
3. Д. Тхоржевський “Професійна орієнтація. Ідеї практичного досвіду вчителів”

*Тропіна Ірина,
завідувач сектору
відділу цифрової освіти та ІКТ
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»,
м. Київ*

МОДЕЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

sevennn@ukr.net

Протягом останнього десятиріччя Україна впевнено крокує на шляху до інтеграції в світовий інформаційно-освітній простір: відбувається перехід до цифрової економіки, освіти та суспільства. У грудні 2017 року Міністерство економічного розвитку і торгівлі України презентувало «Цифрову адженду України – 2020» [1]. Цей документ став основою для схваленої Кабінетом міністрів України «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» [2].

Освіта в Україні виконує важливі функції передачі знань, умінь і навичок професійної діяльності, розвиває у молоді ерудицію та інтелект, реально визначає орієнтири майбутнього суспільства. Вона сьогодні є головним чинником прогресивного розвитку економіки, виробництва, культури та інших сфер життєдіяльності.

В умовах сьогодення перед сучасними науковцями, педагогами, методистами стоять нові виклики, зумовлені глобальною трансформацією освіти та освітніми реформами в Україні. Нормативно-правовим підґрунтям цих процесів є прийняття Закону України «Про освіту», Положення про електронні освітні ресурси, Положення про дистанційне навчання, Положення про електронний підручник тощо.

Реформа освіти – реформа, орієнтована на всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість. Перехід до інноваційної освіти європейського рівня передбачає підготовку фахівців нової генерації, здатних пристосовуватися до сучасних умов, соціальної мобільності, засвоєння передових технологій.

Науковці, методисти, вчителі-практики пропонують педагогам сучасності впроваджувати різні інноваційні моделі та нові технології навчання: адаптивне навчання, змішане навчання, хмарне та мобільне навчання, систему управління e-learning, геймифікацію, персоналізацію, дистанційне навчання, цифровий сторітеллінг (*hypertelling*), навчання в співробітництві тощо.

Інформаційно-освітній простір зумовлює необхідність підтримки нових вимог: розвинений дидактичний супровід, високу економічність та ергономічність, створення віртуального освітнього середовища тощо. Завдання педагогів полягає в тому, щоб створити такі умови навчання, за яких комп'ютер буде інструментом для здобуття знань, розвитку критичного мислення, ключових компетентностей, відповідальності, самоорганізованості та самостійності.

Стрімкий розвиток та поява нових цифрових технологій та їх упровадження в систему освіти, відкритість та прозорість освітніх систем, перехід освітнього процесу в віртуалізований простір вимагає розроблення збалансованих педагогічних моделей для забезпечення мобільності учасників освітнього процесу й оптимального використання новітніх сервісів у процесі навчання.

Для створення умов навчальної мобільності, комунікації, кооперації і співробітництва сучасним суб'єктам освітньої діяльності необхідне нове інформаційно-освітнє навчальне середовище.

Моделювання інформаційно-освітнього середовища сучасних закладів освіти здійснюється на основі низки нормативних документів, визначальним серед яких є Концепція Нової української школи [3].

Питання моделювання та проектування інформаційно-освітнього середовища висвітлені науковцями України: В. Биковим, Ю. Жуком, М. Жалдаком, В. Кухаренко, Н. Морзе, В. Олійником, Л. Панченко, О. Співаковським, В. Радкевич, О. Спіріним, М. Фіцулою та іншими.

Процес моделювання забезпечується комплексом взаємопов'язаних навчально-методичних, психолого-педагогічних, організаційних, технічних, технологічних, програмних, соціально-економічних, нормативних і ергономічних завдань, спрямованих на формування майбутнього фахівця як креативної особистості. Реалізація такої моделі дозволить вирішити навчальні потреби усіх учасників освітнього процесу.

Спроба вдосконалити, покращити, модернізувати той чи інший складник існуючого педагогічного процесу в закладах освіти є справою вельми необхідною. Відділом цифрової освіти та ІКТ Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» обрано тему наукового дослідження «Розвиток інформаційного освітнього середовища сучасного навчального закладу України» (номер державної реєстрації в УкрІНТЕІ 0117U006234), результати якої, сподіваємося, забезпечать запровадження принципово нових ефективних інноваційних педагогічних технологій в освітній процес. Для реалізації завдань науково-дослідної роботи відділом здійснюється низка дослідно-експериментальних робіт всеукраїнського рівня, пов'язаних з

розвитком інформаційного освітнього середовища, зокрема «Варіативні моделі комп'ютерно-орієнтованого середовища навчання предметів природничо-математичного циклу в загальноосвітньому навчальному закладі» (наказ МОН України від 05.02.2016 № 88), «Розвиток бізнес-освіти в Україні як елемент державної політики сприяння розвитку підприємництва» (наказ МОН України від 07.10.16 № 1221), «Науково-методичні засади формування єдиного мережецентричного інформаційно-освітнього середовища загальноосвітніх навчальних закладів України» (наказ МОН України від 08.06 2017 № 818), «Формування інформаційної культури вчителів загальноосвітнього навчального закладу в умовах сучасного освітньо-інформаційного середовища» (наказ МОН України від 04.11.2013 № 1545), «Тьюторський супровід у системі змішаного навчання» (наказ МОН України від 30.06.2015 № 692), «Технологія навчання учнів початкової школи «Розумники» (Smart Kids)» (наказ МОН України від 30.08 2017 №1234), «Розвиток освітньо-інформаційного середовища навчально-виховного комплексу (колегіуму) засобами мережевих технологій та дистанційної освіти» (наказ МОН України від 30.10.2013 № 1521), «Підготовка керівних, педагогічних та науково-педагогічних кадрів до роботи за інноваційними освітніми технологіями Microsoft» (наказ МОН України від 31.05.2017 № 763). За цими напрямками співробітниками відділу спільно з іншими установами, учасниками зазначених експериментів, надається науково-методична підтримка, організовуються заходи з питань створення сучасної моделі інформаційного освітнього середовища закладів освіти різних рівнів.

Література:

1. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. [Електронний ресурс] / грудень 2016. – 90 с. – Режим доступу: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 67 Р від 17 січня 2018 року «Про концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 — 2020 роки».
3. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>

Тропіна Марія
здобувач спеціальності:
Професійна освіта. Комп'ютерні технології,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

ІГРОВІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНТЕРАКТИВНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ

mari.nort.18@gmail.com

Презентація Міністерством економічного розвитку і торгівлі України «Цифрової адженди України – 2020» [3], стала основою для схвалення Кабінетом міністрів України «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки» [2]. Згідно цих документів цифрові навички та компетентності стають інваріантним інструментом-атрибутом будь-яких сфер людської діяльності. Цифрові технології впевнено займають своє місце у нашому повсякденному житті.

Освіта – основа розвитку нашої держави та створення умов для стабільного зростання. Сучасна освіта змінюється. Цифрова революція з її швидкими темпами невинно входить в освітній простір. Запорукою успіху Нової української школи, одним із засобів підготовки кваліфікованих фахівців в сучасних умовах із врахуванням задач майбутнього є наскрізне застосування цифрових технологій у освітньому процесі та управлінні закладами освіти. Використання цифрових технологій в освіті, є основою багатьох професій, вона призводить до створення знань нової якості, дає змогу сформувати компетентності, на яких наголошено в Законі України «Про освіту» [1].

Серед педагогічних технологій саме інформаційно-комунікаційні несуть значний потенціал забезпечення освітньої діяльності особистості, мотивації її до навчання і самонавчання, росту самооцінки, наближеної до адекватної.

Розв'язання цього завдання вимагає перегляду змісту освіти, причому особливу увагу необхідно звернути на систему дидактичних процедур, концепцій і моделей навчання, на розвиток форм подання знань, формування інтелектуальних умінь, набуття практичних навичок при застосуванні засобів цифрової техніки, а також *взаємодії* педагогічних працівників зі студентами щодо організації спільної і самостійної роботи.

За останнє десятиліття з'явилося безліч форм цифрового навчання, від вебінарів і відео-курсів, до віртуальних лабораторій та ігор-симуляцій. Найефективніші з цих форм – це комп'ютерні ігри і симуляції. Використання комп'ютерних ігор з навчальною метою має дуже давні традиції. Провідні

навчальні заклади та компанії за кордоном вже давно використовують комп'ютерні ігри та бізнес-симулятори для навчання своїх студентів що забезпечує підвищення рівня їхньої професійної підготовки та мінімізації витрат на навчання. Їх популярність в освіті можна пояснити тим, що вони надають можливість створити модель навчання, яка найбільшою мірою відображає запити сучасного покоління студентів.

Дослідженнями Національного інституту безперервної освіти (Великобританія) доведено, що ми запам'ятовуємо тільки 20 % із того, що ми прочитали, і до 90 % із того, що ми: прочитали, побачили, почули та зробили, тобто коли ми отримали досвід через дію. В іноземній літературі таке навчання дістало назву «навчання дією» (learning by doing).

Сьогодні, у багатьох країнах, різноманітні комп'ютерні ігри, від найпростіших до досить складних, отримали велике поширення. Науковці та педагоги-практики убачають основний шлях навчання здобувачів саме через комп'ютерні ігри, при цьому їх питома вага в освітньому процесі варіюється досить широко – від окремих фрагментів до повної побудови навчальної програми. Ігрова мотивація поступово переходить у навчальну, коли виникає інтерес до змісту навчання. Виникає особливий віртуальний світ, схожий на реальний і в той же час відмінний від нього що дає змогу ефективно реалізувати переваги гри: стимулювання ініціативи та творчого мислення, залучення до навчальної діяльності практично всіх здобувачів, набуття ними досвіду спільної роботи та співробітництва, встановлення міжпредметних зв'язків, створення передумов для вироблення різноманітних стратегій розв'язування задач тощо.

В іграх студенти поринають у суперечливі ситуації, що змушують їх мислити стратегічно, приймати важливі рішення та відразу бачити наслідки власних дій, а, отже, вчитися «на власних помилках». Наочність, «діалог» з машиною забезпечують активність учнів, гра стає більш цікавою та варіативною [4].

Більшість ігрових симуляторів мають широкий спектр завдань, що робить процес навчання більш багатограним: наближає теорію до практики і вносять елементи наукового пошуку в навчальний процес, тим самим виступаючи новою моделлю навчання в епоху соціальних та економічних перетворень, що виникають за рахунок глобального поширення нових технологій [5].

Ігрові освітні технології необхідно розглядати як особливий засіб, що стимулює творчу активність здобувачів освіти. Вони цікаві та доступні, а закладені в них ігрові завдання містять не тільки навчальний матеріал, способи та засоби для його вирішення, а ще мотив та мету, які стимулюють та надають реальну можливість бачити результат своєї роботи.

Література:

1. Закон України «Про освіту» 5 вересня 2017 року (N 2145-VIII)//Голос України від 27.09.2017 // № 178-179 //Урядовий кур'єр від 04.10.2017.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 67 Р від 17 січня 2018 року «Про концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018 — 2020 роки».
3. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. [Електронний ресурс] / грудень 2016. – 90 с. – Режим доступу: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
4. Гончарова Н.О. Використання ігрових технологій в stem-освіті /збірник тез доповідей учасників всеукраїнського науково-практичного семінару 12 березня 2019 року, місто Київ/.
5. Кравчук Г.Т., Шевчук Т.В. Симуляція як інтерактивний метод навчання майбутніх фахівців-економістів. Фізико математична освіта. 2019. Випуск 2(20). С. 59-65.

*Туташинський Василь,
кандидат педагогічних наук,
Інститут педагогіки НАПН України.
м. Київ*

ІННОВАЦІЇ В ТЕХНОЛОГІЧНІЙ ОСВІТІ: ВІД ТЕХНОЛОГІЙ МИНУЛОГО ДО ІНДУСТРІЇ 4.0

tutashi@ukr.net

Модернізація освіти на засадах інноваційного розвитку не означає відмову від збереження міцних традицій, які викристалізовувалися впродовж віків. Звичайно, треба вчити підростаюче покоління цінувати культурну спадщину і відриватися від народних традицій не можна, але навіть коротка зупинка в оновленні змісту навчання пов'язана з ризиком відставання у розвитку освіти і технологічному розвитку нашої країни [1].

Аналіз навчально-методичного забезпечення з трудового навчання і технологій показує, що в змісті технологічної освіти України дотепер переважають технології минулих століть. Учням пропонуються для вивчення переважно техніки і технології, характерні для традиційних народних ремесел і декоративно-ужиткового мистецтва.

Тривалий час основу змісту трудового навчання і технологічної освіти

учнів складали основи виробництва, оскільки саме у процесі виробництва створюються матеріальні й духовні цінності й реалізується творчі здібності особистості. Але нині в змісті технологічної освіти учнів відсутня система знань з основ виробництва, а проектно-технологічна діяльність учнів, яка б мала розвивати їх творчі здібності, частіше всього здійснюється за запропонованим вчителем зразком, що не сприяє формуванню особистості з інноваційним типом мислення.

З урахуванням цінних надбань української освіти і культури та на основі проведених педагогічних досліджень нами розроблено нову навчальну програму курсу за вибором «Технології сучасного виробництва» для учнів 10-11 класів, а також науково-методичне забезпечення профільної технологічної освіти учнів закладів загальної середньої освіти.

Запропоновану нами для вивчення учнями систему технологій відібрано на основі теорії про технологічні уклади та з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку виробництва в Україні. Зміст навчальної програми передбачає знайомство учнів із автоматизацією виробництва і робототехнікою, застосування технологій 4.0.

Вивчення кожного розділу навчальної програми рекомендується здійснювати в процесі проектно-технологічної діяльності учнів.

Наразі здійснюється експериментальна апробація нового наукового і навчально-методичного забезпечення курсу «Технології сучасного виробництва» [2, 3, 4, 5].

Література:

1. Піддячий М. І. Освіта і наука України : соціально-трудовий розвиток молоді" / Микола Іванович Піддячий. // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – 2017. – №13. – С. 75–80.

2. Туташинський В.І. Трудове навчання (технічні види праці): підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закл. / Туташинський В.І., – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2017. – 112 с. : іл.

3. Туташинський В.І. Формування змісту трудового навчання у основній школі на основі проектної технології // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць/ [ред. кол.; голов. ред. – О.М. Топузов]. – К.: Педагогічна думка, 2014. – Вип.14. – С.772-781.

4. Туташинський, Василь Іванович. Науково-методичне забезпечення варіативного складника змісту технологічної освіти у професійному ліцеї. Молодь і ринок, 3 (170). С. 127-131.

5. Технології (рівень стандарту): підручник для 10 (11) класів закладів загальної середньої освіти / В. І. Туташинський, І.В. Кірютченкова (за загальною редакцією В.І. Туташинського). – Київ: Педагогічна думка, 2019. – 216 с.; іл.

*Цина Андрій
доктор педагогічних наук,
Ірина Шах,
магістрант,
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка*

**КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ
МЕТОДИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕАТРАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ**

Ajut1959@gmail.com

Вивчення розвитку особистості школяра за критеріями, показниками та рівнями її вияву дає змогу характеризувати ефективність методики впровадження елементів театральної педагогіки на уроках трудового навчання [6]. У якості основного діагностичного методу нами визначений метод контент-аналізу документів, продуктів освітньої діяльності й особистісних виявів учнів 5-9 класів.

Критерії розвитку особистості визначають міру сформованості її складників в учнів за ознакою продуктивності їхнього вияву в освітній діяльності та розвитку акторських якостей школярів: здатність до засвоєння предметних техніко-технологічних знань, сформованість умінь емоційно-психологічного впливу, творча активності та позитивні образні почуття [1; 2; 3; 4]. Тобто, оцінюванню в нашому дослідженні підлягатиме не лише освітня ефективність та академічна успішність, а й широкий перелік показників розвитку особистості школяра, які з перебігом часу суттєво змінювалися.

Показники розвитку особистості характеризують міру продуктивності її складових та розвитку особистісних якостей школярів як зрілих суб'єктів. Проведений нами аналіз методів розвитку особистості школяра засобами театральної педагогіки [5] на уроках трудового навчання дає нам змогу диференціювати її загальні складники за такими показниками: образне мислення, емоційна пам'ять, розвинутість уваги, волі, уяви, здібностей, здатність до впливу на особистість засобами акторської техніки (загальна

пантоміміка (міміка, жести, пластика), голос, гнучкість, виразність, інтонація мовлення, відбиття у погляді відтінків внутрішнього стану, передача ідей на рівні навіювання, володіння волею слухачів), навченість творчості, творче спілкування особистості, духовна культура школярів. Визначені компоненти складають значущі характеристики розвитку особистості школяра, які забезпечують успішність освіти учнів основної школи.

Рівні розвитку особистості характеризують досягнення суб'єктів базової шкільної освіти різного ступеня їхнього вияву у освітній діяльності та визначаються нами на підставі критеріїв продуктивності суспільного вияву складових розвитку особистості засобами театральної педагогіки. Оскільки розвиток особистості виявляється у динаміці успіхів учнів 5-9 класів, то це вимагає аналізу рівнів її вияву, уникаючи негативних оцінок (незадовільно та неприйнятно), за позитивними показниками індивідуальних особливостей у їхньому досягненні (високий, достатній, середній, початковий), які використовуються в оцінюванні успішності шкільної освіти за 12-бальною шкалою. При чому, початковий рівень є тим пороговим значенням розвитку особистості, який визначається мінімальними вимогами державних освітніх стандартів. Решта рівнів вищого рангу визначаються нами як референтні (опорні) точки, що описують типові вимоги щодо очікуваних рівнів індивідуальних досягнень щодо розвитку особистості учнів основній школі.

Конкретизація й опис показників розвитку особистості засобами театральної педагогіки дозволили визначити авторський інструментарій діагностики її стану (див. табл. 1).

Таблиця 1

Загальні критерії, показники та рівні розвитку особистості школярів засобами театральної педагогіки

№ п/п	Критерії Оцінювання	Показники оцінювання	Рівні сформова- ності
1.	Творча активність	- Навченість творчості; - творче спілкування особистості; - духовна культура школярів	Високий 10-12 балів

2.	Сформованість умінь емоційно-психологічного впливу	Здатність до впливу на особистість засобами акторської техніки: - загальна пантоміміка (міміка, жести, пластика); - голос, гнучкість, виразність, інтонація мовлення; - відбиття у погляді відтінків внутрішнього стану; - передача ідей на рівні навіювання; - володіння волею слухачів.	Достатній 7-9 балів
3.	Здатність до засвоєння предметних техніко-технологічних знань,	Розвиток уваги, волі, уяви, здібностей.	Середній 4-6 бали
4.	Позитивні образні почуття	- Образне мислення; - розвиток емоційної пам'яті.	Початковий 1-3 бали

Література:

1. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 2-е вид. – К., 1999. – 350 с.
2. Вікова психологія / за ред. дійсного члена АПН СРСР Г. С. Костюка. – К. : Радянська школа, 1976. – 269 с.
3. Леонтьев А. Н. Начало личности – поступок // Избранные психологические произведения в 2-х т. / Под ред. В.В. Давыдова – Т.1. – М. : Педагогика, 1983. – 385 с.
4. Асмолов А. Г. Культурно-историческая психология и конструирование миров / А. Г. Асмолов. – М. : «Институт практической психологии, 1996. – 768 с.
5. Станиславский К. С. Статьи, речи, беседы, письма. Москва: Искусство, 1953. 465 с.
6. Якобсон П. М. Психологические компоненты и критерии становления зрелой личности / П. М. Якобсон. // Психологический журнал. – 1981. – № 4. – С. 141-149.

*Тетяна Чернова,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та
методики технологічної освіти,
креслення і комп'ютерної графіки,
Національний педагогічний університет,
імені М. П. Драгоманова, м. Київ*

ТРАНСВЕРСАЛЬНІ УМІННЯ І НАВИЧКИ У РОЗВИТКУ КОУЧИНГОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

teachcoaching@gmail.com

Посилення глобалізаційних процесів в останні десятиліття призводить до активізації професійної підготовки майбутніх педагогів, які не можуть не враховувати сучасні інноваційні тенденції та виклики. Життя здобувачів вищої освіти у форматі постійних змін та технологій сприяє актуалізації їх потенціалу, трансформації сформованих професійних компетентностей у найважливіші, що вкрай необхідні і для розвитку коучингової компетентності.

Поняття «трансверсальні компетентності» запропоновано ЮНЕСКО для широкого вжитку у 2015 році. Їх розуміють як такі, які відповідають видам діяльності й професіям, відмінним від тих, якими займається або займалась коли-небудь особа. Мова йде про трансверсальні компетентності, які здобуваються майбутніми фахівцями для вирішення конкретної проблеми чи задачі в одному контексті під час професійної діяльності, відпочинку, навчання, тренування, коучингу та можуть бути застосовані в інших контекстах. Термін «трансверсальність» прийшов у науковий обіг з математики та означає умови, які визначають напрям екстремальної лінії при розгляді задач визначення екстремуму функції [2].

Людина набуває трансверсальні компетентності у потоці життя, починаючи з раннього віку, у школі, в університеті, у процесі формальної, неформальної, інформальної освіти, у соціальній діяльності та інших сферах діяльності. Саме набуття таких компетентностей забезпечують особистості перенос набутих умінь та навичок на вирішення ситуацій реального життя.

Набір трансверсальних компетентностей, навичок та сфер компетенцій фахівця не може бути статичним, він постійно оновлюється, у тому числі завдяки використанню майбутніми педагогами технологічної освіти

технології педагогічного коучингу [1], розвитку їх коучингової компетентності, якісному усвідомленню власних можливостей, підвищенню ефективності та результативності у різних видах професійної діяльності.

Актуальність впровадження спеціалізації Педагогічний коучинг викликана тим, що в сучасних умовах кардинально змінюються вимоги до спеціалістів. При цьому центральне місце посідає не використання раніше отриманих знань, а генерація і впровадження нових ідей, що і диктує нові вимоги до підготовки кадрів. В зв'язку з цим Педагогічний коучинг, як різновид інноваційного навчання, є необхідним та сприятиме формуванню всебічно розвинутої особистості, здатної працювати в умовах Нової Української Школи.

Освітньо-науковою програмою, запропонованою на інженерно-педагогічному факультеті НПУ імені М. П. Драгоманова для підготовки майбутніх вчителів технологічної освіти, визначено зміст, умови і технології реалізації освітнього процесу. Розвиток професійних компетентностей майбутніми вчителями на коучингових підходах сприяє якісній педагогічній взаємодії між всіма учасниками освітнього процесу та ефективному використанню новітніх педагогічних технологій.

В програмі враховано оволодіння майбутніми вчителями сучасними формами та методами навчання. До варіативної частини включено «Педагогічний коучинг», «Тренінгова діяльність в освіті» «Теорія та методика навчання інноваційним коучинговим технологіям», модулі яких побудовані на компетентісному підході, що відповідає у повній мірі вимогам Нової Української Школи. Зазначені дисципліни продовжують попередню фахову підготовку, що удосконалює професійний рівень майбутнього вчителя. Досить важливим є те, що запропоновані навчальні дисципліни винесені до блоку за вибором студента, що дозволить майбутньому фахівцю самостійно та усвідомлено обрати для вивчення методики навчання саме тих дисциплін, які у подальшому він буде викладати.

Освітньо-професійною програмою логічно передбачено практичну підготовку, яка складається з технологічної, педагогічної та переддипломної практик, метою яких є розвиток умінь та навичок викладання навчальних дисциплін і організації освітнього процесу на коучингових підходах.

Загалом є підстави вважати, що освітньо-наукова програма підготовки магістрів за спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) і педагогічний коучинг, впроваджена у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова є актуальною, відповідає освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця даної спеціальності у підготовці майбутнього викладача і може бути актуальною для педагогів інших спеціалізацій.

Отже, коучинговий підхід у підготовці майбутніх педагогів сприяє оновленню якісного змісту їх професійної підготовки, враховує сучасні тенденції та виклики, актуалізує творчий підхід у розвитку трансверсальних умінь та навичок упродовж життя.

Література:

1. Педагогічний коучинг: навч.-метод. посіб./ Т. Ю. Чернова, І. С. Голяд, О. А. Тіщук // [за заг.редакцією Д.Е. Кільдерова] – Київ: 2016. – 166 с.
2. Трансверсальність: URL: <https://classes.ru/all-ukrainian/dictionary-ukrainian-explanatory-term-180054.htm>
3. Cedefop (2008a). European Training Thesaurus. Luxembourg: URL: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3049_en.pdf

*Шевченко Ярослав,
студент 2 курсу магістратури
інженерно-педагогічного факультету
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

МЕТОДИКА РОЗРОБКИ ЗАСОБІВ ІНЖЕНЕРНО-КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ ДЛЯ НАВЧАННЯ УЧНІВ

Сьогодні численними дослідженнями доведено, що комп'ютер – дидактичний засіб, що має великі потенційні можливості для підвищення рівня викладання різних шкільних предметів, ефективності навчання; підвищення якості знань учнів, розкриття й значного розвинення їх творчих здібностей; організації самостійної роботи учнів і т.д.

Процес комп'ютеризації освіти – створення, упровадження та розвиток комп'ютерно зорієнтованого освітнього середовища на основі інформаційних систем, ресурсів і технологій – нині набуває все більшої актуальності, оскільки комп'ютеризація навчальних закладів вимагає пошуку всіх можливостей використання комп'ютера в навчальному процесі, ґрунтовних досліджень ефективності впровадження цих засобів навчання, визначення оптимальних меж їх дидактичного застосування в процесі вивчення різних навчальних дисциплін.

Відповідно до Концепції створення засобів навчання нового покоління для закладів освіти України засоби навчання мають відповідати сучасним

вимогам освітнього процесу, вони повинні змінювати навчальну діяльність у напрямках її розширення та інтенсифікації, змістовно і конструктивно орієнтуватися на сучасний стан розвитку науки, техніки та суспільства.

Одним із напрямів виконання зазначеного завдання є комплексний розвиток усіх компонентів мислення школярів в процесі використання різних засобів навчання. Нові умови для розвитку мислення особистості виникають із переходом суспільства на якісно новий інформаційний рівень, який дає змогу використовувати НІТ практично в усіх галузях людської діяльності. Як складова НІТ, комп'ютерна графіка на сьогодні має значний потенціал використання в освітньому процесі з метою візуалізації навчального матеріалу.

Дослідженнями Ю. Бадаєва, Ю. Дорошенко, О. Джеджули, Д. Кільдерова, В. Кондратова та ін., які були спрямовані на вивчення проблеми впровадження у навчальний процес комп'ютерних технологій показали, що комп'ютерна графіка має великий потенціал та підвищує ефективність, якість та результативність процесу навчання; надає необхідної глибини та унаочнює подання навчального матеріалу; є найбільш природнім засобом спілкування людини з комп'ютером; практичне використання її апарату під час розв'язання, моделювання й візуалізації різноманітних задач у всіх без винятку предметах сприяє збільшенню загального часу, відведеного на вивчення комп'ютерної графіки; помітно розширює світогляд учнів, забезпечує спонукальні мотиви; сприяє всебічному і гармонійному розвитку особистості учнів, їх творчих здібностей, мислення, умінь здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність; поглиблює міжпредметні зв'язки; формує інформаційну культуру, вміння приймати рішення або пропонувати варіанти розв'язання в складній ситуації.

Разом з тим, аналіз наукових джерел показав, що існують деякі утруднення в застосуванні комп'ютерної графіки в навчанні учнів (В. Кондратова, В. Ліпінський, І. Нищак та ін.). Зокрема, це недостатність розроблення теорії та технології проектування навчання; недостатність методичного забезпечення навчальних програм; несумісність навчальних систем, зумовлена програмою та технічною несумісністю комп'ютерів; не завжди обґрунтоване проблемами педагогічного процесу програмне забезпечення; нерозуміння переваг застосування комп'ютерів і внаслідок цього неможливість використання їх ресурсу; необхідність оволодіння цілою низкою нових галузей знань з експлуатації комп'ютерів, а також зміни традиційних методів діяльності; труднощі в оволодінні мови символів спілкування з комп'ютером, відмінною від мови людського спілкування.

Таким чином, аналіз науково-методичної літератури з визначеної проблематики показав, що основними вимогами до розробки засобів

інженерно-комп'ютерної графіки для навчання учнів є дотримання педагогічної технології застосування комп'ютерної графіки в навчанні учнів різних дисциплін загальноосвітньої школи; проектування або адаптація навчальних програм з належним рівнем якості та їх методичне забезпечення; кваліфіковане педагогічне керівництво процесом навчання за допомогою комп'ютерної графіки; стимулювання активності учнів та розвитку пізнавальних мотивів.

Література:

1. Джеджула О.М. Розвиток компонентів графічної діяльності як засіб удосконалення графічних знань та умінь // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Чернігів, 2002. – Вип.12. – С. 55 – 57. – 0,40 друк. арк.

2. Кільдеров Д.Е. Навчання учнів 8-9 класів просторовим перетворенням у графічній діяльності на уроках креслення : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Кільдеров Дмитро Едуардович. – К., 2007. – 242 с.

3. Кондратова В.В. Дидактичні умови застосування комп'ютерної графіки в навчанні учнів 5-7 класів загальноосвітньої школи : Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.09. – теорія навчання – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, Харків, 2005. – 24 с.

4. Лапінський В.В. Дидактичні вимоги до комп'ютерно-орієнтованих засобів навчання / В.В. Лапінський // Нові технології навчання: наук.- метод. зб. / кол. авт. – К. : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. – С. 104–107.

*Шелест Людмила,
студентка 2 курсу магістратури,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

КАР'ЄРНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ІГРОПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Останніми роками у нашій країні став зникати негативний відтінок поняття «кар'єра». Кар'єра – це один з показників індивідуального професійного життя людини. Слово «кар'єра» (франц. *carrière*) означає успішне

просування в області суспільної, службової, наукової і іншої діяльності, рід занять, професію.

У кожної людини є особиста концепція, таланти, мотиви і цінності, якими вона не може поступитися, здійснюючи вибір кар'єри. Життєвий досвід формує у кожної людини певну систему ціннісних орієнтацій, соціальних установок по відношенню до кар'єри зокрема і до роботи взагалі.

Поняття успішної кар'єри зв'язується перш за все з успішним професійним самовизначенням. Однією з популярних зарубіжних теорій є теорія професійного самовизначення Д. Сьюпера. В ній дев'ять основних положень. Одне з них свідчить: задоволеність роботою (а багато в чому і життям в цілому) залежить від того, якою мірою людина знаходить адекватні можливості для реалізації своїх здібностей, інтересів і властивостей особистості в професійній ситуації, що в значній мірі визначається можливістю грати ту роль, яка вважалася відповідною на стадії професійного розвитку. В теорії Д. Сьюпера стверджується, що найважливішою значимістю професійного шляху людини є її уявлення про свою особистість, яку кожна людина в житті втілює в серії кар'єрних рішень [2].

Професійна кар'єра людини складається в організації і тому частіше буває, що професійні досягнення складають зачаток для формування її посадової кар'єри. Посадова кар'єра відображає зміни посадового статусу, соціальної ролі, ступінь та простір посадового авторитету в організації. Це своєрідна траєкторія переміщення як по вертикалі так і по горизонталі посадової структури в організації.

Відчутним є виховний вплив домашнього середовища, тобто сімейного оточення, а також оточення дитини поза школою (двору, вулиці), сусідів. Підтримуючи з ними добрі стосунки, батьки вводять дітей у громадське життя, навчають їх жити з людьми і для людей.

Родинна педагогіка вчить дітей вибудовувати розумні взаємини з однолітками у дворі. Тут дитина шліфує свій характер, позбувається недоліків, що неможливо за перебування її тільки в оточенні дорослих. Щоправда, на вулиці збираються не лише ідеальні діти [3].

Певний позитивний виховний вплив на розвиток особистості мають і засоби масової інформації (телебачення, радіо, преса) як один з компонентів соціального оточення. Повідомляючи про соціально значущі факти, явища, події, процеси, вони виховують у підростаючого покоління певне ставлення до них, сприяють його духовному збагаченню, соціальному зростанню, виробленню правильного ставлення до життя, активної життєвої позиції. Все це позначається на позитивному ставленні до навчальної праці як основного виду діяльності студентів [1].

Педагогам і батькам слід мати на увазі, що окремі телепередачі, статті у газетах негативно впливають на розвиток неповнолітніх. Найчастіше школяр обирає сам, який телефільм дивитися, проте йому не завжди легко розібратися в побаченому на екрані, зробити правильні висновки. Тому нерідко він схвально сприймає те, що заслуговує осуду, намагається наслідувати "телегероя".

Ефективність розвитку і формування особистості підвищується за умови, що вона стає не лише об'єктом, а й суб'єктом виховання. Тільки ті виховні впливи, які виражають потребу дитини і спираються на її активність, мають виховну цінність, забезпечують її розвиток.

Література:

1. Бочелюк В. Організаційна психологія на підприємстві. / Віталій Бочелюк, Ольга Пучина. – К. : Скіф, 2012. – 272 с.
2. Гольдштейн Г. Я. Основы менеджмента: учеб. пособие. / Г. Я. Гольдштейн. – 2-е изд., дополн. и перераб. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2003. – 250 с.
3. Гупаловська В. Гендерні особливості кар'єрних орієнтацій молоді. / В. Гупаловська, О. Каляманська, О. Щербатюк. – Вісник Львівського університету. Філософські науки. 2008. Вип. 11. – С. 229–246

Шереметьєва Світлана
кандидат педагогічних наук,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

УМОВИ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

SheremetSv@bigmir.net

В сучасному світі майже кожна особистість прагне зробити кар'єру, і це є невід'ємною складовою самореалізації людини, засобом і чинником, які сприяють її самоствердженню, процесом, в якому найповніше реалізуються особистісний і соціальний потенціал. Адже відомо, що у процесі кар'єри людина професійно розвивається, що сприяє її добробуту. Але що потрібно зробити для того, щоб цей кар'єрний розвиток відбувся? Які умови кар'єрного розвитку особистості?

Слово "кар'єра" (з італ. *carriera* – дія, життєвий шлях, поприще від лат. *carrus* – віз, візок) означає швидке й успішне просування у сфері суспільної, службової, наукової й іншої діяльності, досягнення популярності, вигоди; рід занять, професію. Кар'єра (від франц. *carriete*) – це професійний шлях до успіху службовими східцями, до престижного соціального статусу й становища в суспільстві. [1]

Кар'єра – це поступальний процес просування по службових сходах, зміна навичок, здібностей, кваліфікаційних можливостей і розмірів винагороди, пов'язаних з діяльністю працівників. Життя людини поза роботою має значний вплив на кар'єру, є частиною кар'єри. Інакше кажучи, кар'єра – це індивідуально усвідомлені позиція і поведінка, пов'язані з трудовим досвідом і діяльністю протягом робочого життя людини. [3]

Розвиток кар'єри відбувається ефективно тільки тоді, коли людина максимально використовує внутрішні ресурси й урахує можливий вплив зовнішніх факторів (умов) професійного просування до наміченої мети. Внутрішні ресурси людини визначають потенціал її способу діяльності, реалізація якого відбувається в певному середовищі. Однак варто ураховувати вплив зовнішніх щодо людини внутрішніх умов кар'єрного зростання, тільки тоді кар'єрний рух може бути успішним. [2]

З огляду на вищезазначене нами було виділено наступні умови кар'єрного розвитку особистості: внутрішні та зовнішні.

Внутрішні:

- стан здоров'я;
- психологічний тип особистості;
- пізнавальні інтереси, нахили;
- професійні здібності людини;
- кваліфікація - рівень підготовленості до якогось виду праці;
- упевненість у власних силах, прагнення до лідерства, почуття обов'язку й відповідальності;
- саморозвиток;
- професійна мотивація;
- професійна спрямованість;
- професійні знання й досвід;
- працездатність, трудова й соціальна активність.

Зовнішні:

- активність у розв'язанні професійних завдань і просуванні у професійній майстерності;
- виробничі успіхи;
- соціалізація;

- реалізація - безпосередньо пов'язана з аспектом соціалізації;
- випадкові обставини.

Тобто, для активного професійного самовизначення необхідно усвідомлювати особливості своєї особистості, враховувати ступінь відповідності цих особливостей вимогам обраної професійної діяльності і цілеспрямовано розвивати у собі необхідні для професійної діяльності якості за наявності відповідних задатків. [4]

Таким чином, визначено, що умовами кар'єрного розвитку особистості є зовнішні і внутрішні фактори. Чим об'єктивніше людина підходить до оцінювання своїх здібностей, інтересів і т. ін., тобто, зовнішніх та внутрішніх факторів, тим успішнішою буде професійна кар'єра особистості.

Література:

1. <https://www.inforum.in.ua/conferences/19/48/330>.
2. https://studopedia.su/8_15853_zovnishni-faktori-shcho-vplivayut-na-rozvitok-karieri.html.
3. <http://msmb.org.ua/stily-zhittya/karyera-tviy-osobistiy-plan-uspihu/>.
4. <http://referat-ok.com.ua/sociologia/psihologichni-umovi-uspishnosti-profesiinoji-karjeri-v-seredini-zhittya>.

*Юрженко Володимир,
доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і
методики технологічної освіти та комп'ютерної графіки,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*

ПРОБЛЕМИ ДИДАКТИЧНОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ: ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Сучасні освітні системи з їх інноваційними технологічними, технічними та інформатичними рішеннями дають змогу на зовсім інших рівнях використовувати необхідні дидактичні кроки, по-іншому з'єднуючи предметні понятійні поля, наприклад, як конструктори-пазли, де кожен конструкт, сформований на рівні фрактального рішення (фрактальна педагогіка) формує абсолютно нове понятійне поле, з абсолютно інакшими й унікальними

механізмами засвоєння нового матеріалу, як на рівні знаннєвого компонента, так і на рівні спосібного (діяльнісного). Умови сформовані так, що складати-поєднувати-інтегрувати, фактично, синтезувати новий рівень понятійного сприйняття освоєваних областей знання і пов'язаних з ними умінь, потрібно не на основі шкільних курсів (предметів) (для нинішнього покоління дітей з їх гаджетами й іншими новітніми засобами доступу до інформації ця система перестає працювати, що й підтверджується останніми 10-ма роками освітніх проблем середньої школи), а ґрунтуватися на фокус-реперах понять, що інтегровано (в поєднанні) розглядають компонент знання на рівні дидактичної системи «явище-річ-ситуація». Як кейси, що адаптовані до вже відомої системи освітніх (дидактичних) координат «знання-способи дії», а саме формули-правила-закони, екстрапольовані на певні явища навколишнього світу, що в подальшому реалізуються через способи діяльності в конкретних проектах. Це повністю відповідає дослідницьким методам навчальної діяльності, закладеним в освітні процеси технологічної освітньої галузі. Таке бачення підтверджується практикою освітньої діяльності найбільш розвинутих країн світу, де на уроки предметів, пов'язаних з технологічною освітньою галуззю, відводиться на тиждень від 3 до 6 годин.

Незважаючи на всі інновації в освіті, як дійсні так й уявні, необхідно пам'ятати принципи дидактики, закладені ще Я.А.Коменським, щодо освітніх систем і сформованим на їх основі підходам до процесу навчання, котрі дають змогу у певних умовах визначитися і передбачити результати функціонування будь-якої освітньої системи, а саме: 1) систематичність навчання – від простого до складного, від загального до конкретного; 2) послідовність навчання – вивчення нового на основі вже існуючих знань у того, хто вчиться; 3) міцність засвоєння матеріалу – не поспішати у навчанні й на новому рівні повторювати матеріал; 4) доступність, посиленість процесу навчання для учнів, зокрема досягається ясністю викладання, без зайвого поглиблення в деталі; 5) засадничі положення освіченості – знання закладаються міцно, не поспіхом, а інтеграція – це в більшості нині діючих інтеграційних методик – про все й доволі спішно. Предметне вивчення в умовах предметно-урочної системи подібне до перевернутої дитячої пірамідки. Це було характерним і для технологічної освітньої галузі. Тобто – вивчалось поняття. Далі, на його основі – нове, і на основі вже двох понять – правил-формул-способів дії – наступне. Таким чином, формується освітня дія, заснована на принципі «від простого до складного», яка з часом, у процесі засвоєння її дитиною, ставала знову простою, на основі якої нашаровувалася знову складніша. Нині є спроба відмовитися від цього підходу, який може спричинити незворотні наслідки. Необхідно вміло поєднувати те, що працює із вже засвоєного і вдумливо, спочатку на рівні експерименту, на

невеликому освітньому майданчику, поєднувати з новим. Головне – не робити це поспішно. Потрібно пам'ятати уроки з історії педагогіки, тобто не вдаватися до непродуманих і незрілих рішень. Освітня система інертна за суттю, але якщо зрушити її у неправильному напрямі, то ті зміни, що відбудуться і порушать її, виправити практично неможливо.

*Ющенко Альона,
кандидат педагогічних наук,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова*

ТЕХНОЛОГІЇ ПОШУКУ ІНФОРМАЦІЇ ЗА КЛЮЧОВИМИ СЛОВАМИ В ПОШУКОВІЙ СИСТЕМІ GOOGLE

mikar@i.ua

Пошукова система - онлайн-служба, яка надає можливість пошуку інформації на сайтах в мережі інтернет. Індексція сайтів в пошукових системах здійснюється пошуковим роботом. Основними критеріями якості роботи пошукової системи є релевантність, повнота бази, врахування морфології мови.

Кожна країна має власні пошукові системи, які різняться між собою. На території України популярними пошуковими системами є Google та Яндекс, однак у зв'язку з політичною ситуацією в країні, Яндекс є забороненою. Рідше використовуються Bing та Yahoo, при цьому більшість користувачів навіть не замислюється про існування інших та вітчизняних пошукових систем, а також про технології ефективного пошуку в них.

Google - лідер пошукових машин інтернет. Наразі Гугл щоденно реєструє близько 50 млн. пошукових запитів та індексує більше 8 мільярдів веб-сторінок. Google може знаходити інформацію 101 мовою. Інтерфейс Google містить досить складну мову запитів, що дозволяє обмежити область пошуку окремими доменами, мовами, типами файлів, тощо. Часто буває, що, вводячи в пошукову систему слово або фразу, нам доводиться витратити час на відкидання зайвого серед тисячі непотрібних сайтів. Знаходження потрібної інформації системою залежить від правильного внесення запиту користувачем.

В Google існують певні правила пошуку інформації, що дозволяють підвищити його ефективність:

1. Для пошуку точної фрази або слова використовують оператор " " (лапки). Необхідне слово беруть в лапки, і Google шукає веб-сторінки, де є саме таке слово, *приклад*: [«я до вас пишу»].

2. Для пошуку інформації на певному сайті використовують оператор site. Він надає можливість прямо в запиті вказати сайт на якому необхідно здійснити пошук. Після оператора site обов'язково ставиться двокрапка, *приклад*: [конституція України site:gov.ua].

3. Якщо забули слово в цитаті або текст в пісні, необхідно, при пошуку, всю цитату взяти в лапки, а замість пропущеного (забутого) слова поставити оператор *(зірочка). Цитата знайдеться разом з забутим словом, *приклад*: ["век живи - век*"]].

4. Для пошуку необхідного товару по фото використовують розширений пошук з можливістю кріплення фото. Наприклад, для знаходження силіконового чохла на телефон по зображенню, необхідно в запиті пошуковика вбити силіконові чохла та перейти до меню кріплення фото (Рис.1).

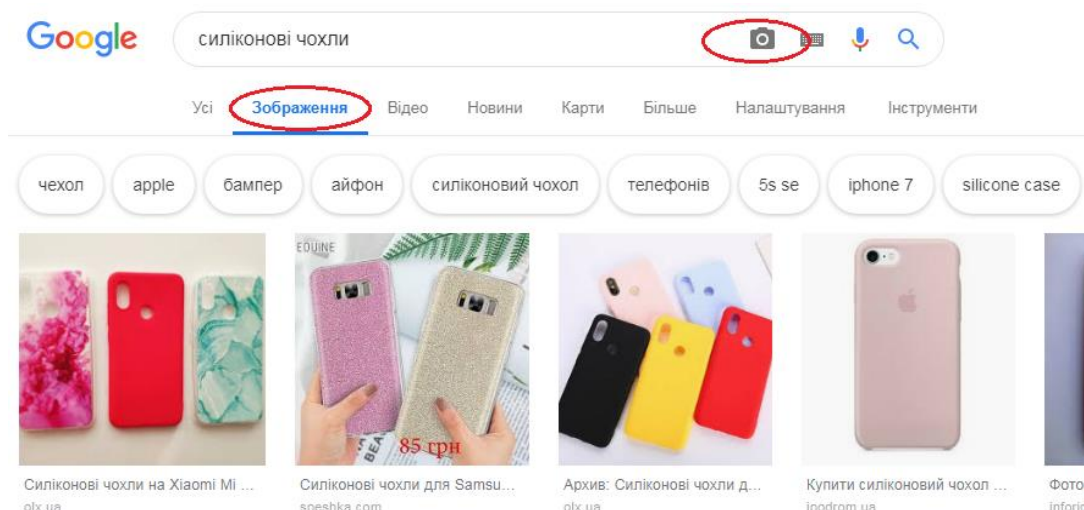

Рис.1.

5. Якщо необхідно знайти документ певного типу, то необхідно поставити оператор mime з двокрапкою, а потім вказати потрібний тип документа (pdf або doc), *приклад*: [заява на закордонний паспорт mime: pdf].

6. Для знаходження інформації певною мовою використовують оператор lang. Після нього ставиться двокрапка і вказується мова, на якій необхідно шукати. Якщо це російська, то пишуть ru, якщо українська - uk. Білоруська мова позначається, як by, англійська - en, французька - fr., *приклад*: [мода lang: en].

7. Для того, щоб Google шукав слова, які схожі на задане, використовуйте символ ~ (тильда) перед словом. Таким чином відкриваються всі

посилання на сторінки зі словами, схожими на ваше, при цьому не містять це ж слово, *приклад*: [~ мобільні аксесуари].

8. Для швидкого пошуку визначень використовують оператор `define` з двокрапкою. В цьому випадку видаються усі відомі визначення, але найчастіше результати з Вікіпедії, на жаль, запит українською пошуковик не розуміє, *приклад*: [define: коучинг].

9. Оператор `music` з двокрапкою обмежує результати пошуку лише тими сторінками, які пов'язані з музикою. Для пошуку назв фільмів зручно користуватися оператором `movie` з двокрапкою, *приклад*: [music: The Beatles Yesterday], *приклад*: [movie: One Flew Over the Cuckoo's Nest].

Література:

1. 9 правил поиска информации в GOOGLE, о которых не знают 96% пользователей: [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://lamp.im/9-pravil-poiska-informatsii-v-google-o-kotoryih-ne-znayut-96-polzovateley/?fbclid=IwAR03xnzGnYX4SsLeeJ8zXXLrPFLEvMmcTlOT2nv-oZC4eWsd5vZX4RRLos>

2. Інформатика: Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О. І. Пушкаря. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2002. – 704 с.

3. Кулаков Ю.О., Луцький Г.М. Комп'ютерні мережі. Підручник / За ред. Ю.С. Ковтанюка. – К.: Видавництво „Юніор”, 2005. – 400 с.

4. Пошукові системи світу, статистика 2018: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://marketer.ua/ua/search-engine-stat-2018/>